

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVIIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1893

104. LETNIK / JANUAR 2004 / 700 SIT

1

Razgledi s Trnovskega gozda

Großglockner

Plezanje na Kitajskem

Zimski obiski narave zahtevajo nekoliko prilagajanja.

Obujemo ustrezne čevlje, natakemo smuči in gremo.

In ne pozabimo na prave nogavice!

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Bridgedale®

Tehnične nogavice postajajo vedno bolj specializirane. S pravo kombinacijo vrhunskih materialov, izbranimi tehnološkimi rešitvami, z blazinjenjem izpostavljenih točk nastajajo nogavice, ki kar najbolj izpolnjujejo zahteve posameznih dejavnosti: ščitijo, grejejo, zračijo, preprečujejo žulje in omogočajo dober stik stopala s čevljem.

NOVO!

CROSS COUNTRY

Tehnične nogavice za tek na smučeh.

NOVO!

WOMEN'S SKI

Tehnične smučarske nogavice, prilagojene ženskemu stopalu.

SKI MIDWEIGHT

Tople tehnične smučarske nogavice.

SKI LIGHTWEIGHT

Tanjše tehnične nogavice za zahtevnejše smučarje.

SNOWBOARD PRO

Tehnične nogavice za deskarje.

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

Vse trgovine: ELAN
HERVIS
SPORT 2000

TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

IN

Ljubljana: POHODNIK
ANNAPURNA WAY
Kranjska Gora: KEJŽAR

Kobarid: SPORTLAND
Trbovlje: BOGO ŠPORT
GOLTES

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovne znamke BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

Izdajatelj in založnik:

PLANINSKA ZVEZA
SLOVENIJE

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno,
julija kot dvojna številka.

Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljani
nikjer drugje.

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredištvu Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pva@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič -

Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer

Lektoriranje:

Katarina Minatti, Tinka Kos, Mojca Volkar

Oblikovanje: Jurij Kocbek

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.

Tisk: DELO tiskarna, d.d.

Naklada: 5020 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, D.D., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT, 50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredištvu si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Fotografija na naslovnici:

Stopinje naj bodo edina sled za
človekom v gorah Tone Škarja

BARVE

Vsakdo, ki zahaja v naravo in gore, se zagotovo zelo razveseli modre barve - kajti modrina neba zgovorno kaže lepo vreme, jasnino, lep dan. Take modrine je bilo zadnja tri leta veliko tudi v Planinskem vestniku, še posebno vidna je bila zamolklo modra barva naslovnice. Pa smo si rekli: »Mar niso lepe tudi druge barve - mar se pomlad ne prebudi in nežno zeleni, ki prek poletja preide številne barvne odtenke in jeseni zažari v rumenih, oranžnih, rdečih nalivih?« Rdeča, da, prav njeni odtenki so manjkali. Saj se vendar gornik nenehno srečuje z njo - v upanje zbujajočih vzhodih zgodnjih jutrer, ko razlita svetloba vznemirljivo napoveduje nov dan, v tihih, umirjenih sončnih zahodih, ko nebo še zadnjič zažari in ko globoko v duši zadovoljni premislimo minuli dan - prehojeno, preplezano, prevoženo, presmučano ali preleteno pot.

Ko sem nedavno občudoval razkošno monografijo našega umetnika patra Marka Ivana Rupnika, sem se že na naslovnici srečal z rumeno in obiljem rdeče. In zatem prebral: »V srcu vesolja luč poudarja dve posebno izraziti barvi: rdečo in modro.« Torej, svet je daleč od monotonosti, svet je pravi preliv, v omenjeni knjigi prikazan kot mozaik nešteti odtenkov barv, svetlih, polnih upanja, veselih. Še mračni, črni »spomini kozmičnega križanja« so zlit z rdečo in modro, to pa odstira nekaj pozitivnega, daleč od brezupa. S takimi barvami, s takimi čustvi nas, ljubitelje gora, napaja narava, stvarstvo ... Tudi Knafelčeva markacija je rdeča, žive, radostne barve; pomislimo samo, kako veseli smo je, kadar v megli, sneženju, ko smo na videz že izgubljeni, tam pred nami, sredi ničesar, zasije okroglo očesce - in spet smo na poti, spet nas vodi smerokaz.

Barve v naravi niso enolične, prelivajo se v nam nerazumljivih prehodih, pa vendar vedno prav in tako, da nimamo česa pripomniti. Neke pozne pomladi sem pred Krstenico opazoval v globoki, bel sneg zalito podlago, iz katere so poganjala siva bukova debla, krošnje pa so pokale od nežno zelenega, v sonce kipečega življenja. Sneg in zelenje - saj ne gresta skupaj! Pa je bila podoba vendar tako popolna, tako omamna, da bi jo želel doživeti še mnogokrat. Ko smo »barvali« novi Planinski vestnik, smo tudi uporabili prelive - v barvah pomladi, poletja, jeseni. Močnejši odtenek počasi blede, kot v gorah zbledi v daljavo izgubljač se pogled.

Seveda pa je nova barvna podoba, če dobro pogledamo, le podlaga, ozadje. Prave barve se bodo namreč razkrile z vsebino, s pisano besedo in z imenitnimi barvnimi fotografijami (večje bodo, »znamkicam« se bomo izogibali). To nalogo smo si namreč zadali že na začetku svojega dela, tako in še bolj se bomo trudili tudi vnaprej, skupaj z vami, našimi bralci. Da bi iz naše revije zažarel gorski svet v prijetnih, svetlih barvah, ki bi zbudile spomine v vsaki naravi zapisani duši in ki bi, še pomembneje, zbujale nova hrepenenja, odstirale nove daljave, kazale nove poti.

Marjan Bradeško

AKTUALNA TEMA 4-17

Po poteh nad obljubljeno Deželo.....4

Razgledi s Trnovskega gozda

✍ Mateja Pate

Zadnji skalni pomol nad mehko doline 9

Pot po robu Gore

✍ Marjan Bradeško

Višine na goriških obrobah Trnovskega gozda 12

Od Škabrijela do Predmeje

✍ Dario Cortese

Zima na Golakih.....15

Potepanje s krpjami po zasneženem Trnovskem gozdu

✍ Marjeta Keršič - Svetel

PLANINSTVO 18-39

Zakojca 18

Umetnik med barvnimi nalivi dneva in preteklimi spomini

✍ Rafael Terpin

Bohinjske gore 21

Triglavska neboglasnica na skalnem vrhu

✍ Pavla Vižin

Mi, samotneži in čudaki 22

Z ničemer ne moremo preseči lepote cvetja med skalovjem

✍ Jana Remic

Bele sledi 24

✍ Darinka Kobal

Gorske vidre, naprej! 26

Vodniški tečaj v Bavšici 2003

✍ Tanja Beravs

Nevihta in sonce na Velikem Kleku 30

Dva vzpona na prvaka Avstrije

✍ Ivanka Klopčič

Großglockner (3798 m).....32

Sanjski vrh nad belimi ledeniki

✍ Andrej Mašera

Satelitski navigacijski sistem in sprejemnik GPS 36

✍ Jože Belc

ŽIVLJENJE GORA 40-46

Oblikovanje trajnostnega razvoja 40

✍ Milan Naprudnik

»Turno smučanje – do okolja prijazno« 42

✍ Jožica Peljhan, Katja Šnuderl

Na Haloškem krasu 44

Kraške jame med vinogradi in gozdovi

✍ Milan Vogrin

ALPINIZEM 47-53

Okus po uspehu 47

Prva Slovenca prosto čez smer Freerider

✍ Miha Valič

SARS na Kitajskem.....50

Prvenstveni vzponi v čudovitih gorah zahodnega Sečuana

✍ Andrej Grmovšek

NAŠA SMER 54-56

Tr-Do v dolini pod Poncami 54

V duhu današnjega časa

✍ Pavle Kozjek

NOVICE IZ VERTIKALE 57-58

LITERATURA 59-61

NOVICE IN OBVESTILA 61-65

SLIKOVNA UGANKA 65

Po poteh nad obljubljeno Deželo

»Trnovski gozd meji na zakletost. Je mogočna stvar, ki je ne kaže jemati z lahko roko!« je zapisal Stanko Klinar o pokrajini, polni skrivnosti, kjer si roke podajata kras in pražozd, vsemu pa kraljuje burja.

4

32

Großglockner

Ko v jasnih dneh z naših vršacev zremo proti severu na dolgo verigo Visokih Tur, razločno vidimo mogočno goro, ki po višini daleč prekaša sosede in se kot vitek stožec dviga nad širono belino ledenikov. Značilna oblika je skoraj nezgrešljiva, takoj spoznamo, da gre za Großglockner, najvišjo goro Avstrije.

50

SARS na Kitajskem

Odprava v sečuanske gore je bila zares raziskovalna, morda še bolj kot mnoge pretekle, hkrati pa so bile za najin cilj izbrane zahtevne in visoke skalne granitne stene.

Po poteh nad

obljubljeno Deželo*

* Dežela – prebivalci Gore pravijo Vipavski dolini

Sonce tone v morje, desno Čaven 📷 Boštjan Likar

Razgledi s Trnovskega gozda

✍ Mateja Pate 📍 Marjeta Keršič – Svetel

Nemalokrat se zima kljub nestrpnemu pričakovanju mnogih skuja in bodisi ne nakloni dovolj snega ali pa ga natrese za kak ščepec preveč in tako onemogoči relativno varno izvajanje zimskih radosti v gorah. Neprijazne razmere v visokogorju nas prisilijo k iskanju novih možnosti za aktivno preživljanje prostega časa in tako se mnogokrat ozremo po sredogorju. Slednje je pozimi privlačno tudi za tiste gornike, ki nimajo želje ali izkušenj za hojo v zasneženo visokogorje, pa ne bi radi zime predremali za pečjo. V tokratni aktualni temi bomo pokukali na primorski konec. Poleg slavnega Snežnika, čigar bela kupola se izzivalno pobjiskava nad mehko zelenih prostranstev notranjskih gozdov, skriva dežela na sončni strani Alp še nekaj koticov, kjer kljub nekoliko južnejši legi lahko doživimo čare prave zime. Eden takih je Trnovski gozd z okolico, kjer so zimska doživetja zaradi silovite burje lahko še posebej intenzivna.

Prvi obisk po pomoti ...

Z vasmi na južnem robu Trnovskega gozda sem se po naključju prvič srečala pred leti, ko sem po spominu iz otroštva skušala najti cesto, po kateri smo se včasih mimo idrijskih klavž vračali z zimskih počitnic na Vojskem. Na to planoto me veže kar nekaj zanimivih spominov, povezanih predvsem z učenjem smučanja pod taktirko našega očeta: medtem ko se je ostala otročad, s katero smo se ob večerih pajdašili v počitniškem domu, preganjala po smučišču s pomočjo vlečnice, sva morali s sestro v potu svojih obrazov »poštampati« ves breg, da sva potem lahko nerodno vijugali navzdol po napol steptanem snegu. Da se nama je ta plemeniti šport začasno nekoliko priskutil, najbrž ni treba posebej poudarjati. Kljub lepi beri trpkih spominov iz otroštva sem se na Vojsko vedno rada, a izjemno redko vračala. In tako ni čudno, da sem se tistega

dne, ko sem hotela svojo »pot spominov« razkazati prijateljem, znašla v nemajhni zadregi, ko smo se namesto v Idrijski Beli znašli na Predmeji.

Labirint cest v Trnovskem gozdu je bil pač prevelik zalogaj za avtokarto Slovenije, s katero smo razpolagali. Kaj kmalu mi je postalo jasno, da klavž tega dne ne bomo videli. Sledili smo na videz strašljivo zapuščeni cesti, ki nas je vodila v osrčje Trnovskega gozda. Ob opazovanju okolice me je ob misli na to, da bi morala s kanglico za bencin, ki ga ni bilo ravno v izobilju, pešačiti čez te kraje do prvega zaselka, rahlo

spreletaval srh. Kajti po mojem skromnem pre-
 pričanju je za vsako večjo skalo na take nak-
 ljučne popotnike prežal sestradan medved.
 Pravi balvan se mi je odvalil od srca, ko smo po
 dolgem času uzrli kažipot, ki je napovedoval
 skorajšnji prihod v civilizacijo. Predmeja, 2,5
 km. Eureka! Nedaleč zatem smo naleteli na
 dve premočeni postavi, ki sta korakali po cesti.
 Če me spomin ne vara, sta samotna popotnika
 štopala. Da sta bila na Čavnu in da imata avto
 precej nižje doli in če jih lahko poberemo, ker
 gremo ravno v njuno smer. Zdela sta se mi ma-
 lo trčena, da se takole osamelo klatita po teh
 »škklapatornah«. Mene že ne bi bilo mogoče
 spraviti na tak oddih; da bi pri polni zavesti
 prostovoljno kolovratila po kraljestvu lačnih
 kosmatincev?!? Niti pod razno.

... naslednji pa načrtni

Pa so minila leta in v tem času sem se od ko-
 ličine zarečenega kruha nemara celo malce po-
 redila. »Hecna« so pota Gospodova, ki so me pri-
 peljala nazaj v prostranstva Trnovskega gozda;
 morda se je odločil, da je skrajni čas, da mi izbi-
 je iz glave predsodke in strahove v zvezi s prebi-
 valci temačnih gozdov. Priznam, da mu gre kar
 dobro. Težko bi sicer rekla, da se po tem edin-
 stvenem svetu potikam mirne duše ali s tako
 lahkotnostjo, kot se denimo sučem po domači
 kuhinji, ampak napredek je opazen. Še vedno pa
 si vsakič, ko se s Trnovskim gozdom spoznavam
 na kolesu, v glavi vrtim risanko, kako bom slej ko
 prej pri kakšnem divjem spustu elegantno zvozi-
 la kakšen zahrbtnen ovinek in takoj nato pristala
 v objemu kakšnega presenečenega medveda.

Gora s Sinjege vrha, v daljavi Golaki

Bržkone me je na enem izmed takih kolesarskih izletov, ko ima človek v boju s klanci dovolj časa za samopomilovanje in premlevanje najrazličnejših drugih tem, spreletelo, da bi lahko vzpetine v Trnovskem gozdu in na njegovem južnem obrobju služile kot hvaležno gradivo za aktualno temo. Idejo sem torej prelila v besede in tako se bomo tokrat seznanili s slikovito potjo po robu Gore, ki nas s Cola mimo Sinjege vrha pripelje na Predmejo, pa s »hišno goro« Ajdovcev – Čavnom in njegovimi zahodnimi podaljški ter z Golaki, od katerih je, paradoksalno, Mali najvišji in se ponaša celo z nazivom najvišji vrh v Trnovskem gozdu. »Če hočeš po razgled, moraš na rob katere od planot, ki imajo na zemljepisnih kartah imena Banjščice, Trnovski gozd, Hrušica, Planinska gora, Nanos,« piše Ivan Gams v knjigi Slovenske gore. No, slikovitih razgledov nam na tem koncu res ne bo manjkalo. Vsaka opisana etapa jih velikodušno ponuja, nemara pa imajo v tej tihi tekmi prednost Golaki: pogled nam preko prostranih gozdov zdrzne na vse strani neba: od verige naših Alp na severu, do Krasa na jugu, Tržaškega zaliva na zahodu ter Nanosa na vzhodu. Poleg razgleda ti kraji ponujajo še marsikakšno zanimivost: goličave so prekrite z bogato alpsko floro, še posebej na južnem odrastku Čavna, Mali Gori; v nedrih Trnovskega gozda se skrivata mrazišče Smrekova draga, uvala z rastlinskim obratom, ki je na dnu porasla z jelkami in

smrekami, pa ledena jama Ledenica, iz katere so še konec 19. stoletja izvažali led v Italijo; številna brezna so v veselje jamarjem, razvejana mreža gozdnih cest navdušuje kolesarje, strmo odrezan rob planote med Colom in Predmejo pa je raj za jadralne padalce. Še bi lahko naštevali, pa bodi dovolj. Naravnih čudes je tod za celo življenje.

Za konec – vabilo

»Rob Trnovskega gozda s Čavnom je tak, kakor da bi se bil Kras za 1000 metrov približal nebu in oblakom; tudi zbliza je svet tam gori najprej podoben kraškemu: poln suhozidcev, vrtač in v njih obdelanih leh, povsod gleda iz zemlje kamen; visoko se še vzpenja tudi kraško rastlinje – jesensko krvaveči ruj ostaja sicer nižje, kaj drugega pa se povzpne prav na vrh. Vse več je gozda, ki z oddaljenostjo od roba nad Vipavsko dolino postaja gostejši in gostejši; v izobilju vsakovrstnih vzpetin, globeli, ovinkov, bežnih ravnin pa spet klancev, kot na Predmeji, dela iz sveta tod labirint, vreden Minotavrove slave ...« še piše Gams v Slovenskih gorah. Mislim, da že ta skromni uvod zadostuje kot vabilo. Če ste še v dvomih, vas morda prepričajo prispevki v nadaljevanju aktualne teme. Verjamem, da bo vsak obiskovalec tega edinstvenega koščka naše dežele ob morebitnem (in zelo priporočljivem) obisku našel kaj zase. ◉

Zadnji skalni pomol nad mehko dooline

Pot po robu Gore

✍ in 📷 Marjan Bradeško

Med Colom in Predmejo se Trnovski gozd, preden omahne v Vipavsko dolino, razloži v obsežno planoto, imenovano Gora. Številne raztresene domačije se le na nekaj mestih zgručajo v manjša naselja – Žagolič, Gozd, Kovk, Otlico in Predmejo. Planoto loči od doline privzdignjeno sleme, po večini kamnito, ponekod poraslo z bori, drugje z nasršenimi bukvami, ki jih je skuštrala pogosta burja. Kajti iznad Trnovskega gozda se zlivajo v dolino, ki leži več kot tisoč metrov niže, neizmerne količine hladnega zraka. Svet Gore je svet kamenja, škrapelj, puste trave in skromnih leh zemlje. Tod so širna leprostranstva – in predvsem razgledi, ki se z roba planote zapeljejo v zeleno dno Dežeze, tako namreč domačini rečejo Vipavski dolini, prek Krasa pa se zatem izgubijo v sinjini Jadranskega morja. V jasnih nočeh zasijejo celo luči Benetk. Kraji tod so samotni in zračni. Kljub navidezni pustosti v dušo priključijo toplino, pa naj se burja še tako žene prek robov; seveda pa v zeleneči pomladi ali v visokem poletju poznajo tudi čisto otipljivo toplino, ki iz doline prek »Podgure« prileze tja gor.

S Cola na Kovk

S Cola, starodavnega prehoda iz Vipavske doline v notranjost dežeze, na katerem so nekoč pobirali carino (po nemško »zoll«), se bomo odpravili v nasprotni smeri Slovenske planinske poti, vse do Predmeje. Pot ni ravno kratka, za kakšnih pet ur je bo, če se ne bomo preveč razgledovali, sicer pa raje več. Cesto bomo pred naseljem Žagolič zapustili in krenili na levo, skozi lepe borove gozdičke, na sleme, celo na vipavsko stran se nagne pot, zatem pa v rahlem vzponu prečimo travnike in bukov

gozd. Znajdemo se na Kovku, najvišjem vrhu v robu nad dolino, kar 931 m nad morjem. Vrh je gol in ponuja izjemne razglede, ne samo na južno stran in nanoška pogorja, pač pa prek obsežnih gozdov tudi na sever, na katerem čez sedla med bližnjimi vrhovi kukajo mogočneži našega visokogorja, posebno Karavank in Kamniških Alp. Zlasti spomladi in jeseni, ko na visokih vrhovih leži sneg, je pogled res imeniten – rjavo-siva preproga Trnovskega gozda, za njo pa koprena belih stožcev. S Kovka se pot spusti po robu, še nekoliko na levo krene, na nekakšen pomol nad dolino. Na desni pusti nekatere samotne kmetije, na katerih se pasejo celo konji, na levi se v sončnih pobočjih spodaj odpira gruščnata Reber.

Kamen se na kamen naslanja – Otliško okno

Kamnito znamenje
ob poti po robu

Pod Sinjim vrhom do Otlice

Pot se zatem nekoliko položi in nadaljuje proti Podrti gori. Tja gor iz doline privede markirana steza iz naselja Slejkoti pri Ajdovščini mimo samotne Zagriže. Nekje ob poti nas pozdravi starodavno znamenje, v kamen izklesan križ s Kristusom, pod težo let že naglodan od dežja. Takšna znamenja so značilna za Goro, izdelava pa je bila zelo zanimiva. Izklesali so jih namreč v živo skalo, ki je je tod več kot dovolj, in šele, ko so bila dokončno oblikovana, so jih ločili od nje in postavili tja, kjer naj bi stala. Če se kdaj kakšno znamenje ni čisto posrečilo, so ga pustili kar tam, kjer so ga začeli klesati, in tako še dandanes popotnika preseneti kakšen »ponesrečen« poskus. Podobno so klesali tudi pokrove za vodnjake, ki so bili, tako okrašeni, prestižnega pomena. Desno od naše poti se dviga Sinji vrh, ki seže le za moža nad tisoč metrov. Nanj se je res vredno vzpeti, četudi zahteva nekaj napora. Pod vrhom nas pričaka turi-

stična kmetija Hieronima Vidmarja, lično opremljena, z vsem, kar popotnik potrebuje – od hrane do prenočišča in bogate »ponudbe za dušo«. Gospodar je namreč uredil etnološko sobo, stene so pokrite s slikami, ki so jih izdelali slikarji na vsakoletnih srečanjih »Umetniki za Karitas« in različnih likovnih kolonijah. Kraj je pač tak, da navdihuje, če je na mizi še kozarček vina iz vinorodne doline, je pa sploh lepo. Sinji vrh je tudi najboljši razglednik na naši poti; v jasnih nočeh iz daljave mežikajo luči Tržaškega zaliva.

Steziča se sicer nadaljuje po robu kakšnih dvesto višinskih metrov niže in skozi borov gozdček kmalu privede do največje naravne znamenitosti na poti, velikanskega okna na Otlici, rečejo mu tudi Luknja. Menda naj bi se hudič tam nekje na Čavnu grdo spotaknil in s kolom, ki ga je nosil s seboj, preluknjal rob Gore. Danes je to okno predvsem v veselje ljubiteljem naravnih čudes, pogumnejši pa se lahko skozenj spustijo tudi na ajdovsko stran, na topla južna pobočja. Za ogled je možen tudi »obvoz« mimo okna, po markirani poti, ki odvijuga navzdol skozi zaselek Gorenje do močnega izvira Hublja, že v dolini. Kot zanimivost omenimo, da je ob izviru nekoč stala najnižja planinska kočica v Sloveniji, 210 metrov nad morjem.

Mimo Kitajske do Matere Gorjanke

Mi seveda še ne gremo v dolino in se po ogledu okna odpravimo naprej. Na desni pustimo nekakšno uvalo in se spet rahlo vzpenjamo. Goli vrh Otliškega maja ostane za nami in ko se približamo vzpetini Parkljevec, je na desni zanimiv zaselek – Kitajska. Kdo ve, od kod tako ime; še bolj zanimivo je, da je nedaleč stran tudi Sibirija. Glede na zimski mrzaz kar razumljivo. Naša pot po robu (tako se tudi uradno imenuje) se vse bolj bliža cesti in pozdravi nas še Predmejski maj. Nenavadno ime. Tudi mogočni rob Čavna, točneje, skalnih robov Modrasovca, je vse višji in vse bliže, v poznem popoldnevu že meče senco na našo pot. Ko na Predmeji stopimo na cesto, nas pozdravi spomenik materi Gorjanki, ki so ga postavili ob štiristoletnici naselitve Gore, leta 2001. Spomenik, ki priča o ne-

Kucelj iz globin Trnovskega gozda 📷 *Boštjan Likar*

sebičnem trudu, o stoletjih življenja, ki se je rojevalo in živo vztrajalo v tem svetu Gorjanov, visoko nad dolino. Ob velikem praznovanju je takrat izšel tudi izjemno razkošen zbornik Mati Gora. Več kot petsto strani bogatega izročila teh sicer z zemljo skromnih krajev, ki v zgodovini nikoli niso bili med premožnejšimi.

Po asfaltu gremo nato še nekaj sto metrov do križišča, na katero iz doline pripelje cesta, ki jo je gradil, kot toliko drugih na Trnovski planoti, znameniti Josef Ressel, izumitelj ladijskega vijaka. Na tem križišču se odcepi na desno makadamska cesta skozi Trnovski gozd v Lokve in naprej v Čepovan oziroma v Trnovo nad Novo Gorico, ki je temu obširnemu območju tudi dalo ime. Če je Predmeja konec naše poti, bo treba poskrbeti za prevoz, dobri hodci pa se lahko vzpejo še do Bavčerjevega zavetišča na

Čavnu. Seveda se da vrniti tudi proti Colu, po severnem robu planote, malo počez in malo po gozdnih cestah, vendar je tako vračanje zelo dolgo in zahteva veliko občutka za orientacijo.

Pot po robu od Cola do Predmeje (ali pa v nasprotni smeri) je ena najlepših grebenskih poti na Primorskem, ki ima ponekod celo pridih visokogorja, ob tem pa iz doline ob pobočjih veje mehkobni sredozemski dih Vipavske doline. Razgledi na poti bodo zagotovo navdušili vsakogar. Na severu se nizajo zaraščeni vrhovi skrivnostnega Trnovskega gozda, bele raztresene domačije Gore kukajo izza robov in skalnih izrastkov (da so varne pred burjo), v daljavi na jugu pa se blešči modrina Jadranskega morja. Tod si gore in morje podajajo roke. Včasih si jih kar pošteno stresajo – ko vam bo burja kuštrala lase, boste že vedeli. ◉

Višine na goriških obrobah Trnovskega gozda

Od Škabrijela do Predmeje

✍ in 📷 Dario Cortese

Kjer se je pradavna reka, ki je za seboj pustila veličastni Čepovanski dol, iztekala tja, kjer sta danes Gorici, lahko zastavimo korak v razgledne daljave. Sveta gora, nekdanja Skalnica, na eni strani iztoka davnega »grgarskega« jezera je zelo znana in obiskana, onstran 336 metrov visoke Prevale pod njo pa se začenja spektaklivo nabrazdan rob, tako rekoč greben, po katerem lahko stopimo v dalj vse do Čavna - in nato seveda še naprej čez rob Gore. Naj gremo

- z nekaj medpotnimi improvizacijami brez steza in poti - na vse naenkrat ali lepo počasi, po malem in posamič na najbolj razgledne vrhove v robu, v vsakem primeru spoznamo svet brez primere, na katerem se visoka gozdna planota skokoma spušča sončnemu vinorodju naproti. Izstopajoče izrasline, razgledni pomoli in naravne zanimivosti v robu so po vrsti, glede na njegovo značilno dinarsko smer, Škabrijel (646 m), Sv. Danijel (553 m), preduh Skozno visoko nad kotlastim Lijakom, Vitovski vrh (919 m), Čaven (1185 m), Kucelj (1237 m) in »Čaven«, kot je z enim širokim imenom znan rob od Kuclja sem, preden se ta spusti proti Predmeji. Na njem stoji Koča Antona Bavčerja,

*Više ko gremo proti Koči Antona Bavčerja na Čavnu,
bolj na široko se odpira pogled na Goro*

edino planinsko zavetišče na raztežaju med Grgarjem in Predmejo. Natančnejši pogled na to robno območje Trnovskega gozda, vendar ne z vsemi vrisanimi potmi, omogočata izletniški karti Goriška in Ajdovščina-Vipava, obe v merilu 1 : 50.000. Najprimernejši čas za obisk je seveda zdaj, med drugim tudi zaradi prevetrenih zimskih daljav, ki so z visokega roba na doseg pogleda. Za burjo in mraz primerne opreme pa le ne pustimo doma, kajti pridejo dnevi, ko se moramo na Kuclju še med sedenjem močneje upirati s petami ob kako trdno skalo, med hojo pa ... Letimo, kamor pač piha veter. Tja globoko dol na srečo ne, čeprav je ob močnih sunkih dobro popaziti, da nas res ne odpihne med trte.

Škabrijel in Sv. Danijel

Na goriški strani se v rob in čezenj vzpenja nekaj cest, ki olajšajo pristop na vrhove ter omogočajo prehod v objem Trnovskega gozda. Čez omenjeno Prevalo drži cesta iz Solkana v Trnovo, prijeten kraj v samoti zahodnega kota visoke gozdnate planote, ki ji je dal ime. S hriba Sv. Katarina (322 m), vrh katerega se do gostišča Kekec vzpne cesta iz Nove Gorice, drži proti Prevali cesta, ki se kmalu prelevi v mulatjero. Čez 402 metra visoka Vratca med Škabrijelom in Sv. Danijelom se zavilhti čez rob ozka cesta iz Kromberka v Ravnico; od tam ni daleč do Trnovega. Prav od nikoder pa ni daleč na Škabrijel in Sv. Danijela, danes že kar obraščena, med 1. svetovno vojno pa zaradi frontne lege povsem ogoljena vrhova. Po označenih poteh ali radostnem brezpotju se na vsakega vzpnemo v manj kot uri hoje. Na Škabrijel pridemo s Sv. Katarine ali z mulatjere, ki drži proti Prevali; z Vratca ali iz Ravnice je na oba vrhova le kratek vzpon, ki pa lahko vključuje tudi preboj brez poti, skozi gozd.

Skozno, Vitovski vrh in Vitovski hrib

Do preduha v skalnem robu, pod katerim več kot 500 metrov globoko izvira Lijak, pride mo po gozdni poti ali gozdni cesti iz Trnovega. Lahko bi se celo zapeljali skoraj do okna, am-

Redko vztrajno drevje v okolici spihanega Kuclja raste v stran vetra

pak kdo bi se peljal, če gre tako lepo tudi peš? Enako velja za položni Vitovski vrh, do katerega, malodane na vrh, drži cesta skozi zaselek Rijavci. Sprehoda do okna in tam naokoli je za manj kot uro, z malo posedanja in pohajanja po razglednem robu pa jo uspešno podaljšamo v dve, tri.

Razgledna vzpetina pod visokim robom Trnovske planote, Vitovski hrib, na katerem stoji cerkev sv. Marije, je spodbuda za kratek vzpon iz Vitovelj. Po 100 višinskih metrih in manj kot pol ure hoje stopimo na enega najbolj razglednih pomolov pod stenami. Pot lahko nadaljujemo v pobočja, levo do samega skalnega roba,

Širine Čavnovega roba, kot se kažejo z Gradišča nad Ajdovščino

kjer se nam v dobre pol ure razgrnejo še večje širjave, desno pa navzgor do Krnice, kjer nas na križišču gozdnih cest pozdravi gozdarska koč. Po tej gozdni cesti lahko nadaljujemo do Selovca, od tam pa do Kuclja ni več daleč.

Kucelj, Čaven in koč Antona Bavčerja

Vrh z imenom Čaven se dviga zahodno od Kuclja; Čaven, kot ga najbolj poznamo, pa je robni predel med tem vrhom in »vogalom« planote nad Predmejo. Kucelj in planinska koč sta najbolj obiskana na njem, v te višine pa drži največ poti. Najpreprostejši je vzpon po nasprotni smeri Slovenske planinske poti, s Predmeje. Iz vasi nad Vipavsko dolino pa se nanj podamo v tisočmetrskem vzponu iz Stomaža ali Lokavca in obisk teh razglednih širin

brez težav združimo še z vzponom na Kucelj. Na tega se iz doline vzpnemo iz Vrtovina ali iz Kamenj. Turo na Kucelj iz Vrtovina lahko zaočkrožimo tako, da z vrha sestopimo na zahodno stran, na Vrata, ter se po udobni stari poti spuštimo proti utrjenim robovom poznoantičnega naselja; tam danes stoji cerkev sv. Pavla. To obiščemo kar mimogrede ter sestopimo v Vrtovin. Poleg tega ne manjka podobnih kombinacij označenih, neoznačenih poti in prečnih povezav, tako da je ta del roba Trnovskega gozda povsem odkrito vabilo na vsaj tri ali štiri ture, na katerih po večini hodimo po različnih poteh. Vzpon na Kucelj in sprehod do planinske koč iz Vipavske doline je celodnevna odprava, ki nas glede na izhodišče s sestopom vred osreči s 5 do 7 urami hoje. S Predmeje do koč je kako uro hoje, do Kuclja pa še dobre pol. Vrnemo se po isti poti. ◉

Zima na Golakih

Potepanje s krpjami po zasneženem Trnovskem gozdu

✍ in 📷 Marjeta Keršič – Svetel

Potepanje po Trnovskem gozdu pozimi je zmeraj pustolovščina – pa če je nad tabo sinje nebo, ali pa iz svinčenih oblakov mede sneg, ki ga vrtničijo sunki burje. Še poleti se človek težko znajde med gozdnimi cestami, mogočnimi bukvami, vrtačami in vzpetinami, brezni in skalnimi osamelci. »Trnovski gozd meji na zakletost. Je mogočna stvar, ki je ne kaže jemati z lahko roko!« je zapisal Stanko Klinar o tej pokrajini, polni skrivnosti, kjer si roke podajata kras in pragozd, vsemu pa kraljuje burja. Pozimi, ko sneg zamete steze in gozdne ceste, pokrije markacije in škraplje, postane Trnovski gozd pravi blodnjak. Zato se je potepanj po zasneženih pobočjih in strminah najbolje lotiti v družbi kakšnega domačina z Gore – sicer se kaj lahko zgodi, da začneš zelo močno razmišljati o globokem pomenu tistega Murphyjevega zakona, ki pravi: »Če ne veš, kje si, se ne moreš izgubiti!«

Nad razgibano pokrajino, pokrito z jelovobukovimi gozdovi, kraljujejo trije Golaki – Mali, Veliki in neizraziti Srednji Golak. V primerjavi z gozdnim prostranstvom pod seboj so res goli ali vsaj plešasti, saj segajo s svojimi temeni nad gozdno mejo in jih poraščajo le ruševje in gorske vrbe. Veliki Golak je bil najbrž nekoč velika pašna planina – sicer si je težko razlagati krivično ime, saj je precej nižji od Malega Golaka, ki je najvišji vrh vsega Trnovskega gozda. Za Trnovski gozd je značilno, da so padavine tod obilne in pogoste – zato se pozimi pogosto ode ne v debelo snežno odejo, zaradi močnega vetra, ki pogosto divja čez krošnje in po travnikih na robu Gore, pa so značilnost Trnovskega gozda tudi veliki zameti tam, kjer veter odlaga sneg.

Najbolj »pošten« način, da se lotiš Golakov, je seveda peš iz doline – recimo po slikoviti poti od izvira Hublja mimo Otlice na Predmejo in potem do Strgarije ter naprej do Malega Gola-

ka. Pod Otliškim oknom je spoštljiva strmina. Kadar segajo dolgi jeziki poledenelega snega čez strm rob Gore proti dolini, je vzpon skozi Otliško okno lahko brez derez zelo nevaren – pa čeprav gre za nekaj deset metrov ledene strmine. Še toliko bolj, ker skozi mogočni naravni obok zelo rada neusmiljeno piha ledena burja – zgodi se, da te hoče dobesedno odriniti nazaj v Vipavsko dolino. Kadar veter zahrumi čez robove Gore in skozi naravno okno proti dolini, da zabučí kot basovski registri ogromnih orgel in ti zapre sapo, človek pomisli na burjo, ki je v strahoviti bitki med dvema rimskima cesarjema leta 394 spodaj v Vipavski dolini dobesedno pometla s sovražniki cesarja Teoderika – in prinesla čudežno zmago krščanske vojske nad legijami, ki so se bojevale pod Jupitrovim praprom. Na Gori, kjer je ta burja doma, so zime take, da se z njimi res ne kaže šaliti! Po poljih in senožetih okrog Otlice pogosto pomete sneg, da ostane le še nekaj snežink, ujetih med ostro travo – zato pa v globelih odlaga veter take zamete, da pozimi peš človek res ne pride daleč. Nič čudnega, da so domačini okrog Predmeje navdušeno sprejeli novotarijo, ki jo je po pošti iz Norveške prvi naročil leta 1888 Edmund Čibej – smučke. Preden so po norveškem zgledu na Gori začeli smučati, so pozimi uporabljali krpje. V časopisu Primorec je Edmund Čibej 21. decembra 1894 zapisal: »Vzlic hudemu mrazu, debelemu snegu in večkrat silnemu viharju mora Gorjan vendarle iz tople sobice v ledeni zrak, da pripravi drva za peč, da donese živini vode in tako naprej. Posebno pa občuti te zračne prikazni gozdar v Trnovskem gozdu. Vsak čas in v vsakem vremenu morajo gozdarji v naše malo kraljestvo, da je branimo raznih kvarljivcev in škodljivcev, bodi že, da spadajo ti k razni ugrabljivi zverjadi ali pa dvonogim potomcem Adamovim. Najhuje prizadene v zimskem času debel, mehak sneg. Hoja v takem snegu je povsem nemogoča, ako si človek ne naveže na nogi tako imenovane 'krmplje'. -To

Večerni pogled z vrha Golaka na sever

so leseni obroči, prepleteni navskriž z vrstico. S to pripravo se malo bolje hodi v mehkem snegu, ker se ne vdira zelo globoko.«

Smučanje je v prejšnjem stoletju popolnoma izpodrinilo uporabo krpelj – seveda ne le na Predmeji. V zadnjem desetletju pa postaja že skoraj pozabljeni pripomoček za zimsko hojo po zasneženi pokrajini spet bolj priljubljen. Navdušenje nad »krpljanjem« je prišlo v Evropo iz Amerike, tako kot številne druge »prostočasne novotarije«. Toda v nasprotju s krpeljami, kakršne so bile v uporabi na podeželju v alpskih deželah in so bile zelo okorne, so v ZDA razvili sodobne krpelje na podlagi indijanskih, kakršne so uporabljala predvsem indijanska ljudstva okrog Velikih jezer in v Kanadi. Tamkajšnji Indijanci pa so lahko pozimi lovili jelene tako, da so jih toliko časa preganjali po globokem snegu, da so se jeleni sesedli od izčrpanosti – dokaz, da so njihove krpelje vse prej kot okorne! Sodobne krpelje so lahke, izpopolnjene vezi omogočajo, da jih z lahkoto nataknete in snamete, za potikanje po gozdovih pa so vsaj tako primerne kot smučiči. In Trnovski gozd je pokrajina, kot ustvarjena za pohode s krpeljami!

Domačini, ki vneto in z velikim poslušom ohranjajo dragoceno tradicijo smučanja na Gori, krpelje sicer malo postrani pogledajo, a gre pač za različna načina doživljanja zimske narave, ki imata oba korenine v zelo starih izročilih.

Od Otlice do Predmeje je pokrajina na Gori odprta in izpostavljena divjim vetrovom, ki rohijo med suhimi zidovi in skrotovičenimi samotnimi bukvami. Ko s Predmeje krenemo proti severozahodu, pa smo zmeraj bolj v objemu gozdov. Pozimi je neznansko zanimivo brati zgodbe o življenju v gozdu, ki so zapisane v sledovih, ki jih živali zapustijo v snegu. Mnogo lažje jih je razbrati kot zgodbe poletnega gozda! Na krpeljah si človek lahko privošči, da sledi stopinjam v snegu, ki pripovedujejo marsikaj zanimivega ... O živalih, ki živijo v gozdu, o njihovih zimskih opravkih, o iskanju hrane, lovu, bežanju, skrivanju, o zimskih skladiščih poletnih dobrot, pa tudi o tem, kje in kako si živali izbirajo poti po zasneženi pokrajini. Odtisi parkeljev, tačk in šapic v snegu so seveda pisava, ki jo je treba znati brati – za začetek vsaj toliko, da lahko ugotovimo, kdo je hodil po snegu pred nami. Zajec, kuna, srna ... Morda pa naletimo

na odtise risovih šap? Okrog Golakov se prav lahko zgodi, da naletite na velike in globoke sledove v snegu, ki spominjajo na sledove bosih človekovih nog. Taka sled je povod, da začne srce človeku hitreje utripati – je namreč dokaz, da naši medvedje pozimi sploh ne spijo!

Do prevala Strgarija vodi gozdna cesta, ki se odcepi od lokalne ceste Predmeja-Lokve. Pozimi so zaradi zametov večkrat težave celo s pluzenjem ceste do Lokev in zgodi se, da so Gorjani zaradi snega kak dan tako rekoč odrezani od sveta. Zato je takrat, ko pozimi zapade sneg, treba vzeti pot pod noge po zasneženih cestah in poteh. Iztokova koč, ki stoji malo nad Strgarijo v gostem smrekovem gozdu, je pozimi odprta ob koncih tedna in kar precej obiskana, zato je pot do nje ponavadi zgažena tudi za »bosonoge« pešce. Lesena kočica ponuja skromno, prijazno zavetje in okrepčilo, ki pride popotniku po zimski pokrajini zelo, zelo prav! Od koč je do vrha Malega Golaka slaba ura – odvisno seveda od tega, čez kakšne zamete se je treba potruditi na 1495 m visoki vrh. Ko enkrat prisopihaš na njegovo plešasto teme, te čaka ob lepem vremenu razgled, s kakršnim se lahko ponaša le redkokateri vrh

te višine v Sloveniji – kar verjemite! Odsev zahajajočega sonca na morju, ožarjeni grebeni Spodnjih Bohinjskih gora, izza katerih se dviguje kraljevska glava Triglava, v daljavi Kamniške Alpe in Posavsko hribovje, pa Snežnikova bela glava ... In pod nogami nepregledno morje vzpetin in vrtač, poraslih z bukovim gozdom, katerega gole krošnje mečejo v nizki, poznopopoldanski svetlobi dolge sence po zasneženih bregovih ... Človek se težko poslovi od tega svojevrstnega vrha! Kot večer, je tudi sončni vzhod na Malem Golaku izjemno doživetje, kakršnega zlepa ne pozabiš! Upam, da obiskovalci ne bomo odgnali še zadnjih divjih petelinov, ki prebivajo prav v tem delu Trnovskega gozda. Neko velikonočno nedeljo sem imela srečo, da sem ob sončnem vzhodu lahko čisto tiho sedela na vrhu Malega Golaka v globokem snegu, okoli mene se je oglašal divji petelin... Ko pa se je sonce dvignilo nad obzorje, so se iz Trebuše oglasili velikonočni zvonovi in naznanili prekrasno, jasno velikonočno jutro, okopano v sončni svetlobi in nebesni modrini. Spomin, ki ga zakleneš v najbolj »taprisrčno kamrico«, kot bi rekel Čopov Joža! ○

Smučarska skupina »Edmund Čibej« – Gora

Zakojca

Umetnik med barvnimi nalivi dneva in preteklimi spomini

✍ in 📷 Rafael Terpin

Vem, gnala me je strašna žeja po Zakojci. V Cerknem je bila še skoraj tema. Jesen, bolj pozna kot ne. Pobrale so me z listjem nasute stezice proti Melinku, Zakriž ni kazal kakšnega posebnega prebujanja, asfalt je še sanjal svoje sive sanje. Vrh Križa me je, prepotenega kot zmeraj, rahlo zahladilo. Jutro je bilo počasno, ves čas se je po malem slepilo s temo. Megle ali morda nizki oblaki so iz mirovanja spočenjali svoje nepredvidljive dnevne poti. Poskušal sem ugibati, kaj se bo iz njih izcimilo. Kakšno pestro dopoldne mogoče?

Vrh ravni je strašen prehod

A bilo je mrzlo in samo to me je navdajalo z upanjem. Obšel sem Jesenico, ozka cesta se je nad vasjo spotegnila mimo nekdanjih zlatih senožeti na Vrh ravni. Vrh ravni je strašen prehod med Otavnikom (1309 m) in Kojco (1300). Vrh ravni je imenitno križišče vsaj desetih steza, kolnikov in cest. Na vse strani se da iti od tod, na zakojško ali jeseniško stran, v Kojco, ali čez Otavnik na Porezen, tudi na enega od Črnih vrhov se da povzpeti in v zakojško grapo se pešec le od tod zaleze.

Nekoč v gimnazijskih letih sva s prijateljem Živkom (zdaj v Novem mestu misli na penzion) prikolesarila iz Idrije čez Cerčno v Jesenico. Živko je imel novo športno kolo (dirkalno – smo rekli), moje je bilo še iz časov Franca Jožefa.

V vasi sva pobarala žensko, ki se je široko ustopila na hišnem pragu, da bi bolje videla kolesarsko čudo:

»Povejte, prosim, a je bliže čez Vrh ravni ali čez Bukovo?«

»A,« je v smehu presodila »vse je ena župa!«

Tako sva jo mulca mlada navizala mimo hiš v breg. Do Vrh ravni sva pehala tisti najini revii.

A od tam naprej je šlo bliskovito in sede in divje. Po stezi skozi gozd, čez potočke, mimo Brine, Krivca, udarila sva čez Brdo in potem – se spomnim – po krtinah ob robu dolgih njiv po Rovtu do Brovčeve štale. Stari poverbani bicikel je šklopotal in otesal z zadnjo streho, da je bilo veselje. Jezdec je porabil predzadnje sile, da se je obdržal v sedlu, zadnje sile so požrle ročne zavore. Vrgla sva se v travo. Tisti hip se mi je zdelo, da bom šel naslednjega dne le peš z Bukovega k Idrijci. Najina smer z Vrh ravni se je na daleč slišala, v zaspano vas je vnesla kar nekaj živahnosti. To so se nama nasmejali.

Ja, takrat sva bila v Zakojci zaradi Franceta Bevka. Bilo je okrog 1960. leta, ko sva po vasi lovila pisateljeve sledove. Spravili smo jih na diapozitive in na magnetofonski trak. Kot je bilo tedaj v navadi, smo potem gimnazijci pripravili Bevkov večer, na katerega je prišel celo pisatelj sam. Pozneje je vse tisto gradivo izginilo neznano kam. Morda ga je pobasal kateri od profesorjev, ali pa so ga nemara podarili Bevku samemu? Kdo ve?

Rjuha čedne jasnine med Poreznom in Otavnikom

Tedaj sem bil prvič v Zakojci, prvič na Vrh ravni, prvič na njihovem Črnem vrhu. Vas se mi je nekako odprla. Po mnogih letih sem butnil v vas sredi pisanega poznojesenskega dopoldneva, ko so se vse sončne luči naenkrat gnetle z rahlim metežem, tedaj se je moglo ob hudi bleščavosti sence enostavno preskočiti, jih spregledati ali pa kar odpisati. Dopoldne je bilo nabito s sončnimi in meglenimi čudesi. In čuditi sem se nekako znal. Odtlej me slednjo jesen, tja proti novembru, zaskomina, da bi skočil na ono stran Kojce. Tudi letos se je zgodilo. Na Vrh ravni se je po vrhovih že svetilo. Toliko se je odgrnilo, da je bilo zgoraj videti srebrno obrobjene krošnje. Ivje. Na Kojci, na Otavniku,

Izpod Kojce se na južno stran vidijo: Rodine, Šebrelje in daljni Golaki

na Poreznu. Z vetrom je z jeseniške strani prinašalo prve letošnje snežinke.

Najprej k Čemažovcu! sem si zapovedoval. Nova hiša je bila kot iz škatlice vsa dolinska, najbrž tudi bolj malo slovenska. Upečatila se je na robu smrekovja in debelo zazijala v Peči čez Bačo. Malo dlje je lezla v rjavo stara hiša s straniščem na štrbunk, s pošvedrano streho in s scaganim ometom. A iz dimnika se ji je rahlo kadilo. So kakšno prase devali v red? Zagrizel sem v klanec za hišo, na pašnik bi se reklo. Nekje sredi poti sem se obrnil. Človek, glej, naj se ti ne mudi!

V osoji pod smrekami je dihala streha stare čemažovčeve hiše, stvari okrog nje so si hladno podajale roke, črne smreke so sople v napol sončno nebo, stran od hiše so se v loku odmikali gozdovi proti belo obrobljenima Otavniku in Poreznu, nad njima se je postavljala rjuha čedne jasnine. In kakšno snežinko je zavijugalo proti razbolelim očem.

Kje si, človek? V kaj zijaš, človek? mi je tolklo v sencih. Za hip me je obšlo: Koliko blaženega miru mi je v trenutku zadehtelo skozi dušo! Je bil to le moj mir, se pravi popotniški, turistični? Je bil to hkrati mir vseh ljudi, ki so v stoletjih živeli pod temi smrekami?

Zazeblo me je, prav potreslo me je. Še kihniti bo treba! sem si rekel. Seveda, od Cerknega do tod se vsaka srajca premoči. Za robom sem snel nahrbtnik in se lotil preoblačenja. Gumbe na srajci mi je komaj uspelo zapeti, še posebno hudo je bilo z rokavi. Odleglo mi je, ko sem se spet optan prestopil. A v roke me je še dolgo zeblo. S skiciranjem za zdaj ni bilo nič. Torej naprej.

Še in še prešernih luči je bleščalo izpod Durnika

Malo niže sem zavil mimo Brine. Sama je bila kajpak, Andrej se je že pred leti poslovil. Sonček je prijetno šaril po Andrejevi vsakdanjosti. Sedel sem na trinožnik. Pasteli so se mi prvič speljali. Naslednja hiša je bila Krivčeva. Pes me je zavohal, še preden sem čičnil pod macesen. Lotil sem se zapletene senčne podobe pod seboj, v njej dreves nikakor ni manjkalo. Tisto na papirju je potem zgledalo kot oguljena kokoš.

Pozdravila sva se z Mirkom.

»Le v hišo se pridi pogret!«

»Prav rad.«

Izginil je nazaj v štalo.

Pri Krivcu smo stari znanci. Z Milko se pozna iz cerkljanskih učiteljskih let. Tudi njune pobe imam preštete. Z Mirkom jih pa rada naklatica, da se le najdemo. Torej sem se nadvse prijazno grel v njuni kuhinji, vlekel sem svoj šnopček, onadva pa sta se odvila (bi se reklo). Kar razgovorila sta se: o boleznih, o smrtih v soseskhi, o zapuščenosti, o otrocih, o Zakojci, o delu, o živini, o življenju v naših časih nasploh.

A sonce, ki je že pošteno paralo vse videno na presvetljene in v senco potopljene trakove, me je potegnilo na hlad. Skiciranje me je šele čakalo. Da bom na Brdu sedel dol, sem vedel vnaprej. Gladko sem jo pritisnil ob robu zmrzne hribovske poti. Travnik je otrplo zadrževal sapo, nekaj zelenega se je lovilo okrog razsvetljene hiše. V strehi je pokal živahen oranž, brezlistne krošnje so temnele v plavih in vijoličastih, sonce je sekalo prek ometov in gluhih šip. V nasprotnem bregu izpod Durnika je bleščalo še in še prešernih luči, z one strani Bače pa se je natakala rožnata svetloba, svetla do bolečine, zgoraj obrobljena z rumenkasto belimi kosmi megle, segajočimi gor do nebeških modrin. Zdelo se je, da vse omrznjeno in trdno zasidrano ospredje kleči na robu presvetljenih nebeških njiv. In bilo je, kakor da so mi nebeške njive zlezle v naročje in se mi je Julčeto Brdo, v mrzloti čepeče in na zemljo s sencami privezano, odmaknilo v pravljico.

Julčeta ni več. So ga že zagreblili na bukovskem pokopališču. Kaj bo zdaj s hišo, ki že prej ni poznala zaves in prtov? Kaj bo s staro kovačijo v prašni temi? Kaj bo z velikansko štalo, v kateri krave niso bile privezane? Kaj bo s kozolcem, ki je ostareel že davno prej? Kaj bo s krušno pečjo, s težko mizo, z bohkovim kotom?

Neke zgodnje jeseni smo se s cerkljanskimi šolarji oglasili pri njem. Sonca je bilo kot vsakega dopoldneva na njegovem Brdu. Okolica je odmevala od prešerne muzike. Radio je bil navit do konca. Vrata so široko zijala, a gospodarja, edinega brdarskega domovalca, ni bilo nikjer. Klicali smo in v veži glasno pozdravljali. Pa nič. Odškrunili smo priprta vrata v hišo. Tam smo ga zagledali, kako je v delavski obleki sladko smrčal na svoji postelji, le blatni škornji so mu viseli čez rob. Prelepa slika, mislim še zdaj.

V mladih letih mu je bila pri srcu domača dekla. Kar vzel bi jo, a mu je mati prepovedala. Kmečki fant vendar ni smel vzeti dekle. Dnevi so tekli. Dekla je odšla drugam, mater so spravili na bukovski britof in Julče je za vsa preostala leta ostal sam doma. Do konca se je bodel s svojim Brdom. Kolikor sem ga poznal, je bil nadvse prijazna duša, dobro besedo je imel vedno na koncu jezika. Dočakal je svoj zadnji dan, zadnje sonce in zadnjo senco. Dočakali ga bodo tudi stavbe njegovega doma, njegova drevesa in njive. A če ne bo za njim nikogar, se bo razširil gozd. Divjina že zdaj pritiska s Kojce.

Zabeležiti vsaj nekaj zakojškega sonca!

Pod Čelikom sem vrgel v pastel malce popelšanega Matjaca.

»Tudi tvoje sonce se ne sme pozabiti!« sem mu navrgel.

Bleščal je pod pušeljcem pisanih visokoraslih dreves. Hlev se je bahal z grobim rumenim ometom in okroglimi vhodi, malo niže je nekam poseben doplar že požiral večno senco. Potegnil sem se mimo njega in precejšnje skale ob nakazani poti. Bogve kdaj se je privalila sem dol. Kot se spodobi, je bila vsa polna okamenelih koral. Bila je s Kojce.

Sprva sem nameraval še v Kurjo vas, a sem misel opustil. Zaselek pod strminami tako ne diha več po starem, časov naših prednikov se ob zgledno obnovljeni hišici ne da več podoživeti. Duh po trohnohi, razpadanju, prehajanju k materi naravi je zadnje, česar se spominjam. Ostale so Plečarjeve in Janezove slike, njih se pač ne da izbrisati. Spominjam se Plečarjeve zelene strehe, razpočenega čela, udrtega velba, napite temne izbe, zapisa na stropnem tramu, Janezovih klopnic, potočka, zelenega zelenega travnika. Ostali so po novem obnovljena hiša, z vodo nacejen travnik, prek trav vržena senca in gozd, ki bo posrebal vse, kar bo človek opustil.

Rajši kot v Kurjo vas sem jo nagnil prek Rovta, ki se ves širok, plečat in odprt spušča izpod Kojce v vas. Danes je ves prešpikan od sledov Flandrovih konj. Prek leta se gotovo ne bi spustil čezenj. Vendar, čez Rovt sem to pot moral. Z Rovta se mi je blizu pred očmi razprla

Srednja vas s Flandrom, z Brovčem, s Pstino, s staro in novo šolo. Na obrobju izpod Kojce padajočih in v odpočivanje zvravnanih rovtnih pobojij so se med tepke, jableane in orehe zateleke stare in nove domačije: hiše, hlevi, kozolci, pajštve, bajte, kleti. Po obronkih, nad rojevanjem baških grap je zgovorno opletalo mlado dopoldansko sonce. Polno moči in svetlobe je sekalo prek starih in novih ometov. A viš! Brovčeve štale, na kateri sem nekoč prespal, skoraj ni spoznati. E, sem sklenil tam sam samcat sredi premrlega Rovta: Kar ta staro bom namalal. In novo Brovčevo hišo, ki je vsa skregana s staro, bom odpisal. Naslikal bom Brovča izpred 1960. leta. A smo slikarji ali nismo!

Vlekel sem s pasteli po skicirki, ohraniti, zabeležiti sem hotel vsaj nekaj zakojškega sonca. Za to je šlo! Hiše, poti ... so le bežne sopotnice skozi čas. Pokažejo se in umaknejo. A bregovi, vrhovi, grape, vode, oblaki in sonce se srečujejo z večnostjo. Loviti sonce, kako med cel široke pokrajine, to je večna želja. Tudi zato me vsako pozno jesen zažeja po Zakojci.

Bilo je sredi dne. Vas je zgolj molčala. Živega človeka ni bilo videti. Do Bukovega in skozi Bukovo nisem naletel na nič človeškega. Šele ko sem se kar prek senožeti spuščal k Mournu v Žabžah, sem zaslišal avtobus, ki je iz cerkljanske šole domov peljal otroke. ○

Radi odtisnete žig na vrhu ali v koči?

Slovenske gore so opremljene z žigi kot redko katere po svetu. Veliko planincev jih z veseljem zbira v svoje dnevnike. V eni izmed naslednjih številčk Planinskega vestnika bi radi o tem kaj napisali. Zato vabimo, da se nam oglasijo vsi, ki lahko prispevajo kar koli zanimivega o tej temi. Morda imate res veliko zbirko? Bi radi razglasili enega od žigov za najlepšega? Imate kake zelo stare primerke? Nam lahko poveste kako anekdoto o žigih ali pa kaj drugega zanimivega? Prepričani smo, da bomo lahko iz poslanega sestavili prispevke, ki bodo zanimivi za večino bralcev.

Uredništvo

Bohinjske gore

Triglavska neboglasnica na skalnem vrhu

✍ Pavla Vižin 📷 Marjan Bradeško

Planina Blato. Zgodnje jutro, rosa se srebri po travah, vse veselo pozvanja okrog stanov.

Tam zgoraj naju pričaka Krstenica, še speča planina, nič ne pozvanja, ni še čas za krave in pastirje. Jezerce sameva, le rože so v največjem razcvetu.

Na koncu doline se šopiri naš vrh, kar nekam nasršeno se drži. Spodaj grušč, melišče, strmina, koliko muke je preleteti vse to do vznožja sten.

Prijazna polička, nič težka, nama skrajša vzpon na greben. Ta je ozek, našagan, izpostavljen na obe strani. Krušljivi oprimki vse skupaj še otežijo. Ko priplezava na prvi rogelj, pa naju že čaka presenečenje in plačilo za trud.

V skalah cvetijo modre blazinice triglavske neboglasnice. Kako redka cvetica, kam se je umaknila pred nami, pred uničenjem, tu si je izbrala rastišče, zdaj v juniju se razkazuje v vsej svoji lepoti. Na roglju pustiva nahrbtnika, počasi in previdno priplezava na glavni vrh. Ves je posejan z blazinicami modrih cvetov. Komaj je dovolj prostora, da se uleževa na tla. Ne morem pomagati, od sreče tulim kot žival, naj mi oprostijo gamsi, ki so se hladili spodaj na snežišču. Vrneva se po smeri pristopa, dol po melišču gre samo. Na Krstenici še počitek na klopci pred stanom. Napijeva se dobre vode. Koliko lepote in doživetij v enem samem dnevu. ○

Triglavska neboglasnica

Rjavina, Mlinarice in Cmir

Mi, samotneži in čudaki

Z ničemer ne moremo preseči lepote cvetja med skalovjem

✍️ Jana Remic 📷 Vladimir Habjan

...
*o trave, reka, kamen, drevo,
molčeči spremljevalci samotnežev in čudakov,
dobra, velika bitja,
ki spregovore samo,
kadar umolknejo ljudje.*
(Ivan Minatti)

Toplo poznopoletno jutro se je prebujalo. Le kam naj grem, da bo pot nova, neznana, mirna in samotna? Saj ne, da ne bi marala ljudi. Toda s časom sem v samotnih pohajanjih po gorah odkrila čar. Hodim sama s svojimi mislimi in poti tako minevajo kar prehitro. Naučila sem se biti previdnejša, saj dobro vem, da v samoti lahko računam le nase. Učim se najti poti

po brezpotjih in spoznavam, da se moram včasih po neuspešnem celodnevem iskanju prave smeri vrniti v dolino, preden zaide sonce za vrhovi. Toda koliko prelepih koticov sem spoznala prav med neuspešnimi iskanji poti! Učim se biti previdna na zahtevnih poteh in spoznavam, da na gori ob slabem vremenu ali ko zapade sneg, umakniti se ni poraz.

Vendar pa so prav ta raziskovanja in samota tudi čarobni. Samo tihemu, samotnemu popotniku zaigra veter svoje melodije, nežne, tihe, ali pa buči in grmi. Svet je miren, uživam v lepotah Stvarnikove arhitekture. Le kje si, človek, s svojimi idejami? Mislím, da nikoli, z ničemer ne moremo presegati lepote cvetja med skalovjem, pesmi lahkega vetra, svobode ptic, elegance kozorogov in gamsov, plahih belk med skalovjem, miru modrega neba, igrivih belih oblakov ...

Prvobitnost nad Kotom

Lengarjev rovt. Čeprav je dolina Kot prelepo izhodišče, nikoli ni veliko ljudi. Samo nekaj metrov sem sledila stezi, kjer pa ta zavije čez prod, sem šla naravnost naprej in kmalu opazila sled steze, ki zavije nekam na desno, v gozd. Če bi morala iskati pravo smer v strmini tistega gozdiča, res dvomim, da bi prišla do grebena. Tako pa čisto prijetna lovska steza vodi sem ter tja, vedno više skozi precej strm gozd, med listjem, katerega šumenje ustvarja melodijo samotnega nedeljskega popoldneva. Gozdovi so neverjetni. Barve gozda skrivajo toliko življenja, ki je videti tako krhko. Jesenski cvetovi, mravlje, metulji, ptice, zajec, ki izgine za robom, kača ... Pa imajo vsa ta bitja veliko moči, ustvarjena so za življenje v naravi. Preživijo vroča poletja in hladne noči; verjetno bi bilo prav meni, človeku, težko, če bi me ujela hladna deževna noč, ki bi jo morala preživeti tukaj. Pogosto razmišljam, da smo se od narave zelo oddaljili, saj bi nam bilo zares težko preživeti brez udobja, ki nam ga daje civilizacija.

Najde pa se nas nekaj, ki nam narava še zelo veliko pomeni. Pa hodimo. Želimo biti delček tega čudovitega, trdega sveta, sveta, v katerem začutimo prvobitnost, drugačen, težji, pa vendar lepši način doživljanja dneva za dnem, in to le še bolj vleče. Zahteva pa tudi žrtve ... narava je trda, realna, lepa, a neusmiljena ... in če preceniš sebe, svojo moč, svoje zdravje, svoj razum, svoje zaznavanje sprememb, ki so lahko zelo hitre, tedaj imaš pravzaprav veliko srečo, če se konča le s prehladom ali zlomom ali eno samo samcatno nočjo pod milim nebom.

Prišla sem do manjše poseke in do ruševja. Vedno lepši je bil pogled v dolino Kot, na nasprotni breg, na Macesnovec pa Luknjo peč in Rjavino. Seveda sem po prihodu na greben šla najprej do Požara. To je majhen, komaj opazen vrh v dolgem grebenu. Obstala sem, preseščena. Razgled na vrhove nad Vrati je prelep. Vse pobočje, od Slemenca pa tja do Stenarja, je kot na dlani, iz čisto nove perspektive, ta trenutek zagotovo najlepše.

Vedela sem, da me čaka še nekaj poti, stezi - ki je vabila naprej - le kdo bi se uprl lepemu?

Belo skalovje med temno zelenim ruševjem

Očarljivo je. Malo po skalovju, malo med ruševjem. V glavnem je stezica tista, ki vodi, le sem ter tja se izgubi in te skrivaj opazuje nekaj metrov dalje, kako se boš odločil. Obstala sem in opazovala svet, lepoto modrega neba, toploto sončnih žarkov. Iz doline so priplavali čisti zvoki zvonjenja zvonov, nežno so napolnili tišino doline, dotaknili so se belega skalovja in odplavali v nebo. Poiskala sem prehod, ki se mi je zdel najprimernejši, in stezica me je pričakala tam za robom in me peljala naprej po grebenu. Kmalu sem se znašla na Rušnati Mlinarici. Med samimi velikimi! Odetimi v svojo belo skalovje, ki se skoraj blešči v zlatih sončnih žarkih. Rjavina, Vrbanove špice, Rž, Triglav, Cmir, nekoliko naprej pa Stenar, Razor, pa čudovit greben, iz katerega se najviše dvigne vrh Škrlatice.

Znova sem hodila. Pogled proti Požgani Mlinarici je prelep. Belo skalovje med temnim, zelenim ruševjem, nekje skupina viharnikov, slika neverjetne moči, zdi se mi, da so viharniki nekaj posebnega. Simbol izkušenj in moči, ki bi lahko pripovedoval zgodbe o tišini, o toploti sončnih žarkov, o suši, o samotnih popotnikih, o lovcih pa o pticah, ki vedno prinesejo nove in nove zgodbe, o dežju, o vetru, ki zna zaigrati čudovite simfonije, pa o uničujočih viharjih, o mrzlih zimah, o upanju in o preživetju ... Stopila sem k viharniku, da bi ujela delček zgodbe, ki jih tiho šepeta nekje med redkimi, preizkušanimi vejami, ki še vztrajajo in s čudovitega razglednika zbirajo še in še zgodbe. Zapisane so nekje v nekem tihem spominu ... če želiš slišati, moraš poslušati s srcem.

Oddaljila sem se in se vzpenjala proti zdajšnjemu vrhu, proti Požgani Mlinarici. Enkratni razgled me je očaral, lahko bi še in še sedela in opazovala preljube mi vrhove. Le kako, da sem gor nisem prišla že kdaj prej? Lepo je, da me vabijo vedno nove poti, nikoli jih ne zmanjka. Poti, ki podarjajo nova doživetja, vrhovi in lepote, ki prebudijo v meni toliko volje, optimizma in veselja, tako da se v dolino vračam močnejša.

Smeje me je pričakala stezica

Potem sem se vračala. Pravzaprav sem tudi tokrat morala iskati stezo, ki je bila raztrgana in je izginila neznano kam. Mimogrede sem se znašla v skalovju in nekje mi je kot preblisk šlo skozi možgane, da prej vendar ni bilo tako zahtevno. Pa sem sestopila in šla okrog skale in nekje za drugim robom me je skoraj smeje se pričakala stezica, še se je igrala z menoj skrivalnice in delala dan še prijetnejši in zanimivejši. Približevala sem se Požaru, dan se je nagibal v pozno popoldne, sonce se je vse bolj bližalo vrhovom na zahodu. Stezica je zavila v gozd, bila je mehka, listje je šepetalo v vrhovih dreves in pod mojimi koraki, bilo je, kot bi se ves svet počasi umirjal, ko me je spremljal proti dolini. Želela bi ostati, toda vem, da noč brez spalne vreče ne bi bila topla in zvezdnata. Trepetala bi v mrazu, tako zelo, da na zvezde še pomislila ne bi ... Zato sem počasi sestopala.

Čudovit dan sem preživela. Bilo je, kot da sem tudi sama del tega prelepega sveta, zato se mi poti ne zdijo več samotne. Podarjajo mi mnogo prelepih doživetij in tihih zgodb, samo poslušati moram ... ◦

Poslednjič

*Ti, ki sem te počakal.
Ti, ki so ti lica žarela.
Ti, ki si mi bila več kot gora.
Ti, ki si zrla v večerni zaton.
Ti, s katero sem delil kamnito pot.
Ti, ki si videla neskonča obzorja -
kot jaz.
Ti, ki si v pobočju zaslutila jesen.
Zate sem utrgal poslednjo modro
jagodo.*

Marko Naklas

Bele sledi

✍ Darinka Kobal ✍ Tamara K. Lavrič

Zunaj je tiho naletaval sneg. Mali Jan je tiščal svoj pegasti nosk na šipo in spremljal potovanje snežink proti zemlji. Kadar je zapihal veter, je bilo veselje na vrhuncu. Puhice so plesale in se vrtele kot bele balerine na modrem nebu ter ga zares zabavale.

Zmotila ga je mamica, ki je rekla:

»Ta konec tedna bomo najbrž doma. Poti v hribih bodo zasnežene in zasute z zameti.«

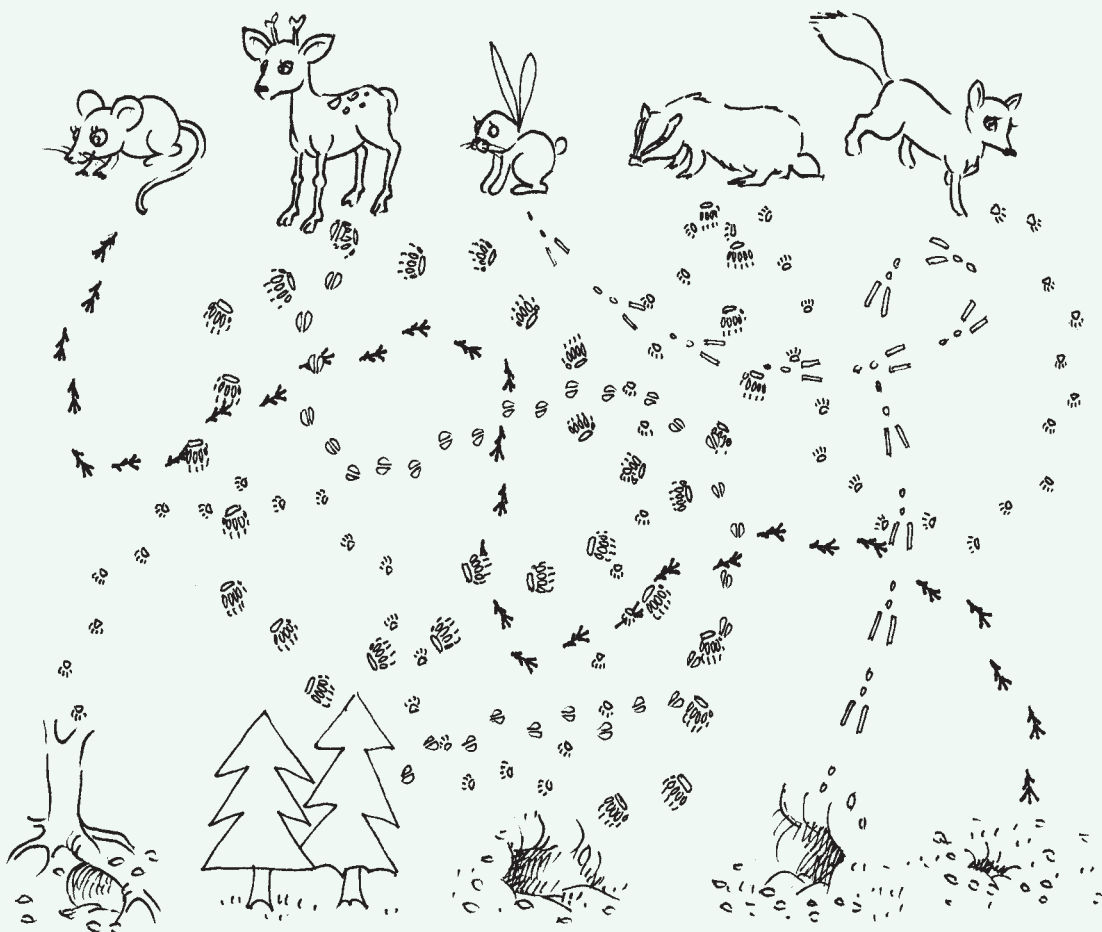
»Kaj so zameti?« je zanimalo radovednega fantiča.

»Zamet je snežna pregrada, ki jo naredi veter, ko v kotanje napiha velikanske kopice snega.«

Tedaj je v sobo stopil ded. »Toda na 800 metrih bodo ceste splužene in poti že shojene.

Lahko greš z mano v našo vikend hišico, saj bo narava prelepa, odeta v debelo snežno odejo.«

Jan je pogledal mamico in ta je pokimala, to pa je pomenilo: Jaa!

Zgodaj zjutraj sta se odpeljala zimskim radostim naproti. Ko je ded ustavil avto, je Jan začudeno opazoval sled.

»Seveda. To je sled avtomobilskih gum. Tu pa je moja,« je rekel in stopil korak naprej. »Tamle so sledi ptic, ki iščejo hrano okoli hiše.«

»Seveda! Saj vedo, da sva z babico že poleti pripravljala semena. Le brž jih nasujva in jih nahraniva.«

Ko sta pripravljala ptičjo hrano, je Jan vprašal: »Dedo, ti pokažem svojo sled?«

Stopil je poleg dedove stopinje in se zasmejäl.

»Vidiš, da sva res veliki in mali.«

»Ki se imata rada in stopata drug ob drugem,« je dodal ded. »Če hočeš, greva z lovcom Jožkom poiskat živalske sledi. Te zanima, katere živali žive okoli naše hiške?«

Razumljivo, da je bil Jan navdušen. Takoj sta se odpravila v vas in obiskala lovca. Družno so jo mahnilo po zasneženem hribu, prav na sredo gozdne planote. Že med hojo je Jan vzklikal in nenehno spraševal:

»Poglej, Jošk! Kdo je tekel tukaj? Le kdo se je ustavil tam? Ali ti veš, čigave so te sledi? ... «

Poln vtisov, novih doživetij in spoznanj se je naslednji dan vrnil domov. Ko je pripovedoval očku in mamici, jima je risal, kar si je zapomnil.

Ali ti morda veš, čigave so te sledi? Če znaš, reši nalogo in pripelji živali v njihova bivališča. ●

Gorske vidre, naprej!

Vodniški tečaj v Bavšici 2003

✍ in 📷 Tanja Beravs

Ko se poletje prevesi v jesen, ste zvesti bralci Planinskega vestnika vsako leto znova »bombardirani« s poročili z vodniških tečajev, ki jih organizira PZS. Verjamem, da ni nič zabavno spet in spet prebirati ene in iste stvari; zakaj bi bilo tokrat drugače? Kako naj vas potem prepričam, da je bilo tistih dvanajst dni ena izmed mojih najboljših izkušenj in dopust, ki mi ga mnogi zavidajo?

Čez Vršič v Bavšico

Če verjamete ali ne, za Bavšico sem prvič slišala na sprejemnem izpitu za vodnika A nekega deževnega aprilskega popoldneva, ko smo se po pisnem preizkusu pomerili še v vozlih, pa so nam fantje in dekleta s PZS povedali, da bo tečaj potekal v tej alpski dolini. »Bavšica, kje je pa to?« je bil samo eden izmed komentarjev, bolj tih kot ne, saj nihče izmed »kandidatov za vodnika« ni želel delovati kot popoln geografski analfabet. Vsekakor pa se je ime doline slišalo kot nekje daleč bogu za hrbtom.

Ko sem tako vijugala prek Vršiča, se mi Bavšica in tečaj nista zdela prav nič privlačna. Le kako bom zdržala dvanajst dni s popolnimi tujci, s katerimi me družijo samo eno – ljubezen do gora? Je to težko pričakovan dopust, prav nič podoben tistemu, kar si pod tem pojmom predstavljam – morje, sonce, vetrč, poležavanje? In kakšni bodo naši vodniki, tam na dopisu je bil kot vodja tečaja podpisan neki Janko Mihev, ki res da ima lepo pisavo in šarmanten glas (ja, sva pred tečajem govorila po telefonu, od tod sem vedela), to pa še zdaleč ni vse?

Polno vprašanj in nobenih odgovorov. Bavšica, le kakšen, za vraga, je ta kraj? No, kmalu sem se lahko prepričala na svoje oči, saj

sem pri trdnjavi Kluže zavila močno desno in po asfaltirani cesti točno opoldne, kot je bilo zahtevano, parkirala pred bajto. Naj mi bralci oprostijo, ker za lepo novo hišo uporabljam tak – za mnoge slabšalen izraz. Vendar mi beseda bajta pomeni nekaj toplega in pristrčnega, kar je ta v Bavšici zame tudi postala. In še vedno je.

Ampak ... začelo se ni nič kaj obetajoče. Saj pravijo, da je vsak začetek težak. Prihod, spoznavanje, namestitve. Sobe z imeni, le kdo jim jih je podelil? Oranžna soba, Čudna soba, Roza

Pri izdelavi nosil

* Tanja Beravs je bila ena izmed udeleženk tečaja za vodnika kategorije A v drugi skupini Bavšica 2003 od 26. 7. do 6. 8.

soba, ki jo je nekdo preimenoval v Groza ... in na podstrešju Podmornica. Očitno nekdo s smislom za sarkazem.

Bingljanje na vrvi

Za piko na i, ko sem že resno premišljevala, a naj vse skupaj pustim, se zapeljem na Cres in uživam v pravem dopustu, je bilo poskrbljeno takoj naslednji dan, ko smo se v vročem dnevu, a v zavetju dreves, vadili v zabijanju klinov, vertikalnih in horizontalnih vravnih ograjah nedaletč od bajte. Med nalogami za ta dan je bilo tudi spuščanje po vrvi z balvana. Saj ne, da me je strah višine, nimam problemov s tem, ampak kako naj vam razložim, da še nikoli nisem plezala (ne gor ne dol) in sem med rahlo nerodnimi ljudmi? Saj je šlo, dokler sem imela oporo v nogah, ko pa sem zakoračila čez previs ... se je zadrnil prusik, ki se pod nobenim pogojem ne bi smel ... in obvisela sem na vrvi. Ter s tem poskrbela za popestritev dneva in v glavah tistih, ki me še niso poznali, ostala zapisana kot »tista z balvana«. Ja, v trenutku, ko sem bingljala na vrvi in se je pod mano zbirala množica, vsak s svojim dobronamernim nasvetom, ko sem opazovala nemarno odrgnino na levici (brazgotina ostala) in čakala na pomoč, mi je samo misel na vse, ki računajo name in ki sem jim povedala, kam grem in s kakšnim namenom, preprečevala, da odidem. Še s finančnega stališča ne bi bilo zapletov, saj faktura zame takrat še ni bila ne izstavljena ne poravnana.

Padli iz hitrosti hoje

Ker pa pravi gorniki ne vržejo puške v korožo takoj ob prvi oviri, sem ostala. In to je bila pametna odločitev, saj je šlo potem vse samo še na bolje. Za prvo turo smo jo mahnili na Kanjo pod Bavškim Grintavcem, vzpetino, lepo vidno iz bajte. Bili smo polni energije in smo se hoteli dokazati pred vodnikom in pred drugimi v skupini, zato nismo upoštevali predvidenih časov, ki smo jih v večeru prej zapisali v pripravah na turo. Pet skupin po štirje kandidati (ker nas je bilo enainvajset, je bilo v eni izmed skupin vedno pet kandidatov) z vodnikom, start ob šestih, temu seveda prilagojeno vstajanje ob

Po šolsko na Mangart

nečloveški peti zjutraj. Tempo je bil hiter, prehitel, a nam se je dobro zdelo, da smo tako hitri, zato je bilo razočaranje zvečer toliko večje. Samo ena skupina, ki je imela za vodnico »orehovo teto« (Darja je raje kot v sobi spala pod orehom, pa je dobila tak vzdevek), ni bila okarana, vsi drugi pa. In to dobro, kajti če smo se na tem tečaju česa naučili, je bila to počasna hoja. Hoja, prilagojena najšibkejšemu v skupini, hoja, pri kateri se kljub strminam lahko še vedno normalno pogovarjaš in se ne zadiháš. To je bila dobra lekcija, Janko! Tistega razočaranja v tvojem glasu zvečer po turi, ko si nam naredil pridigo, zlepa ne bom pozabila.

Planinski raj na Mali Krnici

Zato ... smo se na drugo turo, ki je šla na Malo Krnico, bolje pripravili. In povem vam, naj je bila pot še tako strma, premagovali smo jo v pogovoru, opozarjanju na morebitne nevarnosti in v smehu. Zame je bila to tudi najlepša tura, ki smo jo naredili na tečaju. Bolj kot kadar koli prej so mi odtlej naprej ljube samotne poti, brezpotja, kjer je mir, ki ga lahko slišiš, in kjer rož'ce rastejo brez bojazni, da bi jih utr-gala roka »nedeljskih planincev«. Nazaj grede smo si v trdnjavi Kluže privoščili eno dooooolgo mrzlo pijačo, ki je naši skupinici dala dovolj moči, da se je povzpela še do Hermana, do 313 je bilo le malo predaleč.

Proti koncu tedna se nam je kot predavateljica pridružila Lili Jazbec, energična ženska, ki je predavala o psihologiji vodenja. Njen živahni glas in zanimivi primeri iz resničnega življenja niso nikogar pustili ravnodušnega. Čeprav je treba priznati, da sta se nam intenziven tečaj in ponočevanje, kajpada, že začejala poznati.

Zdaj se ne čudim glasovom, ki šušljajo, da po Bavšici potrebuješ še dober teden, da prideš k sebi.

Po šolsko na Mangart

Naša tretja tura je bila Mangart, načrtovana za petek, a zaradi slabega vremena predstavljena na soboto. Kako krasen občutek, ko je Rudi (Rudi Ambrož, op. p.) v petek pred peto prišel povedat, da je Mangart v oblakih, naokrog pa zavija veter, in smo lahko potegnili spanje! Smo šli pa zato popoldne na prečenje hudournikov in potokov. V teoriji in suhi strugi nam je bilo vse jasno, tudi po jeklenici smo se spustili čez suhe skale in mahove, drugo vprašanje je, kako bi nam šlo v deroči vodi! Smo se pa ozirali naokrog za gorskimi vidrami, na katere nas je opozoril Franci (Franci Kocbek, op. p.) v predavanju o nevarnostih v gorah. Od tod tak naslov tega članka, saj je bilo na račun gorskih vider še veliko smeha in šal!

Kako spraviti žogico po rumenih poljih

No, na Mangart po slovenski smo se povzpeli že kot pravi profesionalci. Sicer vedno po pravilih s prepenjanjem, z varovalnimi pasovi, opremo za samovarovanje in čeladami, puščali naprej hitreje gornike, a vendar, razgled z vrha je bil čudovit in pot po italijanski nazaj »mala malica«. Zato se je naš zdravnik odločil malo popestriti vse skupaj. Nenadoma je priletel v našo skupino, fantje, poškodba, hajde, dajte mi prvo pomoč. Ko smo ga oskrbeli, ga navezali spredaj in zadaj ter se začeli spuščati proti sedlu, smo bili seveda glavna atrakcija med naključnimi sprehajalci. Ljudje niso bili prepričani, ali je samo vaja ali gre zares. Gledali so kot deveto čudo, rekel pa nobeden ni nič.

Pod zvezdnatim nebom

Nihče izmed nas ne bi priznal, a napetost in živčnost pred izpitno turo sta se tisto prvo avgustovsko nedeljo vidno stopnjevali. Izpitno turo smo združili z bivakiranjem Za Lužo, zato smo na pot odšli pozno popoldne in se s tem delno izognili najhujši pripeki. Naša skupinica je bila v sredini, na pot smo odrinili kot tretji, naš izžreban vodnik Franjo (Franjo Kranjc, op. p.) pa je bil tokrat samo eden izmed pohodnikov in ves čas pripravljen na razne trike in šale, ki naj bi zmedle nas, vodnike. A se nismo dali, imeli smo ga ves čas na očeh. Začetna trema, ko smo zgrešili bližnjico, je bila kmalu mimo in počasi smo napredovali po dolini Bala navzgor proti kraju Za Lužo, kjer sta skupini pred nami že postavili bivake. Zadnja, peta skupina nas je dosegla v mraku, čelne svetilke so prišle zelo prav. Tudi kasneje, ko smo po večerji vrgli partijo kart. Kar nekako se nisem mogla osredotočiti na igro, saj je bilo nad mano globoko zvezdnato nebo. In utrinki! Za nekoga, ki živi v predmestju Ljubljane, kjer odsev luči pogoltne večino zvezd, čudovit pogled. Verjamem, da so drugi delili moje misli, saj se je prek poljane zaslišala slovenska pesem. Tudi tista o Treh planikah, ki je postala naša neuradna himna. In to je bila druga slika s tečajja, ki bo za vedno ostala z mano.

Naskok na Plešivec

O spanju pod milim nebom ne bi izgubljala besed. Sem pač »salonska bejba«. Tako je bilo

vstajanje ob šestih prava odrešitev, naša skupina je odrinila kmalu potem. Naprej, navzgor proti sedlu Čez Brežice. Zdaj je večja pozornost veljala markacijam, saj so bile postavljene zelo poredko. Na sedlu je Franjo stal kar preblizu roba, en korak nazaj, in iskali bi ga v Ozebniku, zato ponovno opozorilo ni bilo odveč. Pa tudi planik, ki so rasle ob poti, mu nismo dovolili vzeti za spomin. Niti ene. Nobene. Do vrha Plešivca ni bilo več daleč.

Za konec

Z analizo ture smo dokončali seminarsko nalogo, popoldne pa odšli na ogled Trentarskega muzeja. Najbolj iskane tam so bile klopce, kamor smo se utrujeni tečajniki lahko usedli. Ali smo le hranili moči za »final countdown«? Kdo bi vedel. V odbojgarski tekmi med vodniki in tečajniki pozno popoldne je zmagala mlajša generacija, a spet ne za veliko pik. Bolj kot sama igra je bilo pomembno druženje, ki se je nadaljevalo s podelitvijo priznanj Gorskih vider vsem vodnikom in nato še pozno v noč s kurjenjem tabornega ognja, prepevanjem ob kitari ... in pa ... tudi poroko smo imeli. Naj ob tej priložnosti še enkrat čestitam srečni ljubljansko-tržiški navezi!

Orehova teta ima družbo

Orehova teta je med tečajem dobila somišljenike in zadnjo noč pod orehom skoraj ni bilo več prostora, toliko se jih je gnetlo tam spodaj. Pospravljanje, čiščenje, pripravljanje prtljage, tiste stvari, ki so nujno zlo. In nazadnje, ko je bajta spet zasijala v vsej svoji belini, nam je Janko podelil potrdila o opravljenem tečaju. Ne, ni naredil pridige, kakšen mora biti dober vodnik pripravnik. Samo še eno gasilsko smo naredili za spomin. In si rekli na svidenje, ne adijo. Kajti Gorske vidre ostajajo v stiku. Ne bodite prehudopresenečeni, če boste kmalu spet slišali kakšno od nas. V mislih imamo skupno turo, pa piknik, kdo bi vedel, česa vsega se utegnemo še spomniti?

To je moja zgodba. Zgodba Gorskih vider. Hvala vsem, ki ste naredili tečaj v Bavšici nepozaben. Janko, Rudi, Franjo, Franci in Darja – najboljši ste! In vi – Gorske vidre, naprej! ○

Nevihta in sonce na Velikem Kleku

Dva vzpona na prvaka Avstrije

✍ Ivanka Klopčič

Pred kakšnimi desetimi leti smo bili Prekmurci skupaj z vodniki iz Mojstrane edini, ki smo se tistega meglenelega popoldneva odločili za vzpon na Grossglockner. Prva naveza je že prišla na vrh, druga je bila na škrbini pod njim in tretja tik za njo, ko se je razbesnela nevihta. Od železnih kolov, ki so razporejeni po strmih grebenu in služijo za varovanje, so švigale iskre, iskrile so se naše dereze in cepini, pod kapami nam je šumelo. Bliski in grmenje, nato pa še snežna sodra, so nas v smrtni grozi gnali z vrha in zares smo imeli srečo, da se ni kaj hudega zgodilo. S tesnobnim spominom smo poslej govorili o tej gori, kljub temu pa smo si jo vseeno znova želeli obiskati.

Deset let kasneje ...

Ob treh zjutraj smo se odpeljali iz Mojstrane, se vozili skozi speči Lienz, v svetlem jutru prevozili Kals in mimo še zaprte »mitnice« prišli do parkirišča pri hotelu Luckner. Oprtali smo si nahrbtnike in pod cvetočimi pobočji

Svizec pod Grossglocknerjem
✍ Vladimir Habjan

krenili proti visokemu lepotcu, ki nas je vabil k sebi s svojo črno-belo piramido na temno modrem ozadju. Od vsepovsod je bilo slišati žvižganje svizcev, a pokazal se ni nobeden. Kopna steza je kmalu prešla v ožjo gaz, ki je bila više gori pomrzla in med skalami neprijetno spolzka. Stüdlhütte (2801 m) smo pozdravili le od daleč, saj smo za turo predvideli le en dan. Tako je bila edina kočica, ki smo jo videli od znotraj, Erzherzog Johann Hütte, ki stoji na skalni rami Adlersruhe, na višini 3454 m. Le malo smo si odpočili, nato pa smo si natakneli pasove in dereze, se navezali in palici zamenjali s cepinom.

Tudi drugi so tako kot mi računali z lepim vremenom, zato je po strmi stezi proti grebenu nastajala gneča, kar je na grebenu povzročalo prave zastoje.

Na prejšnji turi zaradi megle nismo videli, kako oster je skalni rob, po katerem se pride na Kleinglockner. Sedaj pa je bil ovešen s plastmi svežega snega, petmeterska škrbina med obema vrhovoma pa je bila ozka le za gaz.

Kljub lepemu dnevu je bila tukaj potrebna previdnost, še posebno, ker se je tokrat vsaj sto planincev gnetlo po grebenu in so se vrvi prepletale med sabo. Ljudje so se, eni bolj vešči in drugi bolj nerodni, premikali, se čakali in se klicali med seboj. Pred preходом s Kleinglocknerja na glavni vrh, na katerem stoji daleč viden križ, sva s prijateljem čakala skoraj celo uro, saj se je ob prehodu s sedla na vrh nagnelo devet planincev, ki so pripadali vsak drugi navezi.

»Moj klient je star sedemdeset let,« je opravičujoče dejal mlad Avstrijec, ker je bila njegova naveza tako zelo počasna.

»Naš prijatelj, ki je zadaj, pa jih ima triinosemdeset!« sem rekla. In je še vedno spretnejši od tvojih, sem v mislih dodala.

Grossglockner (3798 m) s severovzhoda 🇸🇮 Andrej Mašera

Z nami je bil namreč znani mojstranski gornik Avgust Delavec, ki je prišel do skalnega grebena, a se prav zaradi gneče na njem ni odločil za vzpon, bil pa je na Grossglocknerju lani in skoraj vsako leto poprej.

Na vrhu najvišje avstrijske gore smo stali točno ob enih. Zasadili smo cepine v sneg, si stisnili roke, vrgli nahrbtnike z ramen in se predali razkošju razgledov. Temno modro nebo so na obzorju, za venci skalnih ostric sicer obrobjali oblaki, a bili so tako barviti in oddaljeni, da so bili tej gorski podobi le prelep okvir, ne pa grožnja, da jo pokvarijo. Pod nami se je bleščal sneg in led na ledeniku Pasterza, pravzaprav je v razkošnem soncu sijala vsa velika črna bela prostranost Visokih Tur.

Ob spuščanju z vrha smo srečali več navez planincev iz Zidanega mosta, sicer pa smo Slovence srečali tudi v koči in na snežišču. Hoja navzdol, po zdaj že zelo razmočenem snegu, je bila razigrana igra korakov, vmes udarci cepina ob dereze, na katerih se je nabiral sneg, vsake toliko časa pa kaka ukradena sekunda za

pogled nazaj na vrh, ki je bil ta dan tako oblegan. V koči smo opremo pospravili v nahrbtnike, spet vzeli v roke palice in se kar povprek čez snežišča spustili proti dolini. Z zamudo sem se šele zdaj namazala z zaščitno kremo, kar se mi je nekaj dni po vrnitvi maščevalo z razcvetelim herpesom. Malenkost, a opozorilo, da je tudi na to treba pravočasno misliti. Na srečo pa so se vsaj težki plastični čevlji dobro odrezali.

Tam, kjer snežno gaz zamenja kopna steza, so se na pobočjih ponujale cele blazine bujnega rastlinja. Zaradi trdnosti skal voda ne ponikne tako kot pri nas skozi luknjast apnenec, pač pa radodarno napaja številno cvetje in zelenje, velike slike pa ob vsej poti opozarjajo, kaj od tega je zaščiteno.

Ob pol šestih popoldne smo bili znova tam, kjer smo pred manj kot dvanajstimi urami pričeli hoditi. V potoku smo ohladili pijačo in v bližnjem hotelu spili kavo, da smo bolj budni zmogli vožnjo, ki se je ob desetih zvečer končala v Mojstrani. ◉

Großglockner (3798 m)

Sanjski vrh nad belimi ledeniki

✍ Andrej Mašera

Ko v jasnih dneh z naših vršacev zremo proti severu na dolgo verigo Visokih Tur, razločno vidimo mogočno goro, ki po višini daleč prekaša sosede in se kot vitek stožec dviga nad širo no belino ledenikov. Značilna oblika je skoraj nezugrešljiva, takoj spoznamo, da gre za Großglockner, najvišjo goro Avstrije. Großglockner je v vsakem pogledu izredna gora, ena najbolj znanih v Alpah. Visok je, na vse strani zelo strm in težko dostopen ter ima zanimivo in pestro zgodovino. Zato je razumljivo, da je eden najbolj zaželenih ciljev v Alpah in močno obiskan vrh. Tudi Slovenci ga imamo kar nekako za svojega; morda zaradi spominov na davno zgodovino, morda zaradi pomembne vloge, ki jo je pri prvem vzponu nanj imel naš slavni rojak Valentin Stanič, morda preprosto zato, ker nam je najbližji tako visok vrh. Slovensko ime zanj je Veliki Klek, bolj pogosto pa mu pogovorno rečemo kar Glockner.

Großglockner stoji sredi obsežnega Narodnega parka Hohe Tauern in je mejna gora med deželama Koroško in Tirolsko, medtem ko je tromeja s Salzburško nekoliko bolj proti severozahodu, na vrhu Eiskögele, 3426 m. Celotni masiv Glocknerja se dviga nad obsežnimi ledeniki, ki se od leta 1850, posebno pa v zadnjih desetletjih, zaradi splošne otoplitve nezadržno manjšajo. Na jugozahodni strani so to Laperwitzkees, Fruschnitzkees, Teischnitzkees in Ködnitzkees, sevrovzhodna pobočja pa obdajajo Teufelskampkees, Glocknerkees, Kleinglocknerkees, Hofmannskees, Kellersbergkees in Schwerteckees. Ledeniki na severovzhodni strani se spuščajo proti velikemu ledeniku Pasterzi, ki je z dolžino 10 km največji v Vzhodnih Alpah. Glockner je grebenska gora; osrednji masiv sestavlja greben, ki sega od sedla Romariswandsattel, 3424 m, na severozahodu, do škrbine Hohenwartscharte, 3183 m, na jugovz-

hodu. Prva izrazitejša vzpetina je ozko nazobčani Glocknerwand, 3721 m, s katerega se greben spusti na Untere Glocknerscharte, 3598 m. Sledita drzno ošiljena stolpa Teufelshorn, 3677 m, in Glocknerhorn, 3680 m, nato pa se severozahodni greben strmo dvigne do glavne ga vrha Großglocknerja. Med njim in sosednjim Kleinglocknerjem, 3783 m, je ozka škrbina Obere Glocknerscharte, 3766 m, s katere proti Glocknerkeesu strmo pada ozki Pallavicinijev žleb. Strmina, ki se spušča s Kleinglocknerja, se umiri šele na snežni uravnavi Adlersruhe, na kateri stoji Erzherzog-Johann-Hütte, 3454 m, najvišje ležeča koč v Vzhodnih Alpah.

Glockner je vzbujal zanimanje in željo po vzponu že v 18. stoletju. Resno pa se je lotil obleganja krški knezoškof grof Franz v. Salm-Reifferscheid, ki je vodil tri velikopotezne odprave v letih 1799, 1800 in 1802. Uspešna je bila druga odprava, ko sta se 28. 7. 1800 na vrh povzpela domačina - brata Klotz - s še dvema neimenovanima tesarjema in verjetno z župnikom Hautzendorferjem iz Sv. Petra v Rangsdorfu. Manj verjetno je, da je bil v zmagoviti skupini župnik Horrasch iz Döllacha, kot bremo v nekaterih knjigah in vodnikih o Glocknerju. Pač pa ni nobenega dvoma, da je bil že naslednjega dne, 29. 7., ob osmi uri zjutraj na vrhu naš vrli Valentin Stanič, ki je s tem dokazal, da je bil takrat med najdrznejšimi in najsposobnejšimi alpinisti na svetu.

Großglockner nima lahkega in preprostega pristopa. Od kjerkoli se ga bomo lotili, nas čakajo hoja po ledenikih, vzpenjanje po strmih snežiščih in plezanje po skalah do II. težavnostne stopnje. Mnogi, ki so goro podcenjevali (in teh je kar precej), so za svoje lahkomi selno početje morali plačati najvišjo ceno. Zato je spremstvo gorskega vodnika za gornike brez alpinističnih zmogljivosti nujno potrebno!

Na Großglockner se lahko brez težjega plezanja povzpemo po treh poteh. Najbolj narav-

Na vršnem grebenu Großglocknerja 🏔️ Tone Škarja

ni pristop je z vzhodne strani, od Franz-Josefs-Höhe, 2418 m; do tam se pripeljemo po odlično speljani gorski cesti, ki je bila dograjena leta 1935. Cesta se začne v vasi Heiligenblut, 1288 m, ki je s prelepo gotsko cerkvijo s strmim zvonikom eden najslikovitejših krajev v Alpah. Pot vodi mimo koč Hofmannshütte, 2444 m, s katere sestopimo na ledenik Pasterza, ga prekoračimo, nato pa se po strmem skalnatem in gruščnatem pobočju dvignemo do ledenika Hofmannskees in po njem do Adlersruhe. Vzpon je kar naporen in v poznem poletju ni preveč priporočljiv zaradi pomanjkanja snega. Drugi pristop gre od Glocknerske ceste skozi dolino Leitertal do stare Salmove koč, 2638 m, in naprej čez Hohenwartscharte do Adlersruhe. To dolgo, a zanimivo pot lahko uporabimo za sestop, če smo se povzpeli na goro s Franz-Josefs-Höhe. Tretja pot je iz smeri Kalsa.

Pristop iz Kalsa

Južni pristop iz Kalsa je med obiskovalci Großglocknerja najbolj priljubljen, verjetno zato, ker je razmeroma najlažji, pokrajinsko zelo razgiban in slikovit, ob poti pa so tudi udobne in dobro oskrbovane koč. Poteka po dolini Ködnitztal, čez ledenik Ködnitzkees in po zavarovani plezalni poti na Adlersruhe, kjer se staknejo tudi drugi običajni pristopi. Na vrh se potem povzpemo po jugovzhodnem grebenu čez Kleinglockner. Do izhodišča pridemo takole: skozi karavanški predor se peljemo po turski avtocesti do Spittala, tam pa zavijemo proti zahodu po dolini Drave do Lienza. Nadaljujemo po dolini Iseltal do kraja Huben, kjer zavijemo desno v dolino Kalsertal. Po 13 km pridemo do slikovitega gorskega letovišča Kals, nato pa se po gorski cesti (7 km, cestnina) pripeljemo do velikega parkirišča pri gostišču Lucknerhaus, 1984 m, na začetku doline Ködnitztal. Že od tam vidimo Glockner v vsej veličini z južno steno, ki se pne nad ledenikom Ködnitzkees.

Od izhodišča se napotimo proti severu po udobnem kolovozu ali pa po bolj slikoviti poti vzhodno od potoka Ködnitz do koč Lucknerhütte, 2241 m, ki jo imamo ves čas pred očmi. Do nje rabimo slabo uro. Naprej nadaljujemo ob potoku bolj strmo navkreber, čez čelno

moreno (»Blaues Wandle«) do uravnave Viehboden. Pot zavije proti severozahodu in se bolj strmo povzpne do velike koč Stüdlhütte, 2802 m, kjer je lagodne hoje konec. Od izhodišča smo hodili dve uri in pol.

Nadaljnja pot nas pelje pod strmimi skalnatimi pobočji Luisengrata do ledenika Ködnitzkees. Čeprav je čez ledenik običajno shojena dobra gaz, ne smemo pozabiti na nevarnost razpok, zato hodimo navezani. Ledenik prečimo v širokem loku v desno, v smeri izrazite skalne ostroge, po kateri se nato vzpenjamo ob pomoči žičnih vrvi in klinov. Plezanje ni posebno težavno, če pa so skale poledenele, postane vzpon zelo problematičen in nevaren. Po manjši uravnavi se stena postavi zopet bolj pokonci, vendar se v kratkem strmina unese in že smo pri znameniti koči Erzherzog-Johann-Hütte na Adlersruhe. Od Stüdlhütte smo se vzpenjali dve in pol do tri ure. Najbolje je prenočiti tukaj: tako se spočijemo pred končnim naskokom na vrh, hkrati pa se čez noč vsaj malo aklimatiziramo na višino.

Sledi še pika na i! Od koč gremo po položnem snežišču proti severozahodu, ko pa vesina postopoma postaja vse bolj strma, jo premagujemo v okljukih. Skale Kleinglocknerja dosežemo po zelo strmi snežni drči (»Glocknerleitl«, 35°), kjer moramo biti izjemno pazljivi, kajti vesina prepada 600 m proti Ködnitzkeesu. Po razčlenjenih skalah (I. tež. stop.) splezamo na ostro grebensko rez Kleinglocknerja. V pozni sezoni je ta lahko po večini kopna, sicer pa hodimo po ozki snežni gazi (desno so lahko nevarne opasti) zelo izpostavljeno, do skalne glave nad škrbino Obere Glocknerscharte. Tu so zaradi množice gornikov pogosto neljubi zastoji, ki nas lahko prisilijo k daljšemu čakanju, včasih še v mrazu in vetru. Ohranimo mirne živce in ostanimo popolnoma »cool«! Ob žični vrvi nato sestopimo v škrbino (17 m) in jo prekoračimo po ozkem, silno izpostavljenem snežnem grebenčku, do skal na nasprotni strani. Nato splezamo po nekoliko gladkih ploščah navzgor (I-II) do bolj razčlenjenega skalovja in po njem na vrh, na katerem stoji veličastni križ. Od Adlersruhe traja vzpon uro in pol, če le ni preveč čakanja. Razgled z Großglocknerja je tako obsežen, da nas dobesedno osupne. Pred-

vsem pa nas navdajata navdušenje in ponos nad doseženim.

Vzpon na Großglockner je zelo zahtevna ledeniška tura. Za uspeh moramo biti kondicijsko dobro pripravljene, vzpona se lahko lotimo samo s popolno ledeniško opremo (cepin, dereze, vrv, snežna očala, topla obleka), ki jo moramo znati tudi pravilno uporabljati. Večina gornikov nima hujših problemov zaradi višine, kljub temu pa moramo biti pripravljene tudi na to možnost. Ture se lotimo samo v lepem vremenu, bolj v prvi polovici sezone, kajti proti koncu poletja so lahko nekateri odstavki prekri-

ti z golim ledom, tako da postane vzpon tehnično zelo zahteven in nevaren. ●

Literatura:

- Willi End: *Glockner - und Granatspitzgruppe*. Bergverlag Rother, München 2003.
- Günter in Louise Auferbauer: *Bergtourenparadies Österreich*. Styria, Graz 1999.
- Wolfgang Pusch, Leo Baumgartner: *Großglockner*. Bergverlag Rother, München 2001.
- Manfred Korbaj: *Die schönsten Dreitausender der Ostalpen*. Pichler Verlag, Wien 2002.

Zemljevidi:

- Großglockner 1 : 25.000. Österreichische Karte 153, BEV 1992.
- Großglockner 1 : 25.000. Österreichische Karte 3227 - West, BEV 2000.

Satelitski navigacijski sistem in sprejemnik GPS

✍️ Jože Belc

Ko se odpravimo na izlet v naravo, se večkrat zgodi, da se zaradi pomanjkljivih markacij ali megle izgubimo. V takšnih primerih nam pride prav satelitski sprejemnik, imenovan GPS, s katerim lahko ugotovimo kraj, kjer smo. GPS je odličen pripomoček za orientacijo, vendar samo, če ga uporabljamo skupaj z zemljevidom.

Danes obstaja več satelitskih navigacijskih sistemov, najbolj znan in najbolj uporabljan pa je tisti, ki so ga razvili za potrebe ameriške vojske. Decembra 1994 je vlada ZDA obvestila svetovno javnost, da lahko brezplačno uporablja sistem NAVSTAR GPS (navigacijski sistem z določanjem časa in razdalje za ugotavljanje pozicije na zemlji). Opolnoči 10. maja leta 2000 je ameriški predsednik ukazal izključitev namerne motenja signala GPS. S tem se je izdatno izboljšala natančnost določitve kraja, kjer smo.

Sprejemni instrument, imenovan GPS, sprejema informacije iz satelitskega dela sistema. Vsaka točka v tem sistemu je opremljena s podatki o geografski širini, geografski dolžini, višini ter datumu in času sprejema signala.

Pred uporabo moramo za prikaz koordinat v Gauss-Krügerjeva projekciji (GK), ki je v Sloveniji tudi uzakonjena kot D 48, vpisati v GPS ustrezne parametre zemljevida, ki nam jih mora pri nakupu posredovati prodajalec, lahko pa zanje zaprosimo na Geodetski upravi Republike

Slovenije (tabela 1). Pripomniti moram, da nam GPS omogoča tudi prikaz natančnejših geografskih koordinat, kakršne pa nam ne koristijo, kajti na zemljevidu ni možen prikaz koordinatne mreže z natančnostjo 1". Na naši zemljepisni širini pomeni 1" v smeri geografske dolžine 31 m in v smeri geografske širine pa 22 m.

Prikaz koordinat projekcije UTM na zaslonu GPS

Če se odpravimo na izlet v tujino, moramo nastaviti parametre GPS za prikaz projekcije UTM, ki je enotna za ves svet in seveda velja tudi za Slovenijo (tabela 2). Lahko pa tudi v sprejemniku izberemo sistem, ki ga uporablja ciljna država. V različnih državah uporabljajo različne projekcije, UTM pa je postal standard za NATO in se zato vedno bolj širi. Na svetovnem geodetskem kongresu so se leta 1984 odločili za prikaz koordinat UTM na elipsoidu WGS 84. Ko je sprejemnik nastavljen za prikaz koordinat v projekciji UTM, se na zaslonu prikaže tudi označba cone - za naše območje je 33 T - ki določa območja sprejema signalov.

Praktična uporaba sprejemnika GPS skupaj z zemljevidom

Ker so bili doslej planinski zemljevidi označeni samo z geografskimi koordinatami, upo-

TABELA 1 Prikaz koordinat projekcije GK na zaslonu GPS

V sprejemniku GPS nastavimo parametre za prikaz koordinat GK

Zaslon GPS	Koordinate GK	Koordinate na karti
Geografske koordinate		
46° N 22'43"	X = 410 842	Y = 410 842
13° E 50'27"	Y = 137 786	X = 137 786

V tem primeru so to koordinate GK za vrh Triglava

TABELA 2 Prikaz koordinat projekcije GK na zaslonu GPS

V sprejemniku GPS nastavimo parametre za prikaz koordinat UTM

Zaslon GPS Geografske koordinate WGS 84	Koordinate UTM	Koordinate na karti
46° N 22'43"	X = 410 472	E = 410 472
13° E 50'27"	Y = 5 136 746	N = 5 136 746
	33 T	

Tudi to so koordinate za vrh Triglava, vendar v projekciji UTM.

rabljam zemljevide, označene z mrežo GK in UTM. To so zemljevidi Geografskega inštituta Slovenije (Državne topografske karte) ali pa zemljevidi Geodetskega zavoda Slovenije (Topografske karte republike Slovenije). Izdelani so v merilu 1 : 25.000 ali 1 : 50.000. Na zemljevidih M 1 : 25.000 so kvadrati s stranico dolžine 4 cm, ki predstavljajo dolžino 1 km, dolžina 1 mm pa 25 m v naravi. Na zemljevidih, izdelanih v merilu 1 : 50.000, je stranica kvadrata dolga tudi 4 cm in predstavlja dolžino 2 km, dolžina 1 mm pa 50 m v naravi.

Koordinate na zemljevidih v koordinatni mreži GK, označene z Y, potekajo v smeri proti vzhodu, v smeri proti severu pa z X. Koordinate v mreži UTM, označene z E, potekajo proti vzhodu, koordinate, označene z N, pa proti severu. Sečišče koordinatnih črt ima vrednost celih kilometrov (na primer: Y = 392000, X = 140000). Točki, ki je nekje v vmesnem prostoru kvadrata, pa določimo vrednost z merilnikom koordinat (koordinatometer).

Slika prikazuje, kako praktično določamo vrednost koordinat poljubne točke na planinskem zemljevidu (merila 1 : 25.000), ki je označen s koordinatno mrežo GK.

Kako odčitamo koordinate poljubne točke na zemljevidu?

Na zemljevidu izberemo lokacijo, ki nas zanima (v našem primeru MHE Koritnica). Ugotovimo, da je točka desno od koordinate Y = 390000 in nad koordinato z označbo X = 141000. Sedaj namestimo merilnik koordinat, ki je iz prozornega materiala, tako, da se spo-

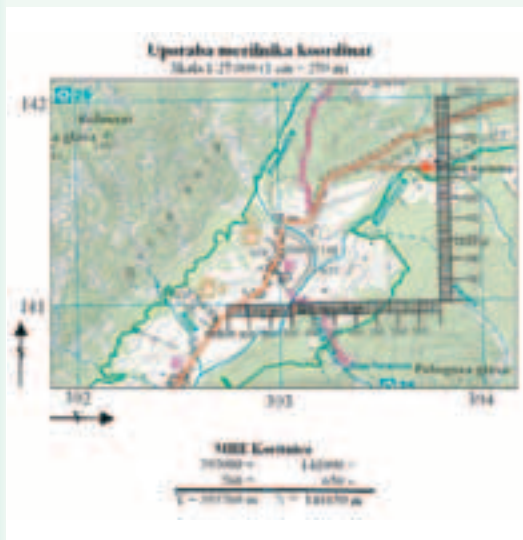
dnje merilo dotika koordinate Y = 141000, vertikalno merilo pa namestimo tako, da poteka natančno čez točko. Iz slike razberemo, da je točka oddaljena od koordinate Y = 393000 760 m, od koordinate X = 141000 pa 650 m. Lokacija MHE Koritnica je s tem določena in znaša Y = 393760, X = 141650. To vrednost sedaj lahko vpišemo v sprejemnik GPS in nam bo kazalec smeri, ko bomo iz Loga krenili proti elektrarni.

Na podoben način določamo točke trase, po kateri nameravamo hoditi, in jih ustrezno vpišemo v sprejemnik GPS.

Kako ugotovimo, kje smo?

Ko hodimo po nemarkiranih poteh, včasih zaidemo. Če imamo ustrezen zemljevid in GPS, nimamo težav z določanjem točke, kjer smo. Predpostavimo, da smo na zaslonu GPS odčitali koordinate Y = 395982 in X = 142429. Ker so na merilniku označbe v razmiku po 20 m, se odločimo, da bomo poiskali točko z vrednostjo Y = 395980 in X = 142440. Sedaj pristavimo merilnik na karto tako, da je vodoravno merilo pod koordinato X = 142000, navpično merilo pa vzporedno s koordinato Y = 395000. Nato premikamo merilnik na levo, dokler se vrednost 980 ne pokrije s koordinato 395000. Na navpičnem merilu nato poiščemo še vrednost 440 in že lahko zarišemo točko, ki nam pokaže kraj, kjer smo.

Pri opisanem postopku je priporočljivo, da ga v začetku pri delu z GPS večkrat ponavljamo, kajti pomemben je točen odčitek. Dokler opisanih postopkov popolnoma ne obvladamo, se je nesmiselno zanašati samo na GPS.

Ker je mreža merilnika podana v razmiku po 20 m, znaša napaka odčitanege med 10 in 20 m.

Pomembno je, da si pred začetkom ture v GPS vedno vpišemo izhodiščno točko, ki nam bo pomagala najti pravo pot do parkirišča. Ta informacija je še kako pomembna za gobarje, kajti mnogokrat nas zagnanost pri iskanju pripelje do situacije, ko se izgubimo. S pomočjo GPS in vpisano izhodiščno točko lahko kadar koli in kjer koli določimo smer in razdaljo do izhodiščne točke.

Ko merimo razdalje na zemljevidih, ki so v merilu 1 : 50.000, z merilnikom koordinat, ki ima merilo 1 : 25.000, moramo dobljene vrednosti pomnožiti z 2.

Če nimamo ustreznega merilnika, si pomagamo tako, da izmerimo razdaljo v mm od leve navpične koordinate do točke T, nato pa vrednost pomnožimo s 25 (oziroma s 50, če imamo opravka z zemljevidom v merilu 1 : 50.000) in dobljeno vrednost prištejemo k vrednosti leve navpične koordinate. Izmerimo še razdaljo od prve spodnje vodoravne koordinate, dobljeno vrednost v mm pomnožimo s 25 in že imamo razdaljo v metrih, ki jo prištejemo vrednosti spodnje koordinate.

V informacijo samo še to, da imajo zemljevidi italijanske založbe Tabacco na ovojnici, v katero je zemljevid vložen, že tiskan merilnik koordinat z merilom 1 : 25.000 in ga lahko s pridom uporabljamo. Predvidoma ga bo imel

tudi novi zemljevid Mangart-Jalovec v merilu 1 : 25.000.

Kako preizkusimo pridobljeno znanje v praksi?

Za začetek predlagam, da se odločimo za krajši izlet po poti, ki jo dobro poznamo. Doma določimo koordinate za kraj, kjer bomo začeli izlet, nato določimo še nekaj naslednjih kontrolnih točk (mogoče križišče poti, kakšno markantno točko ali cerkev) in na koncu še točko, kjer nameravamo izlet končati.

Vrednosti izračunanih koordinat vnesemo nato v GPS (prvo pozicijo označimo z 01, naslednje pa povečujemo, dokler nismo prišli do zadnje točke).

Na izlet moramo vzeti s seboj zemljevid, na katerega smo doma vrisali kontrolne točke, ali pa kar fotokopijo zemljevida z vrisanimi kontrolnimi točkami.

Ko pridemo na »startni« prostor, si najprej v GPS vpišemo (tipka MARK) kraj, kjer začnemo izlet. V pomnilniku GPS pa poiščemo vrednost, ki smo jo doma izračunali za to točko. Razlika med dejansko in izračunano vrednostjo bo sicer obstajala, kakšna bo, pa je v veliki meri odvisno od nas samih oziroma od pravilnosti našega izračuna koordinat.

Pot nadaljujemo do naslednjih kontrolnih točk, kjer na vsaki točki ponovno preverjamo vrednost iz pomnilnika z vrednostjo, ki nam jo pokaže GPS. Vsaj pri prvih poizkusih je priporočljivo, da si vrednosti, ki jih na vsaki točki pokaže GPS, s tipko MARK vpišemo v pomnilnik. Po izletu ugotovljamo, kakšne so razlike med doma določenimi vrednostmi in dejanskimi na terenu.

Pozor: Pred vsakim vpisom s tipko MARK počakaj, da se umiri zapisovanje vrednosti koordinat na zaslonu GPS, kajti v prvih trenutkih se vrednost spreminja, čez nekaj trenutkov se ustali in tedaj bo zapis točnejši.

Pripominjam, da zahteva delo z GPS vsaj v začetku precej vaje. Šele kasneje se pokaže, kako vsestransko je GPS uporaben. Vsem tistim, ki imajo zemljevide Atlasa Slovenije na računalniku, svetujem, da z orodji, ki jih daje Atlas Slovenije, prenesejo načrtovane točke v GPS. Prenos točk iz računalnika v GPS in naro-

be pa omogoča poseben program, ki so ga izdelali pri firmi Geoservis, d. o. o., Ljubljana, Litijška cesta 45.

Posebno pomembna rutina je tudi avtomatični zapis točk na prehojeni poti v GPS v intervalih, ki jih sami določimo. Zapis točk je shranjen v posebnem pomnilniku in ga je mogoče prenesti v računalnik. Poleg avtomatičnega vpisa med potjo na problematičnih točkah s tipko MARK vpišemo še koordinate, tako da doma z lahkoto analiziramo prehojeno pot in prikaz vrednosti koordinat tistih točk, ki smo jih ročno vpisali.

Trdim, da dobimo ob pravilni namestitvi GPS v nahrbtnik točke avtomatskega zapisa v 95 % primerov točne podatke tudi na poti, ki je porasla z drevjem. Delni nepravilni zapis nekaterih točk nam ne pokvari prikazane prehojene poti in njenega profila. ●

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibrant) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

Planinski zbornik ob 110-letnici Slovenskega planinskega društva in Planinske zveze Slovenije

Tik pred koncem leta 2003, torej še v času praznovanja 110-letnice SPD/PZS, je izšel Planinski zbornik. V njem 11 avtorjev povsem na novo obravnava zadnjih 10 let zgodovine PZS oz. nadgrajuje zbornik, ki je izšel ob 100-letnici SPD/PZS pri Cankarjevi založbi v Ljubljani. Knjiga je izšla v formatu monografij Planinske založbe (Stanič). Obseg je 21 avtorskih pol oz. 397 strani. Avtorji posamičnih prispevkov so Franc Ekar, Matjaž Deržaj, Tone Stojin, Stanko Klinar, Jurij Dobravec, Anton Ramovš, Janez Duhovnik, Bine Mlač, Tone Škarja, Tomo Česen in Danilo Škerbinek. Zbornik ima prav gotovo zgodovinski pomen in sodi v knjižnico vsakega planinca oz. planinskega društva.

Zbornik lahko naročite na Planinski zvezi Slovenije, Planinski založbi, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana, tel. 01/43-45-684, fax: 01/43-45-691 ali po e-pošti: planinska.zalozba@pzs.si.

Oblikovanje trajnostnega razvoja

✍ Milan Naprudnik

V okviru jubilejne proslave Dneva slovenskih planincev, povezane s 110. obletnico ustanovitve Slovenskega planinskega društva in 55-letnico Planinske zveze Slovenije, je v dolini Vrat potekalo 39. Srečanje treh dežel – srečanje planinskih zvez Avstrijske Koroške, italijanske Furlanije in Julijske krajine ter Planinske zveze Slovenije. Tokratna tema srečanja je bil Trajnostni razvoj v Alpah – vloga planinskih organizacij. Udeleženci srečanja so bili enotnega mnenja, da bi se morale vse tri planinske zveze lotiti oblikovanja skupnega razvojnega programa.

Varstvu gorske narave namenjajo države na območju Alp pozornost že dobrega pol stoletja. Hitro so se odzvale na določila evropske zakonodaje glede celotnega prostora v zgodnjih 60. letih. Desetletje pozneje so sledile Smernice za okolje (Stockholm 1972) in dobile krovno usmeritev s sprejemom smernic za trajnostni razvoj – Agende 21, sprejete v Rio de Janeiru leta 1992. Na usmeritve, sprejete na najvišji državni in mednarodni ravni, se je odzvala tudi civilna družba, ki je bila na začetku tako ali tako pobudnica delovanja za trajnostni razvoj, in oblikovala svoje lastne programe. Dodatno vzpodbudo za to so pomenili dokumenti Evropskega sveta, ki se nanašajo posebej na gorska območja – predvsem Posebni cilji evropske regionalne planerske ustanovne listine za gorska območja iz leta 1993 in Načela trajnostnega prostorskega razvoja Evrope pri razvoju gorskih regij iz leta 1999. Države alpskega območja so leta 1992 podpisale Sporazum o varstvu Alp – Alpsko konvencijo. Ta s svojimi izvedbenimi protokoli na dvanajstih področjih življenja in delovanja človeka prinaša vrsto zelo otipljivih ukrepov za trajnostni razvoj. S podpisom in ratifikacijo teh protokolov bodo ti postali mednarodnopravna obveznost vseh držav podpisnic.

Kako smo pripravljeni v planinskih vrstah?

Planinske organizacije alpskih držav, povezane v CAA – Club Arc Alpin – so že pred leti sprejele posebne programe za uresničevanje protokolov Alpske konvencije. Poglejmo nekaj primerov.

Nemčija: v novem statutu je poudarjena odgovornost planinskih organizacij za ohranjanje kulturnega in naravnega okolja ter za gospodarski in socialni razvoj goratih predelov. Za pripravo novega, desetletnega programa trajnostnega razvoja so ob pomoči raziskovalne organizacije Ecothens, strokovnjakov in planinskih društev izvedli obširno anketo o prihodnjih usmeritvah. Kot svetovalci so sodelovali predstavniki resornega ministrstva dežele Bavarke.

Švica: Leta 1999 so sprejeli poseben Memorandum o razvoju gorskih območij. Glede najbolj ekološko žgočega vprašanja – prometa – so leta 2002 ob sodelovanju državnih železnic, poštnoavtobusne skupnosti in zveznih uradov za promet, energijo, okolje in zdravstvo pripravili vozni red za javni promet v Alpah, prijazen do okolja.

Avstrija: Na redni letni skupščini so leta 2002 podprli odločitev zveznega parlamenta za ratifikacijo protokolov Alpske konvencije, pa tudi sprejeli program za uresničevanje. S sredstvi iz državnega proračuna so izdali informacijsko brošuro o nalogah planinskih društev pri izvajanju protokolov Alpske konvencije in programov trajnostnega razvoja in organizirali številne pripravljalne seminarje o ohranjanju gorskega kmetijstva in gozdarstva ter naravne in kulturne dediščine, pravnih vidikih trajnostnega razvoja gorskega prostora in podobnih temah.

Francija: Z ministrstvom za okolje so podpisali poseben sporazum o uresničevanju proto-

kolov Alpske konvencije. Med zadnjo predsedniško volilno kampanjo so na kandidate naslovili javen poziv, naj se opredelijo glede stališč do ohranjanja narave in trajnostnega razvoja ter prometne ureditve v Alpah.

Kako pa v Sloveniji?

Seznam prizadevanj v zadnjih desetletjih na tem področju je obširen.

Leto 1970: izvedba tečajev za predavatelje varstva narave in izobraževanje gorskih stražarjev v planinskih društvih. Zavidljivo število 900 prostovoljcev! (Začetki segajo v leto 1961, ko je bila na Gori Oljki ustanovljena Gorska straža.)

Leto 1975: izšel je priročnik Narava v gorskem svetu, pripravljeni so bili zbirka diapozitivov za predavanja in lepaki o zavarovanih planinskih rastlinah, ustanovljena je bila komisija za varstvo narave pri PZS, njeni člani pa so se začeli aktivno vključevati v razprave o posegih v gorskem svetu.

Leto 1987: PZS je sprejela kodeks vedenja v gorah in temeljna pravila odnosa do naravne in kulturne dediščine v dokumentu Slovenski gorski svet in planinska organizacija. Na tej podlagi je bil pripravljen program za zmanjševanje prometa, ekološko ustrezno oskrbo z energijo, varčevanje z vodo, čiščenje odpadnih voda in ravnanje z odpadki.

Leto 1991: Izveden je bil posvet s temo Naredimo naše gore prijazne do okolja. Sprejete so bile smernice za gospodarjenje v planinskih kočah, prijazne do okolja.

Leto 1999: Skupščina PZS je sprejela Vodila pri delu PZS in PD z geslom: »Človek se mora v gorah vesti kot gost.« Državo smo pozvali, naj gorska območja zavaruje z zakonom. PZS je sprejela vrsto obvez pri ravnanju v gorskem svetu – od zmanjševanja števila množičnih izletov, uporabe helikopterja in sanacij planinskih poti do omejitve širjenja gostinske in prenočitvene ponudbe planinskih koč.

Koliko izmed sprejetih obvez smo uresničili, naj bi spremljala komisija pri PZS in komisije po posameznih društvih. O svojih ugotovitvah bi morale poročati in prav bi bilo, da bi o tem razpravljali na ravni, na kateri smo vodila

Beg

Zgodnje jutro.

*Vremenska napoved:
v gorah bo mraz.*

*V službi ob kavi
tišina
in hladen obraz.*

*Zbežim v višine
neznance pozdravljat,
toplino iskat.*

Maja Lokar

sprejeli – to je na skupščini PZS. S tem ne kaže odlašati! Smo že v tretjem tisočletju, pred nami so novi izzivi! Srečujemo se s hitrim spreminjanjem življenjskih razmer ob vznožju vseh Alp. Turizem je postal ena najmočnejših gospodarskih dejavnosti, Alpe pa obišče več kot 100 milijonov obiskovalcev na leto. Več kot milijon jih gre tudi v slovenske gore. Avtohtono prebivalstvo zapušča gorske vasi, prihajajo pa začasni prebivalci – »vikendaši«. Tudi v visokogorju smo za turiste zgradili ceste in žičnice, ekološko ravnovesje je močno načeto, ogrožena je oskrba s pitno vodo ...

Nikakor ni naključje, da planinske zveze v alpskem območju zahtevajo, naj države čim prej podpišejo in ratificirajo protokol Alpske konvencije z naslovom Prostor in kultura, ni naključje, da predstavniki planinskih organizacij sodelujejo na strokovnih posvetih o ohranjanju naravne in kulturne dediščine Alp. Planinske zveze so bile med organizatorji mednarodnega simpozija z naslovom Praznjenje gorskih območij – vzroki in posledice leta 2002.

Zdaj je na potezi vodstvo Planinske zveze Slovenije. Vodilo bi nam lahko bile besede predsednika Planinske zveze Švice SAC, izrečene na zadnjem zasedanju predsedstva SAC: »Minili so časi razkazovanja mišic po stenah – pred nami so nove naloge!« ◉

»Turno smučanje – do okolja prijazno«

✍️ Jožica Peljhan, Katja Šnuderl

V dolini Kleinen Walsertal je Nemška planinska zveza (DAV) v okviru projekta »Skibergsteigen umweltfreundlich« (Turno smučanje – do okolja prijazno) predstavila zanimivo reševanje nasprotij med turno smuko in varstvom divjih živali. Manfred Scheuermann, vodja projekta, nam je na srečanju predstavnikov komisij za varstvo narave planinskih zvez članic združenja Club Arc Alpin (CAA) leta 2003 v Hindelangu predstavil projekt, nadaljevanje dela in probleme. S krpjami smo se odpravili po poti za turno smuko, ki so jo uredili v okviru projekta, in ga tako spoznali tudi v naravi.

V letu 1995 so na bavarskem deželnem ministrstvu za razvoj in okoljska vprašanja (Bayrisches Staatsministerium für Landesentwicklung und Umweltfragen – StMLU) začeli raziskavo Zaščita divjih živali in smučanje v gorah. V raziskavi je sodelovala tudi nemška planinska zveza (Deutscher Alpenverein – DAV), ki je vzporedno začela projekt Turno smučanje – do okolja prijazno. Začetku obeh (dopolnjujočih se) projektov so botrovale ugotovitve, da v primerjavi s smučanjem na urejenih smučiščih turna smuka ponuja večjo individualnost, zanimivejši način treninga in pridobivanja spretno-

sti, zato pa postaja bolj in bolj zanimiva za vse več obiskovalcev gora pozimi. V letu 1994 je bilo obiskovalcev gora pozimi zelo veliko – okrog 250.000 v Nemčiji, 200.000 v Avstriji in en milijon v celotnem alpskem prostoru. V raziskavi so ugotovili, da je bilo samo v enem letu opravljenih več kot 10 milijonov turnih smukov.

Cilj projekta Turno smučanje – do okolja prijazno je bil vzpostaviti ravnovesje med turno smuko in okoljem, v katerem se izvaja, vendar da se omogoči uporaba teh območij tudi turnim smučarjem. Omejitve na območjih za turno smuko za obiskovalce so bile pripravljene z vodilom »tako malo, kot je le mogoče, in tako veliko, kot je nujno potrebno«. Ob informiranju turnih smučarjev z oznakami so bile v nekaterih primerih zaradi izogibanja najbolj občutljivim območjem narejene tudi nove poti, tudi na račun sekanja dreves. Delovne zadolžitve in pristojnosti so razdelili na posamezne komisije DAV, največ pa je k izvedbi projekta pripomoglo prostovoljno delo (po besedah vodje projekta so kar 60 % dela opravili prostovoljci).

Ker so divje živali aktivne predvsem zgodaj zjutraj in zvečer, naj bi ljudje predvsem v tem času omejili svoje aktivnosti na minimum. Kot je bilo ugotovljeno, se največji konflikti med varstvom živali in človekovim uživanjem v na-

 Stane Klemenc

ravi pojavljajo nad gozdno mejo. Žival, ki se splašči, porabi za beg trikrat več energije kot pri običajnem gibanju. S turno smuko najbolj mogoče zimsko življenje gozdnih kur (zlasti ruševca, divjega petelina in belke). Njihovo gnezdo je pod snegom, zato ga s smučanjem lahko uničimo in tako povzročimo, da mora kura za svoje preživetje zgraditi novo gnezdo. To ji vzame energijo in čas, ki ju potrebuje za prehranjevanje, in to je zanjo največkrat usodno.

V projektu so najprej definirali konfliktna območja, nato določili smernice za reševanje konfliktov in pripravili izvedbo na terenu. Konfliktna območja so bila določena tako, da so kartirali območja običajnih turnih smukov, območja življenjskega prostora živali in označili, kje se vsa ta območja prekrivajo.

Po določitvi konfliktnih območij je bilo vsako od teh razdeljeno na jedrno območje, preostanek območje in robno območje. To coniranje je potekalo glede na pogostost aktivnosti človeka in pomen prostora živali – najbolj kritična so območja, ki so osrednje življenjsko območje živali, človek pa jih obiše vsak dan ali večkrat na teden, najmanj pa območja, ki jih tako živali kot človek uporabljajo redko. Za vsako konfliktno območje so predlagali možnosti drugačnih rešitev, v sodelovanju z domačini in lokalnimi strokovnjaki so tudi predlagali druge poti.

V projektu so se opredelili tudi do problemov, ki niso neposredno povezani z vplivom na gorsko živalstvo – kot poseben problem je bil izpostavljen promet, saj se vsak obiskovalec gora želi pripeljati do izhodišča poti na goro. Problem je zaprtje poti za reševalce, oskrbo ali potrebe domačinov. Zato so posebej označili parkirišča, namenjena obiskovalcem. V okviru projekta so bili že organizirani skupni izleti s pregledom pripravljenih rešitev, to je bilo pomembno za uveljavljanje novih poti. Skozi celoten projekt so se posvečali preverjanju uspešnosti rešitev, prilagajanju predpisov in povečevanju sprejetosti novih rešitev. Ob izboljšanjih so preverjali tudi odziv tako obiskovalcev kot živali na spremembe, vse informacije pa so redno posredovali javnosti v časopisih, na internetu in s pripravo zloženek.

V projekt je bilo vključenih veliko različnih interesnih in strokovnih združenj in upravne

institucije, tudi vojska. Za njegovo promocijo so angažirali Hansa Kammerlanderja, domačega alpinista. Projekt je bil torej izpeljan celostno in z izredno široko podporo, ne le strokovne, temveč vse zainteresirane javnosti. Ureditev območij za turno smuko sicer pomeni odmik od individualnosti in neomejene narave, ki so je bili turni smučarji vajeni, vendar pomeni velik korak k ozaveščanju in odgovornemu ravnanju obiskovalcev gora pozimi. Celosten pristop gotovo najbolj pripomore k sprejetosti projekta tudi za daljše časovno obdobje, rezultate pa bomo lahko tudi slovenski turni smučarji opazovali ob obiskih tirolskih turno-smučarskih ciljev. ○

Zloženska Naravi prijazno zimsko gorništvo

✍ Thomas Schmarda, Katja Šnuderl

Zima se bliža s hitrimi koraki in veselo pričakovanje, da se bomo lahko podali v sveži pršič, narašča. Naj bo s smučmi, desko, krpljami ali preprosto »per pedes«, želja je enaka – pojdimo v naravo. Strokovna komisija za naravo in okolje pri Združenju planinskih zvez alpskih držav (Club Arc Alpin – CAA) je začetek zimske sezone izkoristila za opozorilo glede varovanja in ohranjanja narave v gorah. S sodelovanjem vseh članic je pripravila zloženko z naslovom Naravi prijazno zimsko gorništvo, ki na prijazen način daje nasvete za ustrezno ravnanje tako ob pripravi izleta kot na njem. Na Komisiji za varstvo gorske narave (KVG) smo ob pomoči Boruta Peršolje in Mateja Ogrina pripravili slovensko različico zloženske. Tiskana je bila v 1000 izvodih. Na KVG jo bomo posredovali ciljnim skupinam, torej predvsem udeležencem organiziranih turno-smučarskih aktivnosti.

Na Haloškem krasu

Kraške jame med vinogradi in gozdovi

✍ in 📷 Milan Vogrin

Haloze, svet med Dravinjo in hrvaško mejo, sodijo med naše najmanj znane pokrajine. Še najbolj jih poznamo po vinogradih in šmarnici, samorodni vinski trti. No, zadnja leta je šmarnico v Halozah že kar težko najti, nadomestile so jo veliko bolj priznane vinske sorte. Prav zaradi tega slovesa bo za marsikoga verjetno presenetljiv podatek, da so Haloze kljub temu gozdnate. Na približno 240 km², kolikor merijo, je gozda kar slaba polovica. Haloze so sestavljene predvsem iz laporja, ponekod pa najdemo tudi nekaj apnenca.

Haloški kras in jama Belojača

Predel, na katerem prevladuje apnenec, je tudi v bližini Makol v zahodnih Halozah, ki jih imenujemo gozdnate Haloze. Za osameli kras, kakor mu pravimo, so značilni izviri in ponori, ne pa tudi večje površinske kraške oblike, kot so

recimo kraška polja in uvale, najdemo pa lahko še številne druge kraške pojave, kot so vrtače, ponikalnice in kotlički. To velja tudi za osameli kras južno od Makol. Pa da ne bi mislili, da tamkaj najdemo samo kraške izvire, ponikalnice in kakšno brezno! V Halozah je tudi prava kraška jama, imenovana Belojača ali – kakor ji rečejo predvsem domačini – Belovjača. Jama Belojača je najdaljša jama v Halozah in med najdaljšimi na Štajerskem. In koliko je dolga? Po rovih, ki pa za običajne obiskovalce niso dostopni, se lahko priplazite kar 550 m daleč v notranjost zemlje. Za običajne obiskovalce je dostopen samo vhodni del jame. Vhod vanjo je velika razpoka, ki meri približno 10 x 5 metrov. Takoj po vstopu se rov razširi v večjo dvorano, do katere lahko pridemo brez večjih problemov, le po večjih nalihih vhod vanjo ni dostopen, saj iz nje teče pravi hudournik. Iz vhodne dvorane vodita dva rova: levi je slepi, konča se po 30 metrih, desni pa po kakšnih 50 m privede v manjšo dvorano, v kateri se stekata dva

Vhod v jama Belojača

potočka. Dvorana je dostopna brez posebne opreme, le svetilko potrebujete, seveda pa se mokroti in blatu ne bo dalo izogniti. Na nekaterih mestih bo treba nekoliko popaziti tudi na trebuh, saj se rov zoži tudi na vsega 30 cm.

Jamo je izoblikoval potok; glede na to, da v njej skoraj ni kapnikov, pa tudi siginih prevlek je bolj malo, pa lahko sklepamo, da je nastala nedavno. V njej tudi še niso odkrili kakšnih posebnih živali, ki bi živele samo tam. V vhodni dvorani lahko pozoren obiskovalec opazuje pajke, suhe južine ter jamske kobilice, prilagojene na življenje v temi. Občasno se da videti tudi kakšnega netopirja, vendar jo ti, kot kaže, uporabljajo bolj za prezimovanje, pa še to le globlje dele.

Šoder graben

Po ogledu jame nadaljujemo naš obisk naravnih zanimivosti v tem koncu Haloz. Vrnemo se do križišča in se zapeljemo ali pa se kar peš odpravimo proti zaselku Motanje. Še pred njim zapustimo asfaltirano cesto in zavijemo na gozdno cesto, ki se vije ob potoku Šega. Kmalu prispemo do na pol zapuščene domačije Slivak. Od tam sledimo desnemu pritoku in prispemo v sotesko, imenovano Šoder graben. Tudi ta soteska ima še eno ime: soteska Kolarnica. Voda je tam na stiku neprepustnih lapornatih plasti in topljivega apnenca ustvarila pravo sotesko z do 50 m visokimi stenami. Zakrasela dolina ima zelo divji videz, saj vanjo le redko kdo zai-de. Po slabih petsto metrih hoje, ki po večini poteka po suhi strugi, prispemo do osem metrov visokega Šoderskega slapa. Slap bomo videli le po deževju, v poletnih mesecih bo prek stene kvečjemu le curljalo ali pa še to ne, uporabiti bo pač treba domišljijo! Sicer pa soteska ne skriva samo slapa, temveč še kar nekaj daljših in krajših rogov, ki jih je nekoč oblikovala voda. Vsi so pred slapom, levo in desno v prepadnih stenah. Najdaljši je rov, imenovan Belikovka, ki meri dobrih 20 metrov in v katerem prav tako kot v Belojači živijo jamske kobilice. Če vas bo ob poti presenetila kakšna ptica, bo to verjetno sova – mala uharica *Asio otus*, ki pogosto počiva v bližini katerega izmed omenjenih rogov.

Rudniki in kamenine

No, našega obiska krasa v Halozah pri Makolah še nismo končali. Le malokdo ve, da so na tem območju kopali tudi premog, in to celo zelo visoko kaloričen črni premog, ki ni bil primeren za kurjavo v štedilnikih! Na območju Makol naj bi rudarili že v 19. stoletju, največji razmah pa je tamkajšnje rudarstvo doživelo kmalu po drugi svetovni vojni. Rudnike so zaprli v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. In kje so bili? Prvi je bil čisto blizu jame Belojače, vendar o njem ni več sledu, saj je vhod zasut, območje pa zaraščeno z drevjem in grmovjem. Drugi je bil v smeri proti Poljčanam, v kraju Hrastovec, domačini pa so ga imenovali tudi Kleče. O obstoju rudnika dandanes priča le še vhod.

Tudi tisti, ki jih bolj zanimajo kamnine, bodo tukaj prišli na svoj račun. Na Resenci, vrhu, ki se dviguje vzhodno od Šoder grabna, si ob cesti поблиže oglejte peščeni laporovec; v njem boste videli številne fosilne ostanke školjk. Pri obnovi ceste so tam našli tudi kosti, ki pripadajo jamskemu medvedu, kakor je bilo ugotovlje-

Vhod v rudnik Kleče

no pozneje. Nekoliko naprej, na južnem pobočju Šuštarice, je ob gozdni cesti opuščen kamnolom apnenca iz eocena. V apnencu boste videli številne ostanke morskih ježkov, morskih lilij, alg in delcev školjčnih lupin, ki pričajo o tem, da je Panonsko morje nekoč prekrivalo tudi večji del Haloz.

Če ste še pri volji in vam ni odveč vožnja po ne preveč dobrih gozdnih cestah brez kažipotov, se lahko peljete še naprej proti Kisovcu, vrhu vzhodno od Boča. Veliko bolje pa bo, če vso pot premagate peš ali s kolesom, saj dolžina ni pretirana – le nekaj kilometrov po gozdnih poteh. Tam stoji stena iz dolomita, ki jo plezalci uporabljajo kot plezalno steno. Le malo naprej prispemo na večji travnik, na katerem je nekaj vrtač. Kraj se imenuje Formile. Vrtače so nastale z razpadanjem apnenca ter udori nad jamskimi rovi. V bližini najdemo tudi partizansko bolnišnico, ob njej pa požiralnik, imenovan Požiralnik pri bolnici. Če boste Formile obiskali spomladi, boste navdušeni nad pisano družino številnih rastlin, predvsem različnih kukavic. V poletnih mesecih se nad travnikom spreletava množica metuljev, med travo pa cvrčijo in se oglašajo številne kobilice; tudi ne preveč pogosta drevesna zelena kobilica *Tettigonia viridissima*, ki je tam izredno pogosta.

Seveda to še zdaleč niso vse znamenitosti tega konca Haloz. S Formil sledi le še spust do kraja Studenice pod Bočem tik ob Dravinji.

Kraj je znan predvsem po ženskem dominikanskem samostanskem kompleksu, ki je danes opuščen. Nad njim so tudi ruševine gradu. Le streljaj od Makol, na levi strani Dravinje, na vzpetini stoji dvorec Štatenberg. Izvira iz 18. stoletja, ko ga je dal zgraditi grof Attems, danes pa sodi med naše najlepše ohranjene baročne dvorce. Tako v Makolah, Studenicah kakor tudi na Štatenbergu se boste lahko tudi osvežili – z vinom, kakopak, saj ste v Halozah, kajne?

Kako na pot?

Na ogled opisanih zanimivosti se lahko odpravite z avtomobilom, pravo doživetje pa je iti na pot s kolesom ali pa kar peš. Prek Haloz teče tudi markirana planinska pot, tako imenovana Haloška transversala, ki se začne na Borlu in konča na Donački gori. Glede na to, da vse opisane znamenitosti ležijo v bližini poti, naj nam ne bo žal stopiti z nje in si ogledati katero izmed njih. Že res, da bomo naredili nekaj kilometrov več, toda zato bomo tudi nagrajeni z novimi doživetji. Sicer pa, kdo ve, kdaj nas bo pot znova zanesla v Haloze?

Do jame Belojače prispemo iz Makol; do tja se lahko pripeljemo tako iz Maribora in Ptujke kakor tudi iz smeri Ljubljane. V zadnjem primeru avtocesto zapustimo v Tepanju in se v Makole pripeljemo skozi Žiče in Poljčane, lahko pa gremo z avtoceste v Slovenski Bistrici in prispemo v Makole skozi Črešnjevce in Pečke.

Jeklenega konjička pustimo sredi naselja in se peš odpravimo na raziskovanje. Do jame iz Makol ni daleč, le toliko, da se malo segrejejo in si razgibamo otrdele ude. Po ogledu jame nadaljujemo pot proti soteski. Pot nas vodi rahlo navzgor skozi mešan gozd; v spomladanskem času nas bodo pozdravljale značilne rastline z zgodnjimi cvetovi, kot so zvonček, teloh in volčin, v jesenskem pa gobe in kostanj.

Iz Makol nas pot sprva vodi po dolini Jelovškega potoka, v zaselku Jelovec pa zavijemo na desno, v dolino potoka Šege. Po dobrem kilometru pri transformatorski postaji gremo na desno na gozdno cesto. Kmalu bomo na levi, tik ob vznožju brega, zagledali potoček. Sledimo mu, pripeljal nas bo naravnost do vhoda v jamo. ◦

Okus po uspehu

Prva Slovenca prosto čez smer Freerider

✍ in 📷 Miha Valič

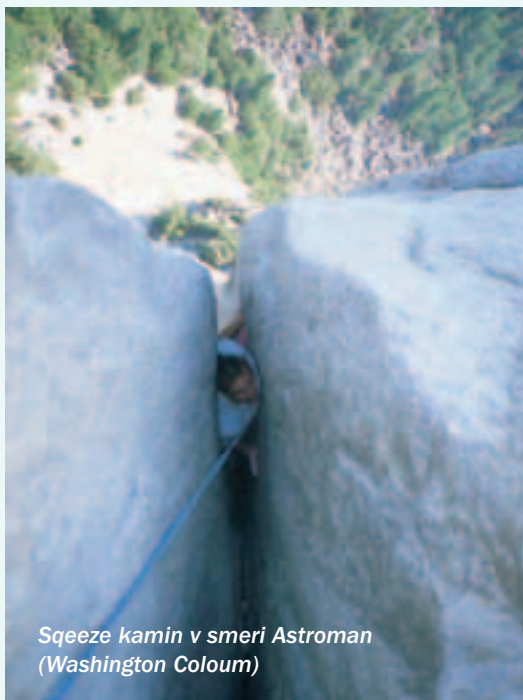
Dnevi pred odhodom domov z odprave so vedno predolgi, nestrpno pričakuješ polet in načrtuješ, kako boš preživel prvih par dni doma, s kom se boš srečal, kaj boš počel ... Ko pa potem doma prva navdušenost mine in se življenje povrne v stare tirnice, si zopet želiš nazaj. Od najine vrnitve je minilo že precej časa, tako da je okus po sončni Kaliforniji že zbledel, ostali pa so utrinki in dogodki, ki si jih zapomniš za vse življenje.

Grenki prvi vtisi

Prvi vtis, pravijo, je najpomembnejši. Če bi se ravnala po prvem vtisu, bi morala takoj na začetku razglasiti odpravo za neuspešno in oditi domov. Pa naju niso načeli niti uradniki na letališču, ki imajo za življenjsko poslanstvo zagrusiti obljubljeni deželo vsem, ki nimajo ameriškega potnega lista, niti trume turistov, ki so se v prvih dneh najinega bivanja v plezalnem raji zgrnili v neokrnjen narodni park. Posebnost pri Američanih, ki hodijo na dopust je, da vzamejo s seboj tako rekoč celo hišo skupaj z vsem voznim parkom, debelimi sorodniki in sosedi. Potem si pa predstavljajte, kako je videti majhna dolina Yosemite na državni praznik.

Predvsem mene je dotokel prvi stik z granitnim plezanjem, saj sem si v eni od prvih ameriških počij v mojem življenju poškodoval ramo. Nekaj dni sem se težko celo oblačil. Hodil sem naokrog ves tečen in razmišljal o življenju brez plezanja. Sčasoma se je bolečina umirila in tudi počij so postale prijaznejše.

Šlo nama je vedno bolje in že sva se začela z zaničevanjem spominjati besed prijateljev, ki so naju svarili pred odhodom: »Doma sta že lahko »našutana«, pa lezeta devetke, v granitu bosta pa lahko vesela, če bosta kakšno sedmico »stisnila!« Potem je pa prišla tista poka! No,

*Squeeze kamin v smeri Astroman
 (Washington Coloum)*

pravzaprav jih je bilo več. Vsakič, ko sva se zazdela sama sebi dobra in prava granitna plezalca, nama je kakšna pristrigla peruti in naju postavila na realna tla. Počij same po sebi niso težke, če so ravno prav velike, prav obrnjene, ne prestrme in imajo dober rob. Zaplete pa se, ko eden ali celo več pogojev ni izpolnjenih. Takrat se pokaže, da smo evropski plezalci bolj narejeni za plezanje po oprimkih, pa naj so še tako majhni.

Majhen uvodni intermezzo

Zaradi neznosne vročine v začetku septembra sva se iz zatohle doline prestavila v višje ležeči Tuolumne Meadows. To je planota na višini okrog 3000 m, ki je posejana z granitnimi kupolami. Tukaj sicer prevladuje plezanje po položnih granitnih ploščah, ki so spet poglavje

Toulomne Meadows

zase, se pa najdejo tudi kakšne počitnice za začetnike, ki so bile za naju ravno pravšnje. Kljub temu, da je Tuolumne Meadows še vedno v parku in je od doline oddaljen le uro vožnje, je tam občutno manj turistov in plezalcev. Po tednu samote in nizkih jutranjih temperatur sva pobegnili nazaj v legendarni Camp 4, tisoč metrov niže.

Med najino odsotnostjo se je profil prebivalcev najcenejšega kampa v Dolini precej spremenil. Namesto ogromnih družinskih šotorov in vreščočih otrok so se vanj naselili plezalci z vsega sveta. K pravemu plezalnemu vzdušju doda svoje tudi ogromen balvan, ki stoji prav v sredini kampa in v katerem je eden od najznamenitejših balvanskih problemov – Midnight lightning. Ob prvem vzponu Rona Kauka je bil izrečen kontroverzni stavek, da je na ta kamen teže priplezati kot na Everest. Svetovna slava in atraktivna lokacija pripomoreta, da se vsak dan pod balvanom gnete množica uspeha željnih plezalcev, ki povečini ne morejo vanj niti vstopiti. Ta problem že dolgo ni več med najtežjimi, doslej pa sta ga zmogla le dva Slovenceva, kar je vsekakor manj kot jih je stalo na najvišji gori sveta. Midva sva se zaradi pomanjkanja moči, ki jo moraš v tak

problem vložiti, in presežka teže raje posvetila »višjim« ciljem.

Vse gre po načrtih

Tako sva sčasoma uspela v večini prosto preplezljivih klasik v okolici. Po Rostrumu in Matjaževem uspešnem vzponu v Separate Reality sva se lotila slovite SZ stene Half Doma in v treh dneh preplezala Regular route. Po nekaj dneh počitka sva uspela še v nekoliko lažjem, a zato nič manj napornem Astromanu v Washington Columnu. Da ni šlo vse gladko, so pričali razboleli prsti in krvave odrgnine na vseh sklepih, ki jih človeško telo premore. Kdor me pozna, ve, da sem vse prej kot eleganten in gracilen plezalec. Kako zabavno je, ko se tako tele zapodi v (pre)ozke granitne kamine, vam lahko pove moj soplezalec, ki je marsikatero urico prebil ob varovanju, med mojim izmenjujočim preklinjanjem in prošnjami za en dober oprimek. Tehnika v squeezeih, kot jim pravijo Američani, je namreč naslednja: ko se dokončno zatakneš med dve granitni steni, izdihneš in se navzgor porivaš z vsemi deli telesa, in z nekaj sreče prideš po kakšni uri ves odrgnjen skozi. O tem, v kakšno zabavo sem bil, ko

sem se naokrog sprehajal v kratkih hlačah in majici, pa raje ne bom govoril.

Po nekaj dneh in galonah pojedenega sladoleda sva se počutila dovolj sposobna, da se lotiva tudi poglavitnega cilja najine odprave. Smer Freerider, varianta smeri Salathe, je prvi preplezal Alexander Huber. V petih raztežajih se izogne najtežjim mestom originalne smeri in ocena se tako spusti z nemogočih 8a na znošnih 7c/c+. Kljub vsemu pa je še vedno dolga 36 raztežajev in poteka v »največjem monolitu« na svetu, El Capitanu. Pred nama se jo je že lotila močna slovenska naveza, a ji je verjetno predvsem pomanjkanje informacij preprečilo uspešen prosti vzpon. Da je to najlažja prosto preplezljiva smer v tej steni in da jo najboljši plezalci zmorejo tudi v manj kot desetih urah, je bila slaba tolažba za naju. Zato sva si najtežje raztežaje ogledala tako, da sva se do njih spustila z vrha.

Veliki finale

Pridružil se nama je še Matevž Kunšič, ki je imel enake načrte, in skupaj smo ugotovili, da je vzpon možen, vendar le, če bomo do ključnih raztežajev prišli dovolj spočiti. Ko sva si zvezla večino opreme na zloglasni Hollow Flake, je bilo po dodatnih galonah sladoleda vse pripravljeno.

Spodnji del nama ni delal večjih težav. Že takoj drugi dan pa sta naju vlečenje izredno težkih »prasic« (transportnih vreč) in strašljivi »off-width« dodobra načela. To je poka, ki je preširoka, da bi vanjo zatikal pesti in preozka, da bi jo plezal kaminsko, poleg tega je omenjena dolga 50 m in popolnoma navpična. Plezanje je telesno izredno naporno, saj več kot polovica telesa gleda ven iz razčlembe, v njej pa se obdržiš le s trenjem, ki ga ustvarjaš s tiščanjem k nasprotni steni, saj oprimkov ni. Bil sem kar vesel, ko se je Matjaž javil, da se bo tega raztežaja lotil kot prvi, oba pa sva bila še posebno vesela, ko sva se lahko zleknila na ravno polico El Cap Spire, nekaj ur kasneje in 100 m višje. Naslednji dan sva si, po preplezanem najtežjem raztežaju, ki je k sreči popolnoma evropskega kova, vzela čas za počitek. Ta dan sva preplezala le tri raztežaje in ostali del dneva presedela

na veliki, malo navzdol nagnjeni polici Block bivaka. Z zadostno količino hrane in pijače sva poskrbela, da sva imela dovolj moči za četrti dan, ki je bil odločilen. Po dveh raztežajih najtežjih počti in po izpostavljeni prečnici sva si nad neudobnim zadnjim bivakom napeljala vrv v še dva naslednja raztežaja in se utrujena spustila na premajhno polico. Kljub slabemu počitku, ki so ga kratili še plezalci, ki so si sredi noči z močnimi zvočniki priredili zabavo sredi stene kakšnih petsto metrov niže, sva zjutraj zmogla še zadnjih nekaj raztežajev. Tako sva peti dan stala na vrhu veličastne stene, ki sva jo v celoti preplezala prosto.

V času od 28. avgusta do 20. oktobra sva Matjaž Jeran (AO Matica) in Miha Valič (AO Rašica) preplezala naslednje pomembnejše smeri: Rostrum-N face Regular route (5.11c, 270 m); Half Dome-NE face Regular route (5.12b, 650 m, 3 dni); Washington Column-Astroman (5.11c, 370 m); El Capitan-Freerider (5.12d, 1200 m, 5 dni).

Zahvaljujeva se obema planinskima društvoma, Planinski zvezi Slovenije, Citywallu, Promontani, Šendtviču za odlične sendviče in Mr. Fitu za dober trening. ◻

Višje se ne da ...

SARS na Kitajskem

Prvenstveni vzponi v čudovityh gorah zahodnega Sečuana

✍ Andrej Grmovšek,

📷 Tanja in Andrej Grmovšek

Slovenska Alpinistično Raziskovalna Skalaša, kakor naju je s Tanjo pred odhodom poimenoval Silvij, je bilo za naju oziroma najino alpinistično odpravo na Kitajsko pravzaprav zelo posrečeno ime. Odprava v sečuanske gore je bila zares raziskovalna, morda še bolj kot mnoge pretekle, hkrati pa so bile za najin cilj izbrane zahtevne in visoke skalne granitne stene. Na Kitajsko sva nameravala oditi že spomladi, a je najine načrte tik pred odhodom pokvarila epidemija SARS-a. Tako sva odhod prestavila na sredino septembra, kar se je izkazalo kot mnogo bolje. Pa ne samo zaradi zdravstveno-varnostnih razlogov. Tudi zaradi lepega vremena, ki sva ga bila deležna v prekrasnih sečuanskih gorah.

Očarana v sečuanskem raj

Šele po slabem tednu dni, ki sva ga po prihodu na Kitajsko preživela pod depresivno megleno oblačnostjo, sva v gorovjih zahodnega Sečuana končno spet občutila toplino sončnih žarkov. Dan zatem sva že stala pod magičnimi, zapeljivimi, deviškimi in kar kičasto lepimi vrhovi in njihovimi monolitnimi, granitnimi stenami. V soncu, pod sinje modrim nebom, ki je bilo tako rekoč brez oblaka. Neverjetno!

Prekrasno dolino Shuangqiau Gou, po kateri sva se sprehajala, je doslej obiskalo le nekaj alpinistov. Poročali so o lepih hribih in zahtevnih, preko tisoč metrov visokih granitnih stenah, obenem pa o izredno slabem, muhastem vremenu, ki jim je preprečilo večino vzponov. Midva pa sva bila deležna sonca že kar prvi dan!

Na odpravo sva se podala v dvomih, če je obisk teh malo poznanih gora sploh smiseln. Ali bodo temperature in vreme sploh omogo-

čale skalno plezanje, so stene sploh dovolj zanimive in težavne, bo jeseni Kitajsko spet preplavila epidemija SARS-a, so bila vprašanja, ki so naju znova in znova morila pred odhodom. Povsem jasen odgovor sva dobila šele ob prihodu v ta sečuanski raj.

Vsaka alpinistična »pionirska« odprava v neznanu je povezana tudi s tveganjem, da ne najdeš tega, kar iščeš. Ali pa, da najdeš nekaj zares posebnega, česar drugi še niso okusili, preplezali. To tveganje je pravzaprav tisti dodatni izziv, ki naju s Tanjo znova in znova vleče v mnoge redko obiskane kraje našega planeta in daje najini plezalni dejavnosti še dodaten čar. Letos je bila raziskovalna sreča na najini strani. Kar nisva mogla verjeti, da je skoraj vse, kar naju obdaja, nepreplezano, neosvojeno! »Sem se pa res splača priti!« je bila vsa navdušena Tanja. Sam kar nisem mogel odlepiti prsta s sprožilca fotoaparata in sem samo momljal: »Pa kaki bregi, stene, pa kako vreme!« Kar razganjalo naju je od lepote in že sva iskala linije preko najzanimivejših sten. Naslednji dan sva se podala v dolino z vso plezalno kramo in hrano za nekajtedensko bivanje in plezanje. Vreme je bilo treba izkoristiti. Torej akcija!

Tibetanske Alpe

Vsaj tako neverjetna kot vreme, stene in narava se nama je zdela tudi odpravarska logistika. Nahajala sva se v osrčju Qionglaiskega gorovja, ki je del obsežnih in malo znanih gorovij zahodnega Sečuana, vzhodnega in jugovzhodnega Tibeta ter severnega Yunana, ki leže na robu visoke Qinghaijsko-Tibetanske planote, vzhodno od Himalaje. V tem območju, ki sicer pripada različnim kitajskim provincam, prebivajo predvsem Tibetanci. Zaradi mnogih pokrajinskih podobnosti z Alpami ter tibetanske kulture mnogi te gorske verige imenujejo kar Tibetanske ali Vzhodne Alpe. Za razliko od evropskih Alp pa večina tukajšnjih, tudi prek se-

dem tisoč metrov visokih vrhov, še ni bila osvojena. Tibetanske Alpe so v veliki meri alpinistično popolnoma neraziskane. Mnoge doline, kaj šele vrhovi, so še vedno izredno težko dostopni. To pa vsekakor ne velja za vrhove Qionglaiskega gorovja. Pred nekaj leti so Kitajci osrednje območje gorovja zavarovali kot narodni park, hkrati pa začeli intenzivno razvijati turizem. Zgradili so vso turistično infrastrukturo in začeli načrtno usmerjati turiste v te prelepe kraje. Rilong, izhodišče za obiske najlepšega predela Qionglajiskega gorovja, se je v nekaj letih iz majhne tibetanske vasice spremenil v pravo turistično mesto s številnimi ogromnimi luksuznimi hoteli. Kitajski turistični delavci načrtujejo gradnjo gondole, novih cest in hotelov, v prihodnjem letu pa predvidevajo obisk vrtoglavih pet milijonov turistov! Takšna je pač Kitajska.

Pod deviške vrhove s turističnim avtobusom, na vrhove pa v čistem slogu

Prav na račun megalomanskega turističnega razvoja sva se pod deviškimi stenami in vrhovi vozila kar s turističnim avtobusom. Šotor oziroma bazo sva postavila kar ob cesti, v soseščini pastirskega stanu. Še isti dan sva z minimalno opremo po sedmih urah mučnega »prvenstvenega« dostopa prisopihala pod dobrih štiristo metrov visoko, navpično steno še neimenovanega vrha. Steno sva izbrala kot aklimatizacijo za višje vrhove, pa tudi za navajanje na tukajšnjo granitno skalo. Seveda sva se odločila za lahek, hiter in čist slog plezanja. Naslednje jutro sva v steno vstopila le z dvojno vrvo, frendi in zatiči, a brez klinov in svedrovcev. Čist slog plezanja, ki med alpinisti in plezalci ni ravno pogost, ima mnogo prednosti in je med najkvalitetnejšimi plezalnimi slogi tako po športni, alpinistično-avanturistični kot ekološko-ideološki plati. Ob takšnem »ekoalpinizmu« naveza v smeri oziroma steni ne pusti nikakršne opreme, stene ne poškoduje s klini in smer ostane za ponavljalce enaka kot za prva plezalca. Izjema je žal le oprema, ki jo prvi plezalci moramo pustiti v steni za spust ob vrvi, kadar

ni lažje možnosti sestopa z vrha. Takšen čist slog alpinizma je še posebej smiseln v alpinistično neobdelanih področjih, kjer so stene prav zaradi svoje nepreplezanosti še »neonesnažene« s klini, svedrovci, fiksnimi vrvmi in drugo navlako. Obenem je s takim plezanjem naveza mnogo hitrejša, v steno pa vstopa s skoraj minimalno podporo tehnologije. Zato morajo plezalne sposobnosti plezalcev dosegati oziroma preseirati težavnost stene. Če je stena za navezo psihično ali fizično preveč zahtevna, je pač ne prepleza, v čemer je še dodatni čar alpinistične avanture.

Prepovedan polet

Prav ta čar sva okusila že v četrtem raztežaju najine prvenstvene smeri. Poč, ki je omogočala plezanje in varovanje, je izginila v tanki kremenovi žili, ki se je v sivem granitu vlekla navzgor preko plošče in manjše strehe. Jasno je bilo, da varovanje kakšnih petnajst metrov do položnejše police ne bo mogoče, plošča pa je bila videti prav nesramno gladka. »Misliš, da bo šlo?« je dvomila Tanja. Tudi sam nisem bil prepričan, vendar pa je bilo jasno, da pot do vrha vodi samo preko plošče. »Bomo videli!« Tako

nad visečim varovališčem sem v preostanek poč zataknil nekaj frendov in zatičev in upal, da bodo zdržali tudi kakšen dvajset ali trideset metrov dolg polet. Plezanje po gladki plošči je terjalo obilo občutka in predvsem mirnih živcev. Po petih metrih sem priplezal do strehe, pod katero je bila navzven odprta poč. »A ne boš dal kaj v poko?« se je začudila Tanja. Ampak poč je bila nesramno odprta in vedel sem, da bo frend, ki ga bom postavil vanjo, le navidezno varovanje, še za psiho ne. Vseeno sem plezal malce desno in ga nekako zataknil, potem pa nadaljeval navzgor. Le malo pred položno polico me je začel oblivati pot. Samo noge bi moral prestaviti, a ni in ni šlo, zdelo se mi je, da me bo kar odneslo od stene. Vedel sem, da ne smem pasti, obenem pa sem moral prestaviti noge. Moč v rokah je popuščala in odločil sem se, da tvegam in ... : »aaaa«, odletel sem proti Tanji. Ustavil sem se nekje v njeni višini, malce so me bolele pete, a vse je bilo OK. Ampak saj bi moral biti še kakih deset metrov nižje?! »Si v redu? Pazi, daj mir, kaj če frend spusti«, je v šoku tulila Tanja. Neverjetno, ničvredni frend je zdržal moj desetmetrski polet! Kakih deset minut kasneje, ko so se mi po adrenalinski bombi minulega poleta roke in noge ne

Dolina pod Tan Shanom (4943 m)

Peak 5592 in Putala Shan (5428 m)

hale tresti, sem poizkusil znova. Rešilnega frenda se nisem niti dotaknil in v drugo premagal ploščo in svojo psiho ter preplezal ključni raztežaj smeri. Nekaj ur kasneje sva stala na deviškem 4943 metrov visokem vrhu, ki sva ga poimenovala Tan Shan. Za nama v steni ni ostalo sledov, razen gurtne za spust ob vrvi na vrhu. Tako bodo morebitni ponavljalci lahko uživali v podobni alpinistični avanturi!

Dalai Lama v Putala Shanu

Po najinem »aklimatizacijskem« vzponu sva bazo predstavila pod naslednji izziv, mogočno zahodno steno 5428 metrov visokega Putala Shana. Nekaj manj kot tisoč metrov visoko steno sva želela preplezati v enakem slogu kot steno Tan Shana. Sneg na zgornjih policah stene je deloma skopnel in odločila sva se, da v dolini ostane vsa ledna oprema, obenem pa sva pod steno pustila tudi spalno vrečo, kuhalnik, hrano in čevlje, ki sva jih potrebovala za dostop in sestop. Le z minimalno plezalno opremo, z majhnim nahrbtnikom, nekaj obleke in bivak vrečo sva bila v steni zares hitra. Vreme je bilo dokaj nestanovitno, z občasnimi, sicer rahlimi dežnimi ali snežnimi plohami in zato je bila hi-

trost še kako pomembna. Če te v tako visoki steni s tako malo opreme ulovi poslabšanje vremena, se ti namreč ne piše dobro.

Po znova težavnem in nič kaj lepem dostopu skozi zaraščene gozdove in bivaku pod steno sva vstopila v steno, za katero bi mnogi alpinisti potrebovali več dni plezanja. Po enajstih urah sva kot prva dosegla severni vrh te široke gore, ki je svoje ime dobila zaradi podobnosti s palačo Potala, nekdanjim bivališčem dalajlam v Lhasi. Na vrhu sva predrgetala noč, prestala leden bivak in se naslednji dan ob vrvi spustila pod steno. Preplezala sva zahtevno, 1300 metrov dolgo smer, ki je zagotovo vrhunec najine odprave. Simbolično sva jo poimenovala Dalai Lama. Upava, da zaradi tega v prihodnosti ne bova imela problemov z izdajo kitajske vize. Magične gore Qionglajiskega gorovja, pa tudi mnogih drugih območij Tibetanskih Alp, ki sva si jih ogledala v naslednjih tednih, so zares vredne vnovičnega obiska.

V sečuanskih gorah sva Tanja in Andrej Grmovšek (APD Kozjak Maribor) priplezala na dva deviška vrhova: Tan Shan (4943 m) – smer Don't fly away (V, VIII/VIII+ obv., 570 m) in Putala Shan (5428 m) – smer Dalai Lama (VI, VIII-, 1300 m). ◦

Tr-Do v dolini pod Poncami

V duhu današnjega časa

✉ Pavle Kozjek,

📷 Andrej Pečjak

»S Primožem sva zlezla Tr-Do,« mi je nekega dne konec januarja po telefonu sporočal Andrej, medtem ko sem prenašal okenca po ekranu računalnika in v mislih obračunaval z zavozlano programsko kodo. Tudi službeni hudič ima mlade, ko jih najmanj pričakuješ, kaj šele potrebuješ ...

»Aja, trdo, na trdo je šlo, praviš ...« Dobro, kako naj bi šlo drugače, skala je trda, led tudi ni mehak ...

»Ne, tako se imenuje nova smer v Tamarju, nasproti skakalnic!«

»Aja, oho, bravo, kje sta jo pa našla tam ... Daj, pošlji kakšno fotko ...!«

Slike z elektronske pošte so bile lepe, Andrej pa je zraven poslal še skico nove smeri. Kombinacija torej, kot sem izvedel že prej iz pogovora: malo po ledu, malo po snegu, malo tudi po skali, ne preveč, ravno za pokušino. Pa kratek, udoben dostop in ravno takšen sestop. Nobel zadeva, kot naročena za današnje čase, ko so dolgi dostopi iz mode in želi proste ure vsak plezalec izrabiti čimbolj konkretno, v vertikalni. Ne bomo zdaj razpravljali o tem, če je to prav ali ne – takšna so dejstva in okoliščine.

Ponovno na »kraj zločina«

Približno tri tedne zatem smo se v zgodnjem jutru pripeljali na parkirišče pod skakalnicami. Udarno »gospodinjsko« navezo (takšna je bila Jasna definicija) sta sestavljali Jasna in Mateja, midva z Andrejem pa sva bila tokrat bolj za spremstvo, fotografiranje in moralno oporo, če bi bila slučajno zaželeni. A že od vsega začetka ni bilo opaziti neke večje potrebe po tem, puncici sta bili odločni in zagreti, da opravi-ta prvo žensko ponovitev brez odvečnih moških intervencij. V redu, ne bova sitnarila in se rinila naprej ... Pravi zimski mráz je zagrizel v prste, še preden smo se spravili s parkirišča. Je dostop dovolj dolg, da se bomo ogreli? Shojena gaz je dokazovala, da je smer v prejšnjih

dneh doživela že kar nekaj obiskov, Andrej pa je spotoma pripovedoval, kako je bila odkrita in preplezana. Zakrivila jo je pravzaprav njegova pozabljena rokavica, zaradi katere s Primožem nista šla proti slapovom v Tamarju, ampak pogledat med skalovje nasproti skakalnic. Tam je Primož zadnjič opazil »nekaj«, kar bi bilo morda lahko zanimivo. Ko sta si zadevo ogledala od bliže, rokavice naenkrat niso bile več pomembne, Andrej pa je potem do konca zime celil hudo zdelan prst na roki: led je bil zares trd ... Ime smeri pa kljub temu ne izvira iz tega: Tr-Do so začetnice alpinističnih odsekov, od koder prihajata prva plezalca – Tržič in Domžale.

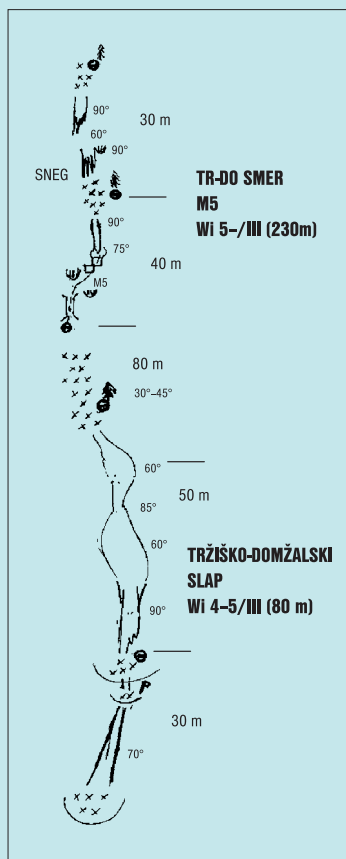
Ogrevanje ob venčku narodnih

Dostopa res ni bilo več kot za ogrevanje. Mogoče je bila kriva utrjena gaz, mogoče alpske poskočnice, ki so odmevale po Tamarju izpod skakalnic in nam, khm, krajšale čas, a ni se mi zdelo dlje kot do Luciferja; resda pa je hoja do martuljskega lepotca nekoliko bolj ravninska. Najstrmejši del ledu se je pokazal, še preden smo po položni grapi prilezli do vstopa. Tam smo pod previsom našli kopen prostor za nahrbtnike, palice in vse ostalo, kar ne gre z nami v smer. Vračamo se po isti poti, torej stran z odvečno kramo! A kje se plezarija sploh začne? Pogled za rob in ... uau, tole je pa pravi cukrček! Ozek curek ledu vodi navzgor po žlebu med skalami in zavija nekam proti desni. Ni čisto navpičen, širok pa mestoma samo za en cepin. Plezanje je lepo in varno, le prehitro je konec te ledene poslastice, zlesti je treba še levo čez prag in znajdemo se na nekakšnem podstavku. Tu bo treba poskrbeti za dobro stojišče, kajti pred nami je ključni ledni raztežaj, nekajmetrska navpična sveča, ki se kmalu razširi v ledeno zaveso in potem počasi položi v manj strm žleb. Klin zleze v trhlo skalo, pa še eden, da bo varno ... Jasna gre naprej, za njo je dobra sezona, lepi vzponi v slapovih in sveča ne bi smela biti pretrd oreh. Led sicer ni prav idealen, pod cepini se drobi in v zavesi nastajajo luknje. A je še dovolj debel, čeprav Andrej pravi, da se je slap v treh tednih precej stanjšal. Prvo varovanje je kar debela sveča, okrog katere lepo paše dolga »gurna«. Kakšna dva metra više

uspe Jasni zavrtati še dober ledni klin. Zdi se, da jo je namješčanje varovanja utrudilo bolj kot samo plezanje, a najtežje je že za njo. Bravo! Naprej gre hitro in Mateja ji kmalu sledi na stojišče v votlini pod naslednjo strmino. Z Andrejem pa za njima potegneva še nekoliko naprej, do vrha strmine, kjer najdeva idealno mesto za počitek. Polovica smeri je za nami.

Miks za zaključek

Tretji raztežaj se začne s hojo po snegu. Na koncu, v nekakšnem položnem žlebu, je treba poiskati novo varovališče. Skala je še nekoliko bolj gnila kot spodaj, a špranjo za soliden klin vseeno premore. Pred nami je mesto z oceno M: miks, dry tooling, plezanje s cepini po skali. Tu bo treba pokazati, da nam tudi te zadeve niso tuje, da gremo v korak s sodobnimi plezalskimi tokovi ... Res, včasih smo že zatakneli cepin za kakšen grif v zimskem Rzeniku ali široki peči, a takrat se je to zdelo neke vrste goljufanje. Skorajda nas je pekla vest zaradi tega ... Danes je drugače, zadeva je uradno priznana in potrjena kot samostojna vrst plezanja, torej lahko zatikamo strokovno in brez slabe vesti. Nekje iz ozadja se mi prikraide misel: »Daj, daj, si pa že malo star, ne čisto s konca prejšnjega tisočletja ...« Pa jo, kot vedno doslej, brez usmiljenja odženem. Naj še malo počaka ... Andrej pleza naprej. Ocena je M5, a detajl od spodaj ne vzbuja prevelikega spoštovanja: nekaj metrov široka in visoka, precej položna plošča, nad njo pa spet led. A v resnici je zadeva nekoliko sitna, ker ni prav primernih stopov za dereze, pa tudi cepini se nekako ne dajo najbolje zatakneli. Pravzaprav – če si vplezan, tega še opaziš ne; če pa nisi, pa se prestavljaš in obračaš, a nikakor ni prav ... No, na koncu jo zležeš tako ali drugače in se spraviš pod zadnjo

strmo stopnjo, ki spet obeta lepo plezarijo.

Dekletoma gre odlično. Tudi skala ju ni zaustavila in ni videti, da bi se kaj ustrašili zadnjega raztežaja, čeprav se začanja s sumljivo svečko, ki naj bi služila kot opora za derezo. Vseeno lahko greva z Andrejem naprej, potem ko jima zagotoviva, da niti slučajno ne misliva na kakršenkoli način olajšati njune plezarije. Pošteno: samostojen vzpon ima svojo ceno. Plezarija v zadnjem raztežaju je zares lepa, mestoma nekoliko delikatna, a z dobrimi možnostmi varovanja. Seveda, če bi bilo ledu malo manj, bi bilo precej drugače. Tako pa mi je kar malo žal, da je plezanja že konec. Nisem edini, ki tako razmišlja, ko smo nekaj minut kasneje vsi štirje pripeti na debelo vejo, okrog katere je privezana zanka za spust. Čestitke veljajo predvsem Jasni in Mateji za lepo plezanje in žensko ponovitev, pa seveda Primožu in Andreju, ki sta tole odkrila. Upam staviti, da bo tu čez v naslednjih letih še veliko prometa. Iz doline pa še vedno na ves glas odmevajo Avseniki ... juhuhu pod Poncami.

... juhuhu pod Poncami.

Ocena: WI 4-5, III, 80 m, 90°/70° (slap), cela smer WI 5-, M5, III, 230 m. Prva plezala Andrej Pečjak in Primož Hostnik 28. 1. 2003, 1.P Matevž Gradišek in Anže Čokl 31. 1. 2003, 1.ŽP Jasna Pečjak s soplezalko 22. 2. 2003.

Dostop: Slap je delno viden s prvega parkirišča v Planici in se nahaja točno nasproti velike skakalnice na višini od 1200 do 1400 m. Parkiramo pred rampo in se napotimo proti Ciprniku (v grapo, ki teče med Ciprnikom in prvim kucljem na levi strani v Planici). Po grapi navzgor in proti levi, na višini 1150 m se obrnemo proti desni in za vogalom opazimo slap. Od parkirišča je eno uro hoda v slabih razmerah, sicer manj.

Sestop: S spusti ob vrvi po smeri nazaj na vstop. ○

Rašica Open 2003

Rašičani so tudi letos ob zaključku plezalnega leta organizirali (zdaj že tradicionalno) tekmo v športnem plezanju, ki je namenjena članom AO Rašica in prijateljem. Tekme, ki je potekala v začetku decembra, se je udeležilo 41 tekmovalcev, ki so se pomerili v treh kategorijah: tečajniški, ženski in moški. Za spektakularne predstave je bil odgovoren Miha Valič, ki je postavil zanimive in izzivalne smeri. V tečajniški kategoriji je prvo mesto zasedel Žiga Gorišek, med dekleti Špela Pirtovšek Štupnik, pri moških pa Boris Kurnik. Nagrade so prispevali PAC SPORTS in ŠENDTVIČ kot glavna pokrovitelja ter Mobitel, NLB, Unitas, Loterija Slovenije, Zavarovalnica Triglav, Studio Moderna Top Shop, Usnjena galanterija Stane Janša, Šou Šport, Janko Senica, Annapurna Way, Ericsson, Graverstvo Mlakar Miha, PD Rašica ter Osnovna šola Šentvid. B. G.

Športni plezalci zaključili z državnim prvenstvom

Sredi decembra je v Trziču potekala zadnja tekma letošnjega državnega prvenstva v športnem plezanju. Na najvišjih stopničkih sta med člani stala Natalija Gros (AO Kranj) in Klemen Bečan (ŠPO Trzič). Skupni rezultati državnega prvenstva 2003 pa so naslednji: med članicami je 1. mesto zasedla Martina Čufar (AO Mojstrana) s 300 točkami, sledita ji članici PK Škofja Loka Lucija Franko (210 točk) in Maja Vidmar (180 točk). Najvišja mesta med člani so si razdelili klubski kolegi iz ŠPO Trzič. Zmagovalec je Matej Sova z zbranimi 280 točkami, drugi je Tomaž Valjavec (265 točk) in tretji Klemen Bečan (251 točk). M. P.

Švab v Švici

Član AO SPD Trst Erik Švab (La Sportiva, KONG, Grivel, Montura) je poleti opravil nekaj dobrih vzponov v športnih smereh strmih in težko dostopnih sten Wendenstocka v Švici. Le-te so znane zaradi odlične skale, smeri visokih težavnosti in zahtevnih dostopov. Že na začetku poletja je v navezi z Arijem Quaglio in Fulviom Mangili ponovil eno izmed najnovejših v teh stenah, Tsunami, ki je psihično precej zahtevna, saj so razdalje med svedrovci velike, trije raztežaji pa so ocenjeni 7b in 7b+. Smer ima 12 raztežajev in je dolga 500 m, Švab pa je opravil enega redkih vzponov na pogled. Ob svojem drugem obisku je v družbi Luke Biščaka (PK Di-

vača) preplezal smer Patent Ochsner (7a, 300 m). Oba sta smer zmogla na pogled; plezala sta izmenjaje se v vodstvu. Opravila sta tudi eno redkih ponovitev zloglasne smeri Dingo, ki velja za najbolj zahtevno smer v tem gorovju. V prvem delu, ki je ključ smeri, težave segajo od 7a do 7b, v raztežajih pa so zavrtani le po 3-4 svedrovci, drugega varovanja pa ni možno namestiti, ker se pleza po navpičnih ploščah. Švab je prvih 8 raztežajev, ki dosegajo težavnosti do 7b, preplezal na pogled. Po preplezanju dveh tretjinah stene, kjer se končajo najbolj zahtevni raztežaji, sta se zaradi pozne ure odločila za sestop.

Ob tretjem obisku Švice se je Švab podal v smer Letzter Mohikaner z najvišjo oceno 7c+, ki do takrat še ni imela vzpona na pogled. Švab je smer plezal s svojim dolgoletnim soplezalcem Stefanom Staffetto iz Trsta in prve štiri raztežaje (6c, 7b, 7c, 7b+) tudi preplezal na pogled. V najtežjem, petem raztežaju, ki je ocenjen 7c+, pa se mu je zataknilo. Težko obvezno mesto (7b) je zahtevalo kar nekaj poskusov in delikatnega plezanja v ploščah. Za smer, ki ima sicer samo 6 raztežajev, sta porabila kar 8 ur. M. P.

Karo na Cerro Murallon

Silvo Karo (AO Domžale) se je tudi letos mudil v Patagoniji. Z Rolandom Garibottijem sta opravila drugi vzpon na glavni (tudi Vzhodni) vrh Cerra Murallon (2885 m). Težko dostopna gora leži v osrčju južnega ledu Patagonije ob ledeniku Upsala. Prvi pristop na Zahodni vrh so leta 1961 opravili Angleža Eric Shipton in Jack Ewer ter Čilenca Eduardo Garcia ter Cedimir Marangunic, na Vzhodni vrh pa so se prek SV stene prvi povzpeli Italijani Casimiro Ferrari, Carlo Alde in Paolo Vitali leta 1984. M. P.

Pet let spletišča Gore ... Ljudje

Slovenske planinske spletne strani Gore...Ljudje, ki jih je do sedaj obiskalo že več kot milijon gornjskih navdušencev, so decembra praznovala peti rojstni dan. Spletišče, ki ga ob programski podpori Branka Ivaneka ureja dolgoletni kronist slovenskega alpinizma Franci Savenc, je bilo prvič na ogled na prvi zimski dan leta 1998. Ob jubileju so strani dobile težko pričakovano novo, privlačnejšo preobleko in naslov (www.gore-ljudje.net), v kranjski ProMontani pa je potekala tudi njihova javna predstavitev. M. P.

GRS Kranjska Gora na Novi Zelandiji

Kostja Jerovšek, Miha Noč, Manca Miko in Klemen Gričar so v okviru odprave GRS Kranjska Gora na najvišji vrh Nove Zelandije, Mt. Cook, preplezali varianto Zurbriggrove smeri. Janez Kunstelj, Igor Tekavčič, Franci Kokalj, Andrej Robič in Andrej Žemva so se na vrh povzpeli po najbolj plezani smeri čez Linda Glacier. M. P.

Anderl Heckmair, živa planinska zgodovina

12. oktobra 2003 je Anderl Heckmair, človek, ki si je naredil ime kot prvi, ki je zmozel Eigerjevo steno, dopolnil 97 let. Leta 1938 je vodil čeznjo četverno navezo: Wiggerl Vörg, Fritz Kasperek, Heinrich Harrer, z opremo, ki ji danes pravijo predpotopna. Preživel je dve svetovni vojni, brezperspektivno brezposelnost tridesetih let in vzpon Hitlerja na oblast. Kot naš Čopov Joža brez posebne formalne izobrazbe, a prav tako človek izrednega poguma, duhovne in telesne spretnosti in vzdržljivosti, kritičnega duha in zdrave pameti, ki mu je, tako kot Joži, pomagala doživeti visoka leta. In kot Harrer, drugi še živeči iz zmagovite naveze, človek dramatične besede, porojene iz dejanj in naravne inteligence: pisatelj, ki so ga naredile gore. Že davno tudi v slovenščini burijo domišljijo in utrjujejo planinsko zgodovino njegovi Trije zadnji problemi Alp, ki jim je dodal druge, manj znane, a nič manj žlahtno dokumentarne in nabrite spise. Res se je Hitler razkazoval z njim, po Eigerju so nacisti priredili za zmagovito navezo sprejem pri »Führerju« kot izjemno nagrado (»der höchste Lohn«) za »nov dokaz« propagandno vrtoglave nemške »superiornosti«, morda je Heckmair celo malo klecnil pod nacistično pijanostjo (glej Bine Mlač, Veliki pionirji alpinizma II, 1994 - toda kdor ni iz prve roke skusil te pijanosti in njenega strašnega pritiska, je ne razume), vendar se je inteligentnemu proletarcu z družbenega dna kasneje, ko je bil svetovno znan, vse skupaj zdelo bolj šemasta maškerada kot »najvišja nagrada«. (Konec koncev Hitler ni imel niti trohice smisla za alpinizem.) Kot alpinist in pisatelj, kot »Lebenskünstler« (umetnik življenja) in sistematik, ki je znal napolniti in izpolniti svoje življenje, ostaja Heckmair zgled in ideal, četudi se tu pa tam potegne za njim rahla meglica navihane prebrisanosti. (Kot za Jožo!) (Ampak tudi brezposelni proletarec mora preživeti!) Z ženo Trudl, svojo vseživljensko ljubeznijo, s katero si delita planinska

doživetja, še zmeraj brezkompromisno poleti in pozimi rine v bregove. Če to ni zgled!

To sporočilce - lahko ga imamo za čestitke z dobrimi željami za rojstni dan - sem napisal za Planinski vestnik v prepričanju, da je Anderl Heckmair osebnost mednarodne veljave, torej tudi slovenske, in da tudi Slovence lahko zanima žitje in bitje znamenitega moža.

Stanko Klinar

Opravičilo

Pri navedbi avtorstva dvostranske fotografije na začetku aktualne teme v prejšnji številki PV nam je ponagajal tiskarski škrat. Avtorica fotografije ni Mateja Pate, temveč Slavka Poje. Za napako se opravičujemo.

Med slovenskimi alpinistkami, ki so stale na vrhovih, višjih od 7000 m, je tudi Breda Činč Juhant, ki je bila leta 1990 kot prva Slovenka na Pik Korženevskej. Na pomanjkljivost nas je opozoril bralec PV, za kar se mu zahvaljujemo. Zahvaljujemo se tudi vsem, ki ste nam poslali čestitke ob novem letu.

Uredništvo

... samo en

Zvest gornar ...

w w w . v r h - s p . s i

OBLAČILA ZA V GORE

TEL.: 04 57 42 777

V gore pozimi, in to kar peš

Zimski vzponi v slovenskih gorah, gorniški vodnik, Vladimir Habjan, Sidarta, Ljubljana 2003

Tudi če bi nam pokazali le zadnjo platnico knjige, bi iz petih slicic razbrali, kam nas vabi ta gorniški vodnik. V bele, s snegom pokrite gore – in v nasprotju z dosedanjimi vodniki ne na smučeh, pač pa kar peš. Knjiga Zimski vzponi v slovenskih gorah na neki način orje ledino (gre za prvi tovrstni vodnik pri nas), tako kot je avtor Vladimir Habjan velikokrat »oral« sneg. Tudi vsi, ki mu bodo sledili na zimskih poteh, bodo kdaj »oral« – utirali težko gaz – ali pa se veselili že narejene. V nobenem primeru pa pot ne bo prav otročje lahka in bo zahtevala dobrega gornika. Prav zato so uvodne strani knjige posvečene osnovnim napotkom za varno hojo v zimskih gorah, saj, kot pravi avtor, opozoril ni nikoli dovolj. Tudi sam začne z njimi, nadaljuje pa z razlago zimskih gora, opreme, tehnik gibanja in varstva pred plazovi. Ture v vodniku, petdeset jih bomo našeli, so razvrščene po težavnostnih stopnjah – od nezahtevne snežne ture do zimskih plezalnih (alpinisti-

čnih) vzponov. Vrhovi si sledijo od Uršlje gore prek Kamniško-Savinjskih Alp do zahodnih Karavank s Trupejevim poldnevom. Zatem se s predgorja Julijskih Alp odpravimo v njihovo osrčje in gremo po Soški dolini na zadnji višji vrh, Matajur. Zadnji v knjigi je Snežnik, ki je posebej med zimskimi cilji, saj je stran od najvišjih gorstev. Vodnik zdaj sledi že povsem uveljavljeni shemi založbe Sidarta. Vsak opis je popestren z lepimi fotografijami in priznati moramo, da so tokrat zelo kakovostne, tudi zaradi zimskega obdobja, ko je čisto ozračje fotografom še bolj naklonjeno. Večino fotografij sta posnela avtor sam in Janez Skok, risbe z vrisanimi smermi vzpona in spusta pa je prispeval Danilo Cedičnik – Den. Samo besedilo z uvodom, opisom vzpona, sestopa in preostalimi podatki (izhodišče, težavnost, dolžina ture, zavetišča na poti, potrebni zemljevidi) bralcu ponudi pot v taki obliki, da v lepem vremenu praviloma ne bi smel imeti težav – razen s svojimi močmi. Zadnja knjiga Vladimirja Habjana je v nasprotju s prejšnjimi bolj jedrnata – gore pozimi, pod globokim snegom, pač postanejo bolj zaobljene, zato nekatere podrobnosti, ki jih za usmerjanje lahko uporabimo poleti, pozimi preprosto odpadejo in jih ni mogoče opisati. Vreme je zato še toliko pomembnejše, pa tudi sposobnost gornika, da se znajde v neznanem svetu, mora biti večja. Bogat seznam literature in potrebnih zemljevidov na koncu knjige bo turo še bolj olajšal. Pri vsaki turi je omenjena kaka značilnost, tako se denimo odpravimo »po poti drenovcev na prostrano planoto« Veliko planino, pri Jalovcu pa splezamo na »snežni kristal«. Kdor je ta prestižni zimski cilj kdaj opazoval iz Tamarja, še posebno, ko je na novo zapadel sneg, bo vedel, zakaj taka oznaka. Ponekod nas avtor povabi na vrh po več različnih poteh, rad »zavije« tudi v kakšno grapo, ki je v dobrih zimskih razmerah prava poslastica za vzpon, včasih pa tudi za sestop. Nekaterih

tur zaradi kratkega dneva ni mogoče opraviti v enem dnevu, zato nas avtor pri njih opozori na možnosti prenočevanja v zimskih sobah, stanovih, kočah.

Ob samem vodniku pa se, ne prvič, poraja vprašanje oblikovanja. Morda bi ga kazalo vendarle nekoliko poživiti, zamenjati tipografijo, malce povečati fotografije, podatke o turi barvno ločiti od opisa ipd. Naj bo to predlog, saj si človek po desetih letih, četudi uspešnih za Sidarto, zaželi kakšno spremembo, še posebno, če povečuje preglednost.

Sicer pa bodo lepe fotografije zimskih gora bralca verjetno dokončno dvignile iz toplega naslonjača in ga vzpodbudile za pot v hlad kristalno čistega zimskega dne. Ne bo mu žal. In pri roki bo imel dober vodnik.

Marjan Bradeško

Pot v bovško preteklost

Ampletium, Vliz, Plez, Flitsch, Plezzo, Belc: kdo dal podobo je Bovškemu: o zgodovini, življenju, cesti in naseljih na Bovškem, Fedja Klavora, samozaložba, Tolmin 2003

Bovško kot najzahodnejšo pokrajino znotraj meja Slovenije planinci poznamo zaradi številnih mikavnih gorskih ciljev in drugih zanimivosti, ki jih ponuja izjemna na-

rava ob Soči. Malo pa poznamo zgodovinsko dediščino teh krajev, saj tudi nismo imeli primerne knjige, iz katere bi lahko izvedeli kaj več o njej. Fedjo Klavoro, arhitekta in ljubiteljskega zgodovinarja s koreninami na Bovškem, je zmotilo prav to. Zakopal se je v arhive, preučil obstoječe zgodovinsko gradivo, poslušal domačine, na koncu pa svoja dognanja o bovški zgodovini od prvih naselitev do danes združil v obsežno in bogato opremljeno knjigo (tudi oprema in oblikovanje sta njegovo delo). Zgodovina Bovškega, kot nam jo podrobno predstavi avtor, je pravzaprav zgodovina obsoške poti, naravnega prehoda iz Furlanije skozi Kluže ali Bovška vrata na Koroško. Zaradi strateškega pomena tega prehoda je bila zgodovina teh krajev pogosto, pre-pogosto zaznamovana s krvjo in trpljenjem, stalnimi boji za prevlado in obvladovanje prehoda. Avtor ni imel namena podrobno analizirati posameznih zgodovinskih obdobj, ampak se je – zavedajoč se svojih omejitev – lotil pripovedovanja zgodbe, ki poveže vsa obdobja v pregledno celoto. Marsikdaj je moral, kot sam pravi, delčke povezati s kančkom fantazije, da je zapolnil vrzeli v poznavanju preteklosti – vse v upanju, da bo to zgodovinarje izzvalo k podrobni obravnavi teh vrzeli. Zbrano zgodovinsko gradivo je povezal s pričevanji vse redkejših domačinov, ki še prenašajo bogato dediščino preteklosti iz roda v rod, in ga obogatil s pretanjenim poznavanjem terena in ledinskih imen, ki so pogosto zadnji nosilci zgodovinskega spomina. Vsekakor zanimivo branje za vsakogar, ki bi rad vedel več o poteh in krajih, po katerih se potepa.

Igor Maher

La Montagna Nuda

Reinhold Messner: La Montagna Nuda (Der Nackte Berg). Nanga Parbat, mio fratello, la morte e la solitudine. Corbaccio, Milano 2003.

Knjiga Der Nackte Berg (Gola gora), ki je v Nemčiji izšla leta

2002, je bila več kot pol leta na prvem mestu med nemškimi gornškimi uspešnicami. Bila je že prevedena v več jezikov, sam sem jo bral v odličnem italijanskem prevodu. Znameniti alpinist Reinhold Messner, ki je zaznamoval celo obdobje v razvoju svetovnega alpinizma, se v knjigi vrača k vprašanju, ki ga vztrajno zasleduje že vse življenje: o žalostni usodi njegovega brata Güntherja, ki ga je zasul plaz ob koncu sestopa z Gole gore – Nanga Parbata. Potek te drame omenja tudi v drugih svojih delih, v tem pa skuša narediti dokončen obračun z ravnanjem preostalih udeležencev odprave, svojega brata in končno samega sebe. Ali mu je to naposled le uspelo?

V uvodnih poglavjih oriše zgodovino vzponov na Nanga Parbat, od Mummeryjevega usodnega poskusa leta 1895 naprej. Nekoliko natančneje obravnava nesrečno nemško odpravo iz leta 1934, ki jo je vodil Willy Merkl, in odpravo iz leta 1953, ki jo je vodil Merkl polbrat dr. Karl Maria Herrligkoffer in na kateri je Hermannu Buhlu uspelo osvojiti vrh Nanga Parbata v znamenitem solo vzponu. Kot je znano, se je pozneje med Buhlom in Herrligkofferjem razvnel hud spor, ki sta ga reševala tudi na sodišču. Herrligkoffer je bil očitno konfliktna osebnost; sicer se je izkazal za uspešnega zbi-

ralca sredstev za himalajske odprave, ni pa bil alpinist in je vodil odprave iz baznega tabora, avtoritativno in brez tesnejših stikov s preostalimi udeleženci. Poleg tega je bil prav obseden z gojenjem »kulta« svojega polbrata Merkla, ki mu je pripisoval alpinistični pomen neznanskih razsežnosti. Tudi odpravo leta 1970, na kateri bi po strašni Rupalski steni, najvišji na svetu, splezali na Nanga Parbat, je Herrligkoffer vodil in upravljal z razdalje, predvsem do uspešnejših alpinistov. Messner je do njega zelo kritičen, prav tako tudi do tistih članov odprave, ki naj bi se do Herrligkofferja vedli poltronsko.

Knjiga podrobno opisuje težavni vzpon po Rupalski steni – razumljivo, predvsem iz avtorjevega zornega kota, ki ni nujno tudi najbolj objektivni. Potek dramatičnega dogajanja je v kratkem orisu tak: Reinhold se je odločil za solo vzpon na vrh iz najvišjega tabora, za njim pa se je ne povsem premišljeno sam napotil tudi brat Günther in ga s forsirano hitrim vzponom tudi dohitel. Na vrh sta prišla pozno popoldne skupaj; Günther je bil skrajno izčrpan in že rahlo dezorientiran. Odklonil je, da bi se vrnila po smeri vzpona, češ da je pretežka in je ne bo zmo-gel. Bolj se mu je zdel vabljev sestop po zahodni Diamirski steni, ki v zgornjem delu ni pretirano strma. Vsi Reinholdovi argumenti, posebno dejstvo, da se s spustom po Diamirski steni, brez vsake vmesne logistike, podajata v skrajno negotovo pustolovščino, niso zalegli. Reinhold je končno popustil – in s tem verjetno naredil usodno napako. Pozneje so mu nekateri zlobno očitali, da je zlhaka privolil v to rešitev, ker si je želel prečiti mogočno goro in tako še povečati odmevnost svojega dejanja. To vsekakor ne drži; Reinhold preprosto ni imel na voljo dovolj racionalnih argumentov (ne pozabimo pa, da se je to dogajalo na višini 8125 m), da bi brata prisilil v sestop v zgornji tabor, niti ni imel vrvi, ki bi lahko imela pri odločnejšem ukrepanju še kako po-

membno vlogo. Tako sta začela sestopati po Diamirski steni gore in kakih 150 m pod vršno kupolo bivakirala. Naslednji dan je Reinhold splezal na škrbino v zgornjem delu grebena Mazeno, upajoč, da bo od tam lahko sestopil do smeri vzpona. Zaman – bilo je pretežko, nemogoče, čeprav je bilo do rešilne gazi manj kot 100 metrov! Tam je tudi zagledal drugo navezo, Felixa Kuena in Petra Scholza, ki sta se navezana vzpenjala proti vrhu. Reinhold je kričal na pomoč, sledila je živčna izmenjava mnenj, vendar pomoči ni bilo in je glede na okoliščine tudi ni moglo biti. Kuen in Scholz sta dosegla vrh in se varno vrnila v najvišji tabor. Bratoma Messner ni preostalo drugega, kot da nadaljujeta sestop po neskončno visoki in nevarni Diamirski steni. Reinhold je nagnosko našel najboljše prehode v neznanem terenu in z neverjetno vztrajnostjo spodbujal opotekajočega se in popolnoma zmedenega Güntherja ter ga kot otroka peljal proti dolini. S tem je dokazal svojo neprimerljivo alpinistično veličino. Toda gora je hotela drugače: tik pred koncem ledenika je plaz pokopal Güntherja, ki je nekoliko zaostal. Reinhold sprva tega sploh ni opazil; šele čez čas se je zavedel krute resnice in v obupu iskal in klical ljubljene brata. V strašni bolečini je še zbral toliko moči, da je nadaljeval sestop po dolgi Diamirski dolini, dokler ni naletel na skupino pastirjev, ki so mu za silo pomagali in ga potem tudi prinesli do civilizacije.

Reinhold Messner odpira v tej knjigi številna vprašanja: na nekatera odgovarja objektivno, na nekatera se odziva z ne vselej upravičenimi očitki do drugih, nekatera pušča odprta. Končnega odgovora ni in ga tudi ne more biti! Gore bodo vedno znova zahtevale tudi žrtve in tudi to je – življenje. Nanga Parbat je bil prvi osemtisočak v nizu vseh štirinajstih, na katere je Messner splezal in se s tem uvrstil med nesmrtno, največje alpiniste vseh časov. Knjiga Gola gora je po mojem mnenju njegova najboljša

(prebral pa sem tako rekoč vse), predvsem pa je to njegovo najbolj osebno delo, nabito z dramatičnimi poudarki, zelo čustveno in polemično. Stilistično morda ne dosega sijajnega Krakauerja z Everest, pa vendar bi ga kazalo prevesti tudi v slovenščino.

Andrej Mašera

Podeljena najvišja priznanja PZS

Na slovesnosti, ki je bila v soboto, 13. decembra 2003, v Hotelu Astoria na Bledu, so bila podeljena najvišja priznanja Planinske zveze Slovenije za leto 2003. Poleg priznanj je bil na predlog skupščine PZS Tomažu Banovcu podeljen naziv častni član PZS (podelitev naziva zaradi zadržanosti Tomaža Banovca na majski skupščini PZS ni bila mogoča). Po sklepu 10. seje UO PZS so naziv častni član PZS izjemoma podelili namesto na skupščini PZS, na tokratni slavnostni seji. Dobitnik je dolgoletni in zaslužni planinski delavec Avgust Delavec. Podeljena so bila tale najvišja priznanja PZS za leto 2003:

Zlati častni znak PZS je prejela RTV Slovenija – Radio Slovenija, ob 75-letnici Radia Slovenije – za izredne zasluge pri informiranju slovenske javnosti o planinskem

delovanju Slovencev doma in v tujini. Zlati častni znak PZS je prejel tudi Ansambel bratov Avsenik, ob 50 letnici delovanja – za izredne zasluge pri sooblikovanju odnosa do slovenskega gorskega sveta in razvijanju slovenskega glasbenega ponosa med planinci.

Spominske plakete PZS za leto 2003 so ob življenjskem jubileju prejeli:

Ob 60 letnici: Anton Krauthaker, PD Pošta in Telekom Ljubljana; Rudolf Pisanec, PD Železničar Celje; Tone Purg, PD Ptuj; Jožef Konrad Ratej, PD Železničar Celje; Anton Sitar, PD Vranksko; Štefanija Žagmeister, PD Pošta in Telekom Ljubljana.

Ob 65 letnici: Jovan Julijana Jana, PD Mozirje; Marija Šavli, PD Tolmin; Ivan Šuker, PD Šempeter v Savinjski dolini.

Ob 70 letnici: Anton Furlan, PD Nova Gorica; Albert Krapež, PD Jesenice; Mirko Podlipnik, PD Jesenice; Janez Soklič, PD Litoštroj Ljubljana; Magdalena Sušnik, PD Prevalje;

Ob 75 letnici: Jože Boštjan, PD Prevalje; Kristl Ogris, PD Gorje;

Ob 80 letnici: Pavel Makuc, PD Cerknjo; Anton Soklič, PD Gorje;

Ob 90 letnici: Slavko Kukovec, PD Celje – Matica.

Svečano listino PZS za leto 2003 so kot najvišje priznanje PZS za izredni prispevek k razvoju planinske dejavnosti in za življenjsko delo prejeli:

Tomaž Banovec in Franc Ekar 📷 Vladimir Habjan

Tone Bende, PD Mariborski tisk, za vsestransko planinsko delo v PD Mariborski tisk in MDO Podravja.

Milan Cerinšek, PD Trbovlje, za vsestransko planinsko delo v PD Trbovlje, posebno na področju propagande in informacijske dejavnosti.

Vincenc Griljc, PD Kamnik, za vsestransko planinsko delo v PD Kamnik in na področju delovanja Gorske reševalne službe Slovenije.

Florijan Hvala, PD Nova Gorica, za vsestransko planinsko delo v PD Nova Gorica še posebej na področju planinskega gospodarstva.

Franc Ježovnik, PD Zabukovica, za vsestransko planinsko delo v PD Zabukovica in Savinjskem MDO, posebej na področju publicistike.

Stanko Lodrant, PD Prevalje, za vsestransko planinsko delo v PD Prevalje in MDO Koroške, posebej pri vzgoji in izobraževanju.

Bojan Pollak, PD Kamnik, za vsestransko delo v PD Kamnik in PZS s posebnim poudarkom na vzgojnem področju in pri delovanju Nepalske šole gorskih vodnikov.

Rafael Razpet, PD Ruše, za vsestransko planinsko delo v PD Ruše ter za aktivno pospeševanje planinstva v Podravju.

Marjan Raztresen, PD Železničar, za vsestransko, uspešno planinsko delo, posebej v PD Železničar Ljubljana in na področju publicistike.

Maks Skribe, PD PTT Ljubljana, za vsestransko planinsko delo v PD Pošte in Telekomu Ljubljana, še posebej na področju propagande in izobraževanja.

Anton Trunkelj, PD Novo mesto, za vsestransko planinsko delo v PD Novo mesto, posebno za dolgotrajno delo pri Trdinovi planinski poti.

Vladimir Habjan

10. seja upravnega odbora PZS

je potekala 28. novembra 2003 v okrogli dvorani Dela v Ljubljani. Prva obravnavana točka je bila pregled zapisnika 9. seje, poročilo o izvajanju sprejetih nalog in poročilo o izvajanju nalog predsed-

stva med sejama. Sledila je redna točka vprašanja in pobude članov. Na začetku je predsednik PZS prisotne seznanil o važnejših planinskih dogodkih. Vprašanj je bilo več: upadanje članstva zaradi članarine, izguba statusa društva v turistični dejavnosti za PZS, objava akcij v Planinskem koledarčku, uvrstitev Doma na Hlevišah na prednostno listo pri pridobitvi državnih sredstev za obnovo doma, med drugimi pa je bila prebrana tudi pobuda uredniškega odbora Planinskega vestnika, da se v svojih okoljih bolj potrudimo za pridobivanje novih naročnikov. Sledila je točka obravnava in sprejem predlogov za najvišja priznanja PZS za leto 2003. Najpomembnejša točka 10. seje je bila obravnava predloga rebalansa finančnega načrta 2003 in program dela in finančnega načrta 2004. Sledile so še točke: informacija o članarini, pregled sklepov skupščine PZS (2003), obravnava Pravilnika o Knafelčevi diplomu in priznanju, Pravilnika o markacistih, Pravilnika o pogrebnih svečanostih PZS, Pravilnika o izdajanju in urejanju glasila Planinski vestnik, obravnava cen PV in cenika objav. UO PZS je na predlog Gospodarske komisije UO PZS in v skladu z Odborom za članstvo sprejel 50-odstotni popust za člane planinske organizacije in letu 2004. Sledila je informacija o muzejski dejavnosti, na koncu pa je bil določen še dnevni red naslednje seje UO, ki bo marca leta 2004.

Vladimir Habjan

Gorski vodniki z vsega sveta v Sloveniji

Od 20. do 22. 11. 2003 so bili v Sloveniji predstavniki združenj gorskih vodnikov Aoste, Avstrije, Francije, Italije, Japonske, Južne Tirolske, Kanade, Nemčije, Norveške, Peruja, Slovaške, Slovenije, Švedske, Švice, Velike Britanije in Združenih držav Amerike. Gostili so jih sloven-

ski gorski vodniki, ki so v sodelovanju s turistično agencijo Albatros z Bleda organizirali sestanek tehnične komisije in generalno skupščino Mednarodne zveze združenj gorskih vodnikov (IFMGA/IVBV/UI-AGM), vmes pa proslavili še 10. obletnico ustanovitve Združenja gorskih vodnikov Slovenije in udeležence popeljali na krajši ogled Slovenije. Izmed 19 članic IFMGA so manjkale le Nova Zelandija, Poljska in Španija, od združenj, ki se žele včlaniti v IFMGA, pa so bili prisotni predstavniki Češke, Grčije in Hrvaške. Udeleženci so bivali v hotelu Golf na Bledu, kjer je bila vse dni postavljena razstava fotografij gorskega vodnika Staneta Klemenca, slik gorskega vodnika Dena Cedilnika in fotografij alpinista Urbana Goloba. Stane Klemenc je poskrbel tudi za priložnostni plakat.

V petek, 21. 11. 2003, je bila seja tehnične komisije IFMGA. Vodilo jo je predsednik TK Sepp Gloggner. Na seji so obravnavali poročilo komisije za vodenje odprav v gorah, visokih nad 8000 m, poročilo delovne skupine za plazove in poročila o obiskih na tečajih združenj, v katerih se pojavljajo problemi pri usposabljanju novih gorskih vodnikov. Seznanili so se s številom novih gorskih vodnikov in pripravnikov pri vseh članicah ter časovnimi in vsebinskimi spremembami usposabljanja. Poslušali so poročila o

tečajih v združenjih Argentine, Bolivije, Čila in Grčije ter se seznanili z vlogami za sprejem združenj Nepala, Tibeta in Češke. Seznanili so se z učbenikom za vodenje po soteskah, ki je rezultat dela komisije za soteskanje. Popoldne sta jim predstavnik Alpine predstavila nove modele gorskih čevljev, direktor TNP Janez Bizjak pa posebnosti parka. Sledili sta predstavitev vprašalnika o statusu kandidatov in pripravnikov za gorske vodnike in razprava o uporabi različnih vrvi pri vodenju turnega smučanja na ledenikih. Dogovorili so se za izmenjavo inštruktorjev med člani ter poročali o delovanju informativnih točk za gorske vodnike po planinskih kočah. Dogovorili so se tudi, da bodo vsi člani poslali poročilo o izvedenih tečajih v letu 2003 in planiranih tečajih v letu 2004. Spremenili so pravila za športno plezalne in smučarske tekme gorskih vodnikov tako, da so odslej razredi do 30, do 40 in do 50 let starosti, nad 50 let pa v razmiku po 5 let. To naj bi spodbudilo k tekmovanju tudi starejše gorske vodnike. Predstavljena sta bila študija o ocenjevanju trdnosti ledu v zaledenelih slapovih ter poročilo komisije o smrtnih nesrečah gorskih vodnikov in njihovih gostov. Na koncu so se dogovorili, da bodo sestanki in seminarji TK vsakokrat tik pred skupščino. Spomladi bodo seminarji praktični, jeseni pa teoretični.

Istega dne je bila v hotelu Golf proslava 10-letnice ZGVS. Na njej so bili poleg vseh predstavnikov IFMGA in njenih članov številni slovenski gorski vodniki vseh starosti in več povabljenih. Za razpoloženje je poskrbel mešani oktet društva dr. France Prešeren iz Žirovnice, ki je najprej zapel planinsko himno Oj Triglav, moj dom. Slavnostni govornik je bil predsednik ZGVS Roman Robas, ki je na kratko opisal zgodovino gorskega vodništva in ZGVS. Kakšnih sto udeležencev so pozdravili podžupan Bleda Miha Potočnik, predsednik IFMGA Peter Geyer in predsednik PZS Franc Ekar. Pozdravno pismo sta poslala poslanec Rudolf

Moge in jeseniški župan Boris Bregant. Potrdila o opravljenih strokovnih izpitih in znake IFMGA so prejeli nova gorska vodnica Andreja Belavič Benedik in novi gorski vodniki Peter Benedik, Aleš Dolenc, Klemen Gričar, Iztok Ipavec, Tomaž Jakofčič, Marko Jurič, Borut Naglič, Franc Pepevnik, Zvonko Požgaj, Milan Romih, Simon Slejko in Danilo Tič. Izkaznice ZGVS sta kot nova pripravnika prejela Mitja Kovačič in Miha Kuhar. Zahvale ob 10-letnici ZGVS so prejeli Leo Caminada, nekdanji predsednik in častni član IFMGA, Erich Gutgsell in Othmar Prinoth iz Južne Tirolske, Marko Podrekar, Stane Bizjak in Darja Radič z ministrstva za gospodarstvo ter Planinska zveza Slovenije. Po proslavi je bila večerja s plesom.

V soboto, 22. 11. 2003, je bila generalna skupščina IFMGA. Udeležence sta pozdravila Roman Robas in župan Bleda Jože Antonič. Skupščino je vodil predsednik IFMGA Peter Geyer. Udeleženci so najprej počastili spomin na gorske vodnike, ki so umrli po zadnji skupščini, ugotovili navzočnost, določili preštevalca glasov in sprejeli zapisnik spomladanske skupščine, ki je bila maja 2003 v Muerenu. Poslušali in sprejeli so poročilo predsednika in tajnika, potrdili finančni obračun za leto 2003 in sprejeli načrt za leto 2004. Odločili so se, da ostane tudi za leto 2004 članarina 20 SFR. Predsednik TK je poročal o sklepih in ugotovitvah, ki so bili sprejeti na seji prejšnjega dne. Vse sklepe TK je generalna skupščina potrdila. Poslušali so predstavitev češkega združenja

gorskih vodnikov. Obravnavali so manjše spremembe statuta, o katerih bodo glasovali spomladi 2004. Dogovorili so se, da bo takrat skupščina v Chamonixu. V zvezi s prostim pretokom kadrov v EU so ustanovili posebno evropsko vodniško komisijo, ki je imela sejo po končani skupščini. Njeno področje dejavnosti bosta spremljanje vsebine nove evropske direktive o poklicih in vplivanje nanjo. Sprejeli so priporočilo, naj združenja pomagajo Peruju z rabljeno opremo za turno smučanje. Predstavnik ameriškega združenja je poročal, da se vprašanje dela gorskih vodnikov v nacionalnih parkih postopno ureja in da bo rešeno v enem do dveh letih. Predstavnik Avstrije je opozoril na tako imenovani izobraževalni turizem kandidatov za gorske vodnike. Nemci nimajo nič proti temu, če se njihovi državljani šolajo v Avstriji, Južni Tirolci pa so imeli pomisleke glede tega, da tisti, ki na primer končajo le tečaj vodenja v skali, začnejo voditi v skali, preden končajo vse tečaje za kandidate. Srečanje gorskih vodnikov sveta, na katerem so se stakale številne nove in okrepile stare prijateljske vezi, se je končalo v popoldanskih urah.

Janez Duhovnik

Prizadevanja PD Laško za vzor

V decembru minulega leta so planinci PD Laško organizirali dobrodelni koncert za pomoč pri ureditvi planinskega doma na Šmohorju. Koncert je bil v dvora-

Utrinek s koncerta

ni Tri lilije v Laškem. Prav je, da omenimo vse nastopajoče pred 700 gledalci in poslušalci in se jim po planinsko zahvalimo. To so bili: Vitezi Celjski, Modrijani, Unikat, Slovenski zvoki, Ekart, Vired, Okrogli muzikantje, Iskrice, Dejan Kušer, godba na pihala in mažoretke iz Laškega ter Franci Zeme z rečiškim kvartetom. V Laškem je bilo veselo, saj je oddajo vodil napovedovalec Tone Vrabl. K uspehu koncerta so pripomogli tudi pokrovitelji, ki so podprli velika prizadevanja predsednice PD Laško Fanike Wiegele. Čestitamo PD Laško.

*Podpredsednik PZS
Adi Vidmajer*

V spomin Karlu Špički 1915–2003

Bilo je nekoč davno – tako se začnejo romani in povesti. Dejstvo pa je, da je od takrat minilo že sto let, ko je v Škale pri Velenju pripotovala mlada družina Špička s Češke. Oče in mati, Jaroslav in Ana, sta imela veliko družino. Leta 1915 se je rodil Karel. Oče Jaroslav je bil postavljen za upravnika Rudnika Velenje. Ko je bilo Karlu 12 let, se je oče smrtno ponesrečil v rudniku. Starejši bratje so že odrasli in se zaposlili v rudniku. Karlu pa je bila namenjena drugačna življenjska pot. Po osnovni šoli je obiskoval meščansko šolo in se potem izučil za trgovca. Leta 1938 je prišel na Ljubno in postal naš Karel Špička, od katerega smo se pred letom za vedno poslovili. Karel je bil podjeten, trgovski duh. Odprl je svojo trgovino pri Lipoldi. Leta 1941 se je poročil z domačinko Jurjevo Ivanko. Med drugo svetovno vojno je bil mobiliziran v nemško vojsko. Ko je prišel na dopust, je odšel v partizane, kjer je bil ranjen in se je zdravil v partizanski bolnišnici. Na svoj delež v borbi za svobodo je bil vse do svoje smrti nadvse ponosen. Konec vojne je dočkal

v partizanih in se potem vrnil domov k ženi. Leta 1948 se jima je rodila hčerka. Karel se je zaposlil pri Kmetijski zadrugi na Rečici ob Savinji, nato v Lučah kot upravnik Zadruga, kjer je ostal 9 let. Potem je prišel za poslovodjo Zadruga na Ljubno, kjer je služboval do odhoda v pokoj leta 1973. Ves čas je deloval tudi v upravnih organih Zgornje-savinjske Zadruga. V 60. letih sta z ženo začela graditi hišo. Dom, zgrajen z ljubeznijo do svojih, do družine in za potomce, mu je dajal življenjsko moč v času njegove bolezni. Karel je imel srečo, da ga je življenjska pot zanesla na Ljubno. Tu je našel sam sebe v poslovnem, družinskem in društvenem življenju, ki je odgovarjal njegovi mili rahločutnosti in vedri naravi. Pridružil se je ljubenskemu zanesnjakom, ki so ljubiteljsko delovali v Prosvetnem društvu in planinstvu. Od vsega začetka je bil član pevskega zbora in dramske skupine. Prepevali so in igrali, hodili v planine. In povsod je bil zraven Špička. To so bili zlati časi ljubenskega društvenega in družabnega življenja. Karel je bil izjemen pevec in tudi igralec. V igranih komedijah je bil nenadomestljiv kot šaljivec. Na delovnem mestu, v društvih in med prijatelji je bil izredno priljubljen. Cenjene so bile njegove značajske kvalitete: prijaznost, srčnost, delavnost, zanesljivost. Imel je posluš za vse lepo, dobro, duhovno. Za svoje dolgoletno delo v pevskem zboru je Karel prejel Gallusovo priznanje. Od leta 1977 pa do svoje smrti je bil član planinskega društva. Ko mu je bolezen onemogočila planinarjenje, je ostal aktiven v upravnih organih društva. Od leta 1987 je bil član nadzornega odbora društva. V 26. letih aktivnega delovanja v društvu je prejel vrsto priznanj: srebrni častni znak PZS, zlati znak PZS, leta 1998 pa še priznanje Savinjskega meddruštvenega odbora. Leta 1980 je hudo zbolel. Operacija želodca bi lahko bila za marsikoga usodna, a ne za Karelno. S pomočjo neuni-

čljive življenjske energije je dočkal svojih 88 let.

Dragi naš Karel, dragi naš Špičko! V vseh teh letih si se posvečal domu, družini, vnukom. Videvali smo te na vrtu, v sadovnjaku ... bil si v stalnem gibanju. Vse za družino, ki si ji bil tako vdan. Zadnja leta pa si se veselil svojih pravnukinj, ki sta zavzeli največji prostor v tvojem ljubečem srcu. Dejali smo, da te je srečna zvezda pripeljala na Ljubno – tebi in nam v dobro! Tudi mi smo okusili delček te sreče, ker si postal naš. Tvoja mehka, čuteča duša, tvoja duhovitost, prijaznost in dobrotost so nas osrečile in obogatile. Hvala ti. Pred mnogimi leti, ko si še prepeval v pevskem zboru je bila tvoja najljubša pesem Planike. Svojim prijateljem pevcem, si izrazil željo, naj ti jo za slovo ob grobu zapojemo. Žal so prijatelji pevci večinoma že pokojni. Ostaja le besedilo o žlahtni alpski cvetlici – simbolu naših gora in njenih ljubiteljev:

V spomin Branku Zaljubersku

V gorah nad Robanovim kotom se je 3. 8. 2003 na planini Križevnik tragično končala planinska in življenjska pot Branka Zaljuberska, člana planinske sekcije Gaberke PD Šoštanj. Branko se je rodil 18. 3. 1958 v Gaberkah pri Šoštanju. Po končani osnovni šoli in gimnaziji v Velenju se je zaposlil v Premogovniku Velenje. Svojo mladost in tudi zrele leta je preživel med vrstniki v domačem kraju. Poleg vsakodnevnega dela je v prostem času rad sedel za šahovnico in s prijatelji ob kraljevski igri preživel lepe trenutke. Zaradi svoje skromnosti in iskrenega tovarštva je bil vsem drag prijatelj. Že od mladosti je bil ljubitelj narave in gora, ki so z leti postale njegova velika ljubezen. Po vsakdanji službi in napornem delu pri gradnji svoje hiše ga je konec tedna pot običajno vodila v gore. Najbolj se mu je priljubila kraljica med slovenskimi alpskimi dolinami – Lo-

garska dolina z okolico. Ko popotnik pride v ta biser narave, mu srce zavriska od radosti nad krasnim pogledom na dolino in čudovite vršace, ki se pnejo v nebo. Tudi Branku je srce iz dneva v dan hrepenelo po teh lepotah. V teh gorah je našel mir in zadovoljstvo, izpolnjevale so mu vse skrite in neuresničene želje. Z leti obiskov gora si je pridobil toliko gorniških izkušenj, da ga hoja po markiranih poteh ni več zadovoljevala in zato je vedno raje zahajal v neokrnjeno naravo, kjer so mu družbo delali le prvobitni prebivalci – gamsi in divje koze. Hoja in plezanje po planinskih brezpotjih sta postala del njegovega življenja, ki jima je poleg gradnje hiše posvečal vse svoje široko srce. V svojem življenju je imel še veliko načrtov. Od vselitve v svojo hišo do vzponov in še neosvojenih smeri v njegovih ljubljanih Savinjskih Alpah, vendar je le en samcat nezanesljiv korak za vedno prekinil vsa pričakovanja in načrte.

Slavko Ramšak – v imenu planinske sekcije Gaberke in vseh, ki nam je bil Branko drag prijatelj.

Planike (Arturo Zardini – Pavelč Oblak)

*Če prišla med te boš skale,
kjer moj grob samotni ždi,
uzrla boš planike zale
in njih še mojo kri.*

*Majhen križ je vrezan v kamen,
kot edini moj spomin,
tam pod mehkim šumom trave
jaz nevzdravno, tiho spim.*

*Utrži jo, planiko belo,
za spomin na prejšnji čas
in na grud pripni jo smelo,
kakor svoj najdražji kras.*

*Ko doma boš čisto sama,
splaval k tebi duh bo moj,
dih življenja spet bo v nama
saj v planiki sem s teboj.*

Za PD Ljubno Alojz Mikek

Kako poznamo naše gore?

Vrhovi sončnega grebena pred decembrskim snegom. Čeznje vodi markirana pot. Kje je to, kaj se vidi na sliki? Vabimo vas, da nam sporočite kakršno koli zanimivo po-

drobnost, z veseljem jo bomo objavili.

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz decembrske številke:

Oreh je bil očitno zelo trd, saj smo dobili le štiri pravilne odgovore in dva napačna. Roko na srce, tudi potem, ko sem sliko že naredil, sem moral doma na zemljevidu preveriti, kaj se vidi. Na sliki je Triglav, to so pravilno ugotovili Janez Šušteršič, Luka in Polde Taler, Jure Golob in Andrej Bandelj iz Komna. Zadnji je pojasnil takole:

Fotografijo, ki ste jo objavili v decembrski številki PV, bi lahko uvrstili v kategorijo »Neobičajni pogledi na Triglav«. Naš Očak je tokrat slikan s severozahoda, prek zgornjega roba Kriške stene. Njegovo podobo »uokvirjata« Križ (2410 m), katerega najvišja točka sicer ni vidna, na levi in Šplevta pod Razorjem (2382 m) na desni strani. Ta je, zaradi nenavadne skalne oblike, imenovana tudi »Indijanec«. Njegov »obraz« je lepo

viden z vzhoda, s poti nad zgornjim Kriškim jezerom. Slika je bila posneta iz večje oddaljenosti prek doline Krnice, fotograf pa je skoraj zagotovo stal na Mavrincu nad Mihovim domom (op. AS: slikal sem s Kumlehove glave, torej iznad Mavrince).

V dodatno razjasnitev objavljamo še malo širšo sliko, kjer se vidi še Razor. Takoj vam bo bolj jasno, da je na sliki res Triglav.

Spet pa smo dobili še eno pravilno rešitev novembrske uganke potem, ko smo končali redakcijo decembrskega PV. Luka Taler iz Gorij je pravilno ugotovil, da je na sliki Srednja peč.

Andrej Stritar

Član JULBO ekipe ENAK GAVAGGIO,
ujet med testiranjem njegovega novega pro-modela
maske v naravnem vetrovniku.

Višina: 5.000 m. Red Winter Gravity Trip/
Ride the Planets. Sibirija. Februar 2003

**ZAŠČITA PRED VSEM
RAZEN PRED
KLAVSTROFOBIJO...**

ENAK Excel

2-slojne leče - sistem zračenja
proti meglenju. Maksimalen
pogled v ekstremnih pogojih.
Tri različne gostote pene za
popolno udobje. Ekskluziven
Air-Way sistem zračenja.

Julbo®